Furka István

Mit tettem?

EGY KUTATÓ SEBÉSZ PROFESSZOR TEVÉKENYSÉGÉNEK TÜKRE VÁLOGATOTT ÍRÁSAI ALAPJÁN

Történetek oktatásról – kutatásról – tanítványokról – kollégákról

Furka István

MIT TETTEM?

EGY KUTATÓ SEBÉSZ PROFESSZOR TEVÉKENYSÉGÉNEK TÜKRE
VÁLOGATOTT ÍRÁSAI ALAPJÁN

Történetek oktatásról – kutatásról – taníványokról – kollégákról

Furka István

MIT TETTEM?

EGY KUTATÓ SEBÉSZ PROFESSZOR TEVÉKENYSÉGÉNEK TÜKRE
VÁLOGATOTT ÍRÁSAI ALAPJÁN

Történetek oktatásról – kutatásról – tanítványokról – kollégákról

A kötet anyagát válogatta és szerkesztette:
PROF. DR. MIKÓ IRÉN

Debreceni Egyetemi Kiadó
Debrecen University Press
2025

A kiadvány Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának
támogatásával került megvalósításra

A kötet megjelenésének további támogatója maga a Szerző

Lektorálta:
PROF. DR. BITSKEY ISTVÁN
akadémikus
PROF. DR. SÁPY PÉTER
az orvostudomány doktora

© Furka István, 2021
© Prof. Dr. Mikó Irén, 2025
© Debreceni Egyetemi Kiadó, 2021, 2025
ISBN 978-963-318-894-1 (print)

ISBN 978-963-615-288-8 (pdf)

Kiadta: a Debreceni Egyetemi Kiadó, az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja
dupress.unideb.hu
Felelős kiadó: Karácsony Gyöngyi
Debrecen, 2025

Prof. dr. Furka István
egyetemi tanár
A könyv megjelenésének évében az egyetemen – az orvosdoktorrá avatását követően – a 62. tanévét kezdte el, melyre gyémántdiplomája átvétele során felvillanó gondolatai is utalnak. A debreceni Műtéttani Intézethez – melyben harmadéves orvostanhallgató korában kezdett el dolgozni és amelynek hosszabb időn át vezetője is volt –, így már 65 éve kötődik. A korábbi köteteiben is megjelenő sok-sok élményéből készült ez a válogatás.

Prof. dr. Mikó Irén
egyetemi tanár
A Szerzőnek évtizedek óta munkatársa és alkotótársa. Nagy hozzáértéssel és gyakorlattal gondozta ezt a kéziratot is. Az ő érdeme e válogatott írásokat tartalmazó kiadvány összeállítása.

László Ákos
grafikusművész,
Debrecen város " Pro Urbe" díjas grafikusművésze,
aki évtizedek óta él Debrecenben és rajzaival ékesítette korábban a Szösszenetek című kiadványt, melyek egyrészét e kötetben is megtalálhatja az Olvasó. A Szerző iránti tiszteletét jelzi a hátsó borítón található újabb alkotása.

Juhászné Marosi Edit
szerkesztő,
aki a könyv formába öntését álmodta meg, most már sokadjára, segítve a Szerző ilyen irányú tevékenységét.

Szerkesztői előszó

Jelen kötet egy kutató sebész professzor tevékenységének tükre, válogatott írásai alapján. Történetek oktatásról – kutatásról – tanítványokról – kollégákról.

Az elbeszélésgyűjtemény szerzője a magyar és a nemzetközi kutató sebészet többszörösen elismert képviselője. Egyetlen munkahelyén, a Debreceni Egyetem Sebészeti Műtéttani Intézetében – egyetemi éveit is beszámítva – 65 éve dolgozik. Az elmúlt 10 évben több kisebb kötetben osztotta meg élete és ma is aktív szakmai pályafutása élményeit, melyekből készült ez a válogatás.

A „Bemutatkozás" című első részben a szerző két rövidebb írásában és egy egyetemi lapban készült riport alapján mutatja be röviden élete meghatározó személyes és szakmai mozzanatait, kutatási hitvallását, hogy a ma kísérletes sebészetének eredménye a holnap gyakorlata lehessen.

A „Mozaikok a tudományról a debreceni Sebészeti Műtéttani Intézetben eltöltött 65 évem kapcsán" című második részben kutatómunkájának fontos állomásaival ismerkedhet meg az olvasó. A szerzőre jellemző finom humorral átszőve

komoly szakmai eredmények sejlenek fel. Megismerhetjük, hogyan indult a mikrosebészet az intézetben az 1960-as évek végén a tervgazdálkodási rendszerben, majd feltűnik e módszer alkalmazása különféle kutatások kapcsán. Megismerkedhetünk az 1970-es években az országosan is elsőként, sertéseken elkezdett szervátültetési állatkísérleteivel, a sertésmájjal történő perfúziós vizsgálatokkal, vagy az űrkutatáshoz kapcsolódó izomkutatások mozzanataival nyulakon, közben feszültséget is oldó vidám pillanatokra is emlékezve. Régi sebész hagyomány az „opus primus", az első önálló műtét ünneplése, melynek pillanatai is megelevenednek. A kísérleti állatok (sertés, nyúl, kutya, tyúk) gondozásával kapcsolatos történések is feltűnnek az írások között, sokszor megmosolyogtatva az olvasót. Az elmaradt közlemények témája, vagy egy új kutatás gondolatának megszületése is bizony elgondolkodtató, bemutatva egyben a kutató sebészet szépségeit, törekvéseit, s azt a nemes célt, hogy az állatkísérletek eredményei végső soron hogyan is szolgálhatják a beteg ember gyógyítását.

A „Történetek a kutató munkák kongresszusi bemutatásairól – a kezdetektől napjainkig" című fejezet a szerző élete első, még hallgató korában az 1950-es években tartott diákköri bemutatkozására történő felkészülés, majd a konferencián tartott előadás pillanatait eleveníti meg, majd folytatva az 1970-es évek elején szervezett országos diákköri konferencia anyagi háttér megteremtésének, szervezésének felelősségéről, már diákköri vezetőként, egyben ezen konferencia főszerve-

zőjeként. Egy újabb emlékezés az 1970-es évek végén és az 1980-as évek elején nyugati országokba történő kutató sebész kongresszusokra való kijutás, a valutaellátás bürokratikus, ma már nehezen elképzelhető bonyodalmairól, nehézségeiről, de nagyon fontos szakmai kapcsolatokat hozó lehetőségeiről beszél. A mai fiatal kutatók számára, szinte felfoghatatlan, talán nem is érthető, akár mosolyogtató visszaemlékezés. Egy írás az államközi egyezményeken alapuló aspiránsi kutatómunka rejtelmeibe is bepillantást enged. A kanadai London mikrosebészeti világkongresszusa élményeit megörökítő írás mintegy kerete a második fejezet első írásában történteknek és az itt felsejlő, majd egy 23 grammos egéren megvalósuló sikeres lépátültetést követő többéves kutatási együttműködés adta meg a későbbiekben a szerzőnek a rangos nemzetközi elismerést is. Tudományos életünk néhány kimagasló személyisége is fel-felvillan ezen írások során.

A negyedik „Körzeti orvosi helyettesítések, 21 év a mentőszolgálatnál másodállásban" című rész az 1960–70-es években elvezeti az olvasót a kötelező, vagy önként vállalt körzeti orvosi helyettesítések, kirendelések világába. Az írások másik része a másodállásban végzett 21 éves rohamkocsis mentőorvosi szolgálat különleges miliőjébe, vidámabb eseteibe engedi betekinteni az olvasót.

A „Zárógondolatok" című utolsó részben megismerhetjük az emeritus professzorként ma is több tudományos bizottság vezetőjeként vagy tagjaként aktívan tevékenykedő

szerző gondolatait, bölcs életfilozófiáját, önzetlenségét, mélységes emberszeretetét és hitét, mely egész életét átitatta.

* * *

Az igaz szívből jövő válogatás, az egy különleges dolog. Különleges állapot is, mert csak olyan válogatást csinálok, amely tükrözi a más által leírt történések mondanivalójának szellemét, tanulságát, azt az emberi magatartásformát, amellyel magam is egyetértek.

Nemcsak az együtt töltött évtizedek adnak ehhez valóságot, hanem a benne foglaltak nagy részét testközelből magam is átéltem. Így hitelesek.

Magam is szeretném, hogy a kötetben így összefoglalt üzenetek ne csak pillekönnyűen elillanjanak, hanem kellemes illatként, jó közérzetet adva tartósan is megmaradjanak.

Debrecen, 2020. december 5.

Prof. dr. Mikó Irén

BEMUTATKOZÁS

Visszapillantó

A visszapillantó tükör hozzátartozik a mindennapjainkhoz, látjuk mi történik mögöttünk, miközben haladunk előre.

Igen, miközben morzsolgatjuk napjainkat, látjuk, vagy legalábbis tudni szeretnénk, hogy mi történik előttünk – de vágyódunk visszafelé is nézni, megélve emlékezetes, szép élményeinket, vegyítve a szörnyű, nemszeretem dolgokkal. Ezek vagyunk, ilyenek vagyunk – olykor-olykor visszapillantunk.

Jó-e visszapillantani?

Igen.

Akkor is, ha a rossz tör az emlékezetedbe?

Akkor is.

Én voltam, velem történt, még akkor is, ha a tüske, vagy netalántán a szálka örökre bennem maradt.

Miért idézzük először a kellemetlen dolgokat?

Ki tudja miért?

.....

Ez is emberi.

.....

Ahogy fordul az autó, így áll össze a visszapillantó képünk. Egyszer szép, megnyugtató, máskor meg zavaros, bonyolult – olyan mint az életben.

Érdemes-e ezeket papírra vetni?

Talán igen, talán nem.

Ha igen, érdekes lehet másoknak is a történtek, lehet tanulságokat levonni, a furcsa helyzetek lehetnek megmosolyogtatók, a maiaknak esetleg hihetetlenek, sőt érthetetlenek. Mi voltunk, velem történt, átéltem – lenyomat a múltról.

Ha nem – a Kedves Olvasó ítél, s dönt, azaz becsukja a könyvet.

Én merem remélni az igent és továbbfolytatja az olvasást, lapozgatást.

Sokan biztattak a „Szösszenetek a Műtéttanon" című könyvemet olvasván, hogy írjak ismét.

Bár vannak kétségeim – de elő a papírt és aztán meglátjuk, meglátják...

(Visszapillantó, 7.)

Visszanézek félutamról

(Bevezető-féle)

Szerintem e gyönyörű népdal sora annyiban módosul, hogy én aligha beszélhetek nyolcvanon túl félutamról, de ami nagyon is valóság, hogy a szememből a könny kicsordul.

Igen, kicsordul, melynek egy része igazi örömkönny, a másik pedig valójában fájdalmas. Fájdalmas azért, mert lassan, lassan itt kell hagyni e gyönyörű, teremtett világot, szeretteim éltető közegét, barátaim nagyszerűségét és még sok mindent, amit más is igen sajnálna – hát még én, aki szeretem az élet minden percét.

Ez az élet rendje. – Tudomásul kell venni – ha, bizony megvallva, nehéz is. Ezen töprengeni lehet, de érdemes-e?

A borús gondolataim zuhataga mélybe ne sodorjon..., mint a gyors kis patak tükre felett cikázó piciny bogarakat a sodródó víz.

Ha meg is áll a toll, meg az írás egy időre, de a ködnek el kell oszlania, hogy a lassan előbújó napsugár egyre szebben vonja körül azt a csodát, ami körülvesz, ami vidámmá tesz és visszabillent marcangoló gondolataimról többnyire a szép valóságba.

Igaz, előbukkan a szemét is, de érdemes-e ezt nézni? Talán csak azért, hogy bele ne lépj, kerüld el, meg a bomló anyag ne fertőzzön, még ha emberféle valakiben is testesül.

...

Barátaimtól születésnapomra kapott, metszett, csiszolt poharamba töltök egy kis igazi bort, amely most nemcsak a kiszáradt számat enyhíti...

Milyen szépen gyöngyözik ez az aranysárga ital – s az illata is betölti azt a piciny teret, amely ilyenkor keletkezik. Az élvezetek egyik forrása is lehet ez.

...

Egyedül vagyok most – de oly sok minden szinte megrohan. Valahogy a semmibe nézek – s mégis sokat látok.

Ide-oda csapongásaimból most a barátaim tűnnek elő, hogy miért és honnan, nem is tudom, de itt vannak...

A könyvek között itt van a „Visszapillantó" is – kézbe veszem – a könyv még őrzi illatát – lapozgatás közben a tartalomjegyzéken akad meg a szemem. Ismerem ezeket az írásokat – hisz én írtam. Mégis egy különleges érzés fut át rajtam... Van ilyen. Nem tudod megmondani, hogy mi ez, inkább csak érezni lehet.

Könyvek – írások – a sokatmondó csend – kint a hajladozó fák – valahogy nem érzem az időt. Egyszer csak eszembe csapódik mások biztatása, hogy írjak még.

Biztatnak, ami ösztönző, de emellett kétségeim is előjönnek. Így például a gondolataim érdekelhetnek-e még máso-

kat? A megtörténtek leírása felkelthetik-e még a figyelmüket? Levonhatnak-e ilyen-olyan tanulságot?

Hosszú életem epizódjai talán morzsák lehetnek a közelmúlt történéseinek jobb megismeréséhez. A kendőzetlenül őszinte soraim feltáró kulcsot jelenthetnek ismét irányomba, ha valaki kíváncsi rám, megjegyezve azt, hogy az önfényezés nem kenyerem.

Már csak azért is távol tartanám magamat ettől, mert a kutatómunkám során az eredmények ismertetése, netalántán a kudarcok feltárása valósághűen kell, hogy megtörténjenek. A sikeres eredmény önmagáért beszél, a balsiker bemutatása pedig hitelességedet támaszthatja alá.

...

Igen, ismét jól esik egy jó nagy korty...

Valami azt sugallja, hogy lesz erőm írni, de hogy a Kedves Olvasónak lesz-e ereje olvasni, ez is a kétségeim közé tartozik.

No, de elő a papírt – a többi pedig már nem rajtam múlik. Vagy igen?

2019. december 5.

(Visszanézek..., 7.)

KIADÓ
LÁ'2014

Ki is vagyok én?

Sokáig vívódtam magammal, hogy ez az írás ebbe a kötetbe való-e. Végső döntésemre az vezetett, hogy ez is rólam szól, igaz máshol már majdnem teljes terjedelmében megjelent.

Hogy történhetett ez? Rólam akartak egy bő cikket megjelentetni, és úgy gondolták, hogy én ismerem magamat a legjobban (hogy ez így van vagy nem, azt nem tudom), legjobb lesz, ha a cikk megírásában én is segítek.

Valahogy rávettek.

Több lapszám átnézésével ezt a riporter kérdezz-felelek formát választottuk a lap érdeklődésének megfelelően.

Igaz, ez nem teljesen én vagyok, ez csak egy bő szelet belőlem, de talán tájékozódásnak megfelel.

E könyvem címe „Visszapillantó", ha jobban meggondolom, ez az írás is egy visszapillantás, egy igazán jó nagy, mert majdnem a végéről csaknem az elejére visszanézni nem mindig egyszerű és könnyű.

Bár én író nem vagyok, sohasem állítottam, de azért papírra vethetem gondolataimat, emlékeimet, érzéseimet, érzelmeimet.

Ezt visszatükrözheti ez a kötetben megtalálható írásaimban is, hát lássuk, ki is vagyok én, ha nem is éppen dióhéjban.

Ha a Kedves Olvasó erre nem kíváncsi, szíveskedjen a 21. oldalra lapozni.

RIPORTER: Amikor Ön kezdte az orvostudományi tanulmányait, akkor az egyetem neve Debreceni Orvostudományi Egyetem volt. Mióta is van az egyetemen?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: 61, illetőleg 56 éve.

RIPORTER: Ez hogy értendő?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: 1953-ban iratkoztam be, akkor 61 éve, ha a gyakornoki kinevezésemet számítom – 1958. november –, akkor pedig 56.

RIPORTER: Öt éve alatt végezte el a hat évet?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Nem, nem. Egy évvel hamarabb neveztek ki az akkori Sebészeti Anatómiai és Műtéttani Intézetbe, és 1959. szeptemberében végeztem.

RIPORTER: Most is a Műtéttanon dolgozik. Mindig ez az egy munkahelye volt?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Igen, a „széljárástól függően" az intézet neve az idők folyamán többször változott: Sebészeti Anatómiai és Műtéttani Intézet, majd Kísérletes Sebészeti Intézetre és most jelenleg pedig Sebészeti Műtéttani Tanszék a neve. Igaz, a kísérletes szó hiányzik belőle, pedig a kutató sebészet jobban illene az intézet két fő tevékenységéhez, azaz a műtéttant és a kutató sebészetet kifejező jelző jelentené és jelezné pontosabban tevékenységünket.

RIPORTER: Ön szerint, hogyan fogalmazná meg röviden, ha egy kívülállónak kellene ismertetni az intézet jellegét.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Itt az elméleti intézetek és klinikák között olyan elengedhetetlen, nélkülözhetetlen, alapvető beavatkozásokat tanítunk meg – bizonyos új eljárások orientációja mellett –, melyek minden orvos számára kötelezőek. A kutatómunkát pedig úgy lehetne leírni, hogy a kísérletes sebészet a holnap gyakorlata lehet, amellett, hogy a sebészeti biztonságra való törekvés jegyeit is magán kell viselnie a kutatásoknak és az oktatásoknak.

RIPORTER: Ez bizony fajsúlyos összefoglaló volt.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Igyekszünk lehetőleg tömören közölni a mondandónkat.

RIPORTER: Egyetemi pályafutása?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Végigjártam a „ranglétrát" az egyetemi gyakornoktól az intézetigazgató egyetemi tanárig – jelenleg emeritus professori minősítésben vagyok. Aktív tagnak tartanak a munkatársak, igaz is, fennállásom első 79 évében azt a szót, hogy unatkozom, nem ismertem. Vagy a feladat talált meg engem, vagy én a feladatot.

RIPORTER: Beszélne a szüleiről?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Örömmel. Szorgos, dolgos, megbízható emberek voltak, nyugodjanak békében! Édesapám szigorú volt, sokszor hangsúlyozta: „Fiam, az adott szó többet jelent sokszor az írásnál is." Édesanyám kedves, helyes asszony volt, mindenki Ilonkája, később Ilus nénije. Égett a keze alatt a munka. Édesapám nagyszerű társa volt. 10 évvel élte túl Apámat, ez nehéz időszak volt számára – igyekeztünk segíteni mindenben, de az

egyedüllétet enyhíteni... ugye, nem részletezem. Édesapám híres, kitűnő hentes- és mészáros mester volt. A család Gyuláról származik, ott tanulta mesterségét. Az elsők között kapta meg a Gyulai kolbász – Gyulai hentesáru védjegy nehezen megszerezhető minősítését. A Párizsi Világkiállítás ezüstérmet nyert Gyulai kolbászát Édesapám készítette. Büszke vagyok rá – én is tudom a receptjét, de Ön akármit ígérne nekem, nem mondanám meg a készítési módját. Senkinek sem mondtam el eddig. Édesapám megígértette velem, hogy csak a család ismerheti, így mehet tovább. Az adott szó, ugyebár, kötelez. Egy időben nagy pénzeket ígértek érte – nem és nem adtam. Édesapám kemény munkára fogott a tanulásom mellett a hentesmesterséget illetően. A vágóhídi tevékenységet enyhén szólva utáltam, de a többit szerettem. „Tudod, fiam, ezt nem vehetik el tőled" – mondta. Családom tagjai mindig rávesznek, hogy pihenés gyanánt csináljak egy kis finomságot, egy kis kolbászt, füstölt májast, meg még egyebet, ugye, ezek a készítmények nem viselik magukon a diétás jelzőt. Barátaink is minősítették a „termékeket" sok esetben.

RIPORTER: Mondja már hogyan, egész izgalomba jöttem.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Egy kis disznótorosra hívtuk meg barátainkat, többek között Tréfás György operaénekes barátunkat is. Kicsit később jöttek Kati asszonnyal, mert fellépése volt a színházban:

– Gyurikám, mit kérsz? Kóstold meg a disznósajtot!

– István, kedves, csak egy icipici falatot kérek.

Jó, egy picinél többet vágtam. Elfogyasztotta.

– Kérek még egy kicsit.

Ismét vágtam, de most már nagyobbat.

– Adj még, légy szíves.

Az este végén jött azért a vallomás:

– Tudod, én úgy 40 évvel ezelőtt kényszerültem disznósajtot enni, azóta se. Akkor szívemből megutáltam. Ezért volt az, hogy csak egy picit kérek. Nem akartalak megsérteni, de hát ez nagyon finom. Ha csinálsz megint, ugye megkínálsz ismét?

Sápy Péter barátom a főtt páros kolbászt emelte ki, Gergely Pál a füstölt májast, mások a véres hurkát, az abált szalonnát, a tepertőt kedvelték. Örömmel csináltam, engem ez pihentet, kikapcsol. Ez a típusú tevékenység a főzéssel együtt – ezt is szeretem – alkotómunka mások és a magam örömére. Kinek ez, kinek az, nekem ez az egyik kedvtelésem.

RIPORTER: Van másik is?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Miért ne lenne?

RIPORTER: Tessék mondani!

....

Mire ez a nagy hallgatás?

....

Na jó, beszélgessünk akkor másról is!

Mikor határozta el, hogy orvos lesz?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: A pontos választ nem tudom megmondani, apránként sok benyomás ért, pl. az elemi iskolában a Fényes nevű Doktor Bácsi egészen érdekes, új dolgokat mondott az Egészség órán. Aztán Ardó Doktor Úr rendelőjében – egy furunkulus nőtt az oldalamra – a rendelő különleges illata volt, ami nagyon megkapott. Édesapámtól kaptam egy könyvet „A vér-

keringés" volt a címe, ez meg lenyűgözött. Mellettünk volt Szoboszlón a mentőállomás és hát ott ápolóskodtam is. Az egyik szolgálat alkalmával egy szörnyű balesethez kellett kivonulnunk, addig ilyet nem láttam, csak betegszállítást végeztünk, de ez megrendített, megrázott. Nevezetesen egy vonatgázolásos balesethez vonultunk ki, egy fiatal nő mindkét lábát szétroncsolta a vonat. Nem akarom elmondani a részleteket, de most is előttem van minden részlet aprólékosan, mintha e percben láttam volna. Utána valami hajtott, hogy mi, azt nem tudom, de ez döntően meghatározta, hogy hova megyek. A szolgálatom, ha megengedte, és ha tehettem, többször meglátogattam a kórteremben szegény beteget, döbbenetes volt látni a combtól lefelé az ágyra kisimuló takarót.

Kitüntetéssel érettségiztem, így felvételizni nem kellett, hát, valahogy így indult a dolog. A tanulmányaim évei alatt soha nem fogott el a betegségektől való félsz vagy undor, vagy valami ehhez hasonló, kivéve egy alkalmat. Egyszer, III. éves koromban boncolási gyakorlat közben, ma sem tudom megmondani, hogy miért, egy tüdőben láttam valami furcsa képletet és egy félévig a tepertőtől undorodtam, amit hát előtte is, meg most is szeretek. Előbb a kórbonctanon lettem szakkörös, majd demonstrátor, a kinevezésemről meg már beszéltem.

Riporter: Az első tudományos munkája?

Prof. Dr. Furka István: Két szakköri munka volt, de az első igazi önálló, saját ötlet alapján lévő az az ureterpótlásról szólt. Büszke vagyok rá, mert Babics Professzor Úr – abban az időben Ő jelentette az urológiai sebészet csúcsát – olyannyira jónak talál-

ta a munkámat, hogy „hozzájárulásunkat kérte", hogy az Ő általa főszerkesztőként is jegyzett Acta Chirurgica folyóiratban közölhesse az egyébként a Magyar Sebészetbe küldött munkámat. Büszkén őrzöm azóta is levelét. Egyik ötlet hozta a másikat, az urogenitális apparátus sebészete érdekelt, a szakvizsgám is ehhez a területhez kapcsolódott, a klinikai gyakorlatom is csak gazdagította a képet, így a kandidátusi és a nagydoktori értekezésem is innen eredeztethető. A kollaboráció kapcsán más terület is érdekelt, például a parenchymás szervek sebészete, így szélesedett a kutatási területem. Azok vonzottak leginkább, melyek a betegágytól kiinduló kérdésre megoldatlan problémák voltak – faggasd ki a kísérleti modellt, kellő át- és meggondolás után találjon az visszza a kiindulókhoz. Úgy érzem, ezt értékelték eddigi munkásságom során kapott szakmai díjak is, melyek közül nem egyet elsőként kaptam meg. Gyűltek a külföldi meghívások, díjak, tiszteleti tagság. A Csehszlovák Sebészeti Társaság tiszteleti tagságaként az a furcsa helyzet állt elő – én voltam az utolsó ember ebben az államalakulatban, aki tiszteleti tag –, hogy amikor kettéváltak: Csehországra és Szlovákiára, mindkét sebész társaság megtartotta tiszteleti tagságomat.

A véletlen – lehet így is mondani – is közrejátszott, hogy a mikrosebészet különleges, szép világa is magával ragadott.

Riporter: Odaadással mondta ezt. Mondana erről egy kicsit többet?

Prof. Dr. Furka István: Szívesen. A mikrosebészet a manuális szakmák egy különleges szelete, egyszerűsítve ez a technika, módszercsoport egyre inkább táguló megoldási lehetőségeket kí-

nál mind a klinikum számára, mind pedig a kutatások területén. A '60–as években tervgazdálkodás lévén előre be kellett tervezni, hogy milyen gépet, műszert, stb. szeretnénk az elkövetkezendőkben. Ezekből a listákból általában alig hagytak jóvá valamit. Az egyik alkalommal a lista végére egy operáló mikroszkópot is odaírtam olvasmányaim alapján. Abban az évben valahogy mindent kihúztak. Morogtam is magamban, mert sok munka volt összeállítani az átiratot, mint helyettesnek, nekem jutott ez a feladat. Egyszer egy kissé rideg hang szólt a raktárból, hogy az NDK-ból egy iszonyú nagy faláda érkezett az intézet számára, ami csak akadályozza őket a munkájukban. Mi lehet, mi lehet? Hamar el a raktárba, hát egy operáló mikroszkóp volt. Nagy nehezen állítottuk össze, a német műszaki szaknyelv kicsit „távol esett" az angol orvositól. Összeraktuk és a látvány, amit láttam, csodálatos volt.

RIPORTER: Milyen látvány?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Ja, azt elfelejtettem mondani, hogy lecsaptam egy legyet, nem múlt ki azonnal, de hogy miért, miért nem, nem tudom, ezt tettem a látótérbe. Csodálatos volt! Mozogtak még a lábán lévő szőrök is, a finom csipesszel megfoghatók voltak, amit hát, ugye azelőtt nem láttunk. Megtanultam autodidakta módon mikroszkóp alatt dolgozni. Az első munkám is igen érdekes volt, az ureter körkörös és hosszanti izomrétegét szét lehetett választani rostjaik mentén, nem kellett azokat elmetszeni. Az urothelium kis nyílásán a vélt kő kivehető volt és a rétegek varratok nélkül záródtak. Jó munka volt, rég volt, szép emlék. A mikrosebészet területén odafejlődtünk, hogy az ISEM (International Society for Experimental Microsurgery) 7. Világkongresszus ren-

dezési jogát a San Diego-i kongresszuson elnyertük. A nagy városok neve mellé – London, Párizs, Montreál – Debrecen is felkerült a kongresszusi városok listájára. 13 világnagyságot sikerült idehozni, azóta is komoly tisztségeket töltenek be munkatársaink e szervezetben, Mikó Professzornő az ISEM legnagyobb díját is elnyerte.

RIPORTER: Mikó Professzornő az Ön felesége?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Igen, aki 36 év óta hű és alkotótársam is egyben. Ebben minden benne van. Büszke vagyok sikereire.

RIPORTER: Beszéljünk egy kicsit a szűkebb családjáról is.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Nagy örömmel. Az első házasságomból Zsuzsa és Kriszta lányom született, ebből pedig Andi. Nagy szeretetben, megértésben, egymás segítésében van a három lány. Zsuzsával kicsit nehezebb tartani a kapcsolatot, Ő Londonban él, festőművész-restaurátor, művész ember. Nemcsak mint apa szeretem a műveit, különleges megfogalmazásúak, érdekesek, színgazdagok. Kriszta gyógypedagógus, vak és mozgáskorlátozott gyerekekkel foglalkozik hihetetlen türelemmel. Egy kiemelt, elit iskolában dolgozik Budapesten. Andi, aki sebész- és sugárterápiás szakorvos, PhD-fokozattal is rendelkezik, szinte napi kapcsolatban van Krisztával. Két unokám van: Máté 19 éves, Ő a Kriszta gyermeke, Ádámka 7, Ő Andié. Máté érettségi után a hova tovább kérdéssel viaskodik. Ádika elsős. Így áll össze a csapat.

RIPORTER: Én készültem Professzor Úrból, lenne még sok kérdésem, nem is tudom, melyiket vegyem elő, mert a riport terjedelme korlátozott. Az intézetben működik az Extra Galéria. Erről is kérnék egy pár szót.

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Mikor sikerült az intézetet alkalmassá tenni még a régi helyén az új feladatok elvégzésére (műtő, labor, mikrosebészet) szép, tiszta, de üres falak voltak. A művész barátaimnak mondtam, hogy be kellene népesíteni alkotásaitokból a falakat, melyet örömmel vettek. Így jött létre az Extra Galéria. Nem szokásos egy sebészeti jellegű intézetben az, hogy még egy galéria is működjön. Katona Bálint barátunkat kineveztem igazgatónak, beindult és ma is működik a dolog. Sok hallgató megfordul nap, mint nap a tanszéken, láthatják a kortárs művészet egy-egy darabját. Ahhoz ragaszkodtam csak, hogy zsűrizett képek kerüljenek a falakra.

RIPORTER: Más művészetekről is hallottam....

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Igen, hallhatott. Úgy belesüllyedünk néha a szakmai csőlátásba, ezt szerettem volna oldani a Művészetek a Műtéttanon rendezvénysorozattal. Orvos művészek zenéltek, fiatal ének- és zeneművészek hangversenyt adtak, felejthetetlen volt Tréfás György önálló estje, Miske László és Kóti Árpád nagy sikerű fellépése és Csécsei György egyedülálló gitármuzsikája. Kellemes, tartalmas esték voltak, sok vidámsággal is megtöltve, sokszor kevés volt a tantermi férőhely. Egyszer a Csokonai Színház kis kamarakórusa is fellépett és előadásuk végén műtős asszisztensi ruhába öltözve 4 munkatársunk bejött a terembe, s hirtelen csend lett. „Jutalmul kaptok egy beöntést" – mondtam jó hangosan. „Jaj, nem, Isten ments!" – volt egy kicsit sikoltozó válasz a kórus részéről. Na, nem kell megijedni, egy-egy pohár nemes italt neveztünk beöntésnek. Nagy nevetés – koccintás.

Riporter: Elismerései között volt a Mestertanár Aranyérem. Miért is kapta?

Prof. Dr. Furka István: Az idők folyamán 37 diákköri munka témáját önállóan vezettem, sok közülük díjat nyert, mikor már intézetvezető voltam, akkor is élénk diákköri tevékenység folyt a házban. 10 évig voltam a Tudományos Diákkör (TDK) oktatói részéről titkár, három TDK országos konferenciát szerveztem, hogy csak a főbb dolgokat említsem.

Riporter: Úgy tudom, intézeten kívül is foglalkoztatják, és még mielőtt rátérnénk, egy számszerű összegzést kérnék munkásságáról.

Prof. Dr. Furka István: 356 dolgozat, 17 könyvrészlet, 3+1 könyv (most készült el a negyedik kézirata), 6 professzor, ebből kettő külföldön (Anglia, Ausztrália). Tudnék még több számszerű összefoglalást is mondani, de hát gondolom, ennyi elég. Igen, van feladatom, máshol is bőven akad tennivalóm. Tagja és elnöke vagyok a Magyar Tudományos Akadémia Osztályközi Állatkísérletekkel foglalkozó Bizottságának, ez elvi síkon foglalkozik intenzíven az állatkísérletek kapcsán felmerülő kérdésekkel. A bizottság tagjai útjuk során beszámolnak az aktuális nemzetközileg felmerülő problémákról is. A másik, sok munkát adó, a kormányzat szaktanácsadó szerveként működő Állatkísérleti Tudományos Etikai Tanács (ÁTET) kinevezés alapján létrejövő tagságom. Itt megfordul az összes, az országban benyújtott állatkísérleti kérelem. Az engedélyezési eljárások fontos láncszeme ez a komoly felelősséggel járó tevékenység. Ehhez járul még hozzá az előadások tartása, a kreditkurzusok vezetése, kiemelve a Mikrosebészeti Ok-

tató- és Gyakorló Központ szakmai igazgatását is, nem utolsósorban a tanszék vezetőjével a konzultációk, egy szóval most már látja, hogy valóban nem unatkozom, aktív vagyok, még egy pár hónapig „hetvenkedhetek”.

RIPORTER: Hogy hogy?

PROF. DR. FURKA ISTVÁN: Akkor már belépek a nyolcadik x-be és magyar nyelven „nyolcvankodás” kifejezés nincs.

(Visszapillantó, 9.)

MOZAIKOK A TUDOMÁNYRÓL A DEBRECENI SEBÉSZETI MŰTÉTTANI INTÉZETBEN ELTÖLTÖTT 65 ÉVEM KAPCSÁN

Előszösszenet-féle

A tudomány – ahogy mondani szokás – nagyon komoly dolog, ahol mérnek, adatokat rögzítenek, tényeket tárnak fel, következtetéseket vonnak le, ahol kétszer kettő sohasem lehet öt, szóval ez olyan „száraz" valami.

Azokban az intézetekben pedig, ahol valamilyen „tant" oktatnak, pl. műtéttant, ott pontosan megtanítják, hogy egy bizonyos beavatkozást hogyan, milyen sorrendben, milyen eszközökkel kell végrehajtani. Itt is szigorú a rend.

Mivel a fentiek emberi tevékenységhez kötöttek, be-becsúszik egyszer-egyszer valami...

Vannak dolgok, amelyeket nagyon nehéz úgy leírni, hogy az maradéktalanul visszaadja az akkor történteket, kellően érzékeltethesse azt a helyzetet, ami akkor megismételhetetlenül lejátszódott. Lehet, hogy ez a szereplőknek emlék marad, de vajon a kedves Olvasó hogyan fogadja ezeket a szösszeneteket? Ez számomra talány, így van bennem egy kis bizonytalansági érzés, hogy érdemes volt-e a tollért nyúlni...

(Szösszenetek..., 6.)

A légy és az operáló mikroszkóp,
avagy hogyan indult a mikrosebészet az intézetben

A tervgazdálkodási rendszerben sok mindent előre kellett megtervezni, többek között, hogy az intézet milyen eszközöket, felszereléseket, gépeket szeretne az eljövendő, vagy az ezt követő évben.

Jött a nagyhatalmú Gazdasági Hivatalból a felszólító átirat, hogy a megadott szempontok szerint határidőre tervet készítsék el.

Rám várt ez a kellemetlen feladat – rettenetesen utáltam. Meg kellett csinálni, nem volt mese.

Sok feladat volt vele, mert az eszközök, gépek a cégek és a gyártók által megadott azonosítójeleket, számokat, árakat, sokszor még a méreteket is meg kellett adni.

Nem úgy volt, mint ma, bepötyögöd az internetre, kattintás és kész.

Ha például egy műtőlámpát szerettél volna, akkor a műszaktól is kellett írás, hogy minden feltétel biztosítva van-e a működéshez. Sok dolog helyes volt, de nagyon sok volt az utánajárás is. Szerencsére hasonló korú, rendes emberek voltak a Műszaki Osztályon, hamar szót értettünk.

A Prof megadta, hogy mit szeretne, mit kellene, meg is kérdezett bennünket, és kiadta az ukázt, hogy ezek meg ezek kerüljenek az iratba, és milyen sorrendben.

Változó, de azonos több példányban kérték az iratot, melynek kivitelezése akkor írógéppel és indigóval történt. Ha melléütés sikerült, bonyolult volt a kijavítási mód. A titkárnők sem rajongtak az efféle munkáért – már mondtam, én sem.

Általában az utolsó nap, az utolsó órában készültek el ezek az iratok.

A felsorolt tételek végére odaírtam, hogy operáló mikroszkóp. Egy cikkben olvastam róla, gondoltam, hátha bejön.

Viszem a Profhoz aláíratni az írást – végigolvasta:

– Ezt az operáló mikroszkópot nem mondtam. – Jól leteremtett.

Sok idő lett volna újragépelni az iratot, nem készült volna el határidőre, morogva aláírta.

Jó néhány hét után jött vissza a papír, fedezet hiányában semmit sem hagytak jóvá. A fene egye meg, sokat dolgoztam vele – nesze neked tervgazdálkodás! A Prof sem repdesett az örömtől.

Úgy nyár elején épp az irodában voltam, és én vettem fel a telefont. Doktori cím nélkül mondtam a nevem.

– Műtéttan?

– Igen.

– Itt a központi raktár. Mikor az istenbe akarják innen elvinni ezt a nagy faládát? Csak akadályoz bennünket. Több napja itt van már, szóltunk, de még mindig nem történt semmi – barátságtalan hang volt.

– Milyen ládát?

– Mit tudom én, hogy mi van benne, külföldről jött. Ez egy nagy behemót darab.

El se tudtam képzelni, hogy mi ez.

– Mindjárt megyek.

– Jó – kattant a telefon.

– Pista bácsi, add ide légy szíves a bicajodat, le kell sürgősen mennem a raktárba.

– Aztán el ne felejtsd lezárni!

– Jó.

Tényleg egy majd két méter hosszú, egy méter széles, vagy 40 cm vastag, nagy, fából készült valami volt a küldemény. Feladó: NDK – Jéna. Tartalma: operáló mikroszkóp.

Mindent elutasítottak, ez meg itt van. Hogy fogadja majd ezt a főnök? Mindegy, lesz, ami lesz.

– Professzor Úr, a raktárból jövök, a címünkre operáló mikroszkóp érkezett.

– Micsoda? – nézett ki a szemüvege mögül döbbenten.

– Operáló mikroszkóp.

– Érthetetlen. – Látszott rajta, hogy nehezen emészti a dolgot. – Semmit sem hagytak jóvá, ez meg hogy kerül ide? – zsörtölődött. – Hát akkor el kell hozatni.

Kinyitva a ládát, szépen, németes pontossággal becsomagolva, de teljesen szétszedett állapotban volt a mikroszkóp. Professzor Úr belenézett a mellékelt kis könyvecskébe:

– Na jó, próbáljátok összerakni!

– Igen.

Német szaknyelv az összerakási műveletekhez. Tessék megengedni, hogy ne idézzem most önmagam.

– Ne tojj be, Adjunktus úr! – látva az arcom, szólt a kitűnő műszaki érzékkel megáldott Pista bácsi.

– Összerakjuk valahogy, a franc bele! Ne félj, nem fog ki rajtunk!

Hamar visszajött a szobájából a Prof.

– Ha kész vagytok, szóljatok, látni akarom!

– Igen.

Most sem szeretném idézni akkori magamat.

Délutánonként tudtunk ezzel foglalkozni, mert délelőtt műtétek, gyakorlatok, meg egyéb tennivalók voltak. Jó néhány nap múlva összeállt a szerkezet, működött mechanikusan minden, már csak a világítást kellett a helyére illeszteni.

Próbáltam élesre állítani a látóteret, egy kicsi csipesz volt az alany, sikerült ez is.

Valahogy egy nagy légy keveredett a nyitott ablakon keresztül az előkészítőbe (mellettünk volt a törvényszéki boncterem), sikerült valahogy lecsapnom. Megmagyarázni nem tudom, hogy miért, de a látótérbe tettem szegény párát. Nem múlt ki az ütéstől, meg-megmozdult a lába, lenyűgöző látvány volt.

– Nézd meg, Pista bácsi!

– A szentségit neki!

– Hadd nézzem csak megint, nagyobb nagyítással!

Még jobban elbűvölt, mint amit az előbb láttam. Mozgott a lába, a szőrök is mozogtak, a szeme is különleges volt.

Hogy lehet vajon dolgozni ez alatt a mikroszkóp alatt? Mit lehet csinálni? Hogy lehet operálni? Milyen technikával? Sok-sok kérdés tolult pillanatok alatt az agyamba.

– Na, ugye mondtam, hogy ne rezelj be! – józanított ki Pista bácsi.

– Mondtad.

Véget ért az aznapi munka, én meg úgy éreztem, hogy számomra pedig most kezdődött valami, valami új, valami vonzó, valami megoldandó, valami varázslatos.

De ez már egy másik történet.

(Visszapillantó, 50.)

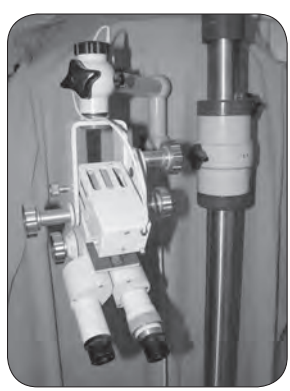

Az első Zeiss operáló mikroszkóp

12 nyúl füle – avagy kísérleti nehézségek

Amikor a lemetszett, levágott ujjak visszavarrásának kezdeti korát éltük, két professzorunk úgy döntött, hogy a gyógyulás feltételeinek javítása érdekében állatkísérleteket kell végezni azért, hogy a folyamatokat jobban megismerhessük, ezáltal segítve a klinikusokat. Sok helyen folytak idevonatkozó kutatások határokon innen és túl – ezek közé volt sorolható az itteni próbálkozás is.

E sorok lejegyzője, úgyis mint asszisztens, fül- és szemtanúja volt e történéseknek.

Első kérdés az volt, hogy milyen állaton lehet e kérdést modellezni.

A majmokon végzendő kísérlet még álomnak is álom volt; a kutyák, macskák nem jöhettek számításba elsősorban technikai nehézségek miatt; így aztán megállapodtak, hogy a nyulak füle lesz a legalkalmasabb, mert az hosszú, relatíve nagy, könnyű lesz az öltéseket behelyezni és jól lehet majd látni és tanulmányozni a folyamatokat.

– Szerezz nyulakat! – szólt az utasítás.

– Igen.

– Az első körben 10-12 elég lesz.

Az állatok beszerzéséhez szükséges követelményrendszer akkoriban még nem volt olyan mint ma, így kis utánajárással nyúltenyésztőtől könnyű volt házi nyulakat vásárolni – bár meg kellett győzni a gazdát, hogy nem tenyésztésre, hanem kísérletezésre kellenek az állatok.

– Megérkeztek a nyulak – jelentette az állatgondozó Józsi bácsi, de a kutyák – volt vagy 30 belőlük – nagyon idegesek, ugatnak, mit csináljak?

– Majd megkérdezem.

– Találjon ki valamit az Öreg, nyugtassa meg a kutyákat, holnap operálunk vagy négyet, készüljetek elő. Lemetsszük az egyik fület, majd visszavarrjuk, a másik oldal kontroll lesz. Hamar lemegy ez a sorozat.

Az altatás jól ment. Az első fül lemetszése hamar sikerült. Egy nagy ér a fül elülső vastag élén eléggé vérzett, de lekötés után ez is rendben volt. Néhány öltéssel a fül visszavarratott, de a fül nem úgy állt, mint a másik. Az bizony lekonyult.

– Sebaj! – jött a mentő ötlet. Egy spatulát lehet Leukoplaszttal rögzíteni a levágott darabhoz.

De sehogy se akart az a fül állni.

– Kezdeti nehézségek – ez volt mindkét részről az egybehangzó megállapítás. Így ez elő kísérletnek számít.

A második esetben hosszabb csonkot hagytak, hogy a spatulához jobban lehessen rögzíteni a levágott darabot, de ez a fül se akart állni. Ez is előkísérlet lett.

A harmadiknál változott a módszer. A nyúl fülének vastagabb előélét nem vágták át, így elmaradt a vérzés, könnyen lehetett a spatulához rögzíteni a bemetszett részt. Végső soron nem történt teljes fül lemetszés.

– Így is lehet majd vizsgálni, hogy hogyan gyógyul ez a porcos, rossz keringésű, végső soron majdnem teljes keringésétől megfosztott terület.

Ebben maradtak az operatőrök, s mivel végső soron rövid beavatkozások voltak ezek a műtétek, hamar lement a sorozat.

– Tíz napig csak figyeljétek a nyulakat, nem kell átkötözni, azért, hogy zavartalan legyen ez a folyamat.

Igen, de eljött a tizedik nap. Tetszettek már látni 12 nyulat fél füllel szaladgálni?

Igen, az elgondolás jó volt, kicsit korát megelőzte, de még nem volt ismert – legalábbis itthon – a mikrosebészetnek az ide vonatkozó technikája és eszközrendszere, így sajnos ez nem volt sikeres kísérlet.

Eszköz hiányában bizony sok jó gondolat elenyészett.

(Szösszenetek..., 17.)

„Evipannal kezelt” sertéshús

A kísérleti állatok tetemének megsemmisítését ma szigorú szabályok írják elő: zárt rendszerű becsomagolás után kibonthatatlan speciális edényben hamvasztást ír elő a törvény. Mondanom sem kell, hogy a „hőskorban” ez másképpen zajlott le.

Szigorúak voltak a régebbi előírások is, de egészen más jellegűek voltak. Tájékozódásképpen például a nagy laboratóriumi állatokat, ha befejezték földi pályafutásukat, nyúzni kellett. A bőröket be kellett szolgáltatni, amit a Nyersbőr Forgalmi Vállalathoz kellett elszállítani – az ottani átvételi elismervényt az itteni állatszámmal hasonlította össze az illetékes revizor. Szóval szigorú elszámoltatási rend volt. Ehhez hozzátartozott még az is, hogy a boncolást végző orvosnak azt is be kellett írni a boncnapló megjegyzés rovatába, hogy ezek az állatok nyúzhatók, nem nyúzhatók. A tetemeket a Fehérje-feldolgozó Üzembe, népszerű nevén a „bűzgyár”-ba szállították. Egyszóval kicsit nyűgös volt a dolog. A kis laborállatok – például az egerek – rendszerint az állatkert valamelyik ragadozójának étrendjén szerepeltek.

A hétköznapokon ment minden a maga útján.

A kutatómunkában az az állandóság, hogy egy idő után minden változik. Ez adja az egyik szépségét is.

Abban az időben több olyan beteg is érkezett a Belklinikára, ami nagyon komoly gondot okozott. Gombamérgezettek, vagy egyéb okból kifolyólag májkómások. Sajnos a legtöbbjük – talán majdnem mindenki – elment a mindenélők útján.

A tenni vágyó orvosok Kulcsár professzor úr vezetésével kitalálták azt, hogy talán lehetne ezeken a betegeken segíteni, ha ép májon keresztül folyatnák át a beteg vérét és így a méregtelenítés megtörténhet, legalábbis addig adnak segítséget, amíg úgymond a saját máj működése javulhat, netalántán helyreállhat.

Ismét egy jó gondolat – korát kissé megelőzve.

Együttesen aztán úgy gondoltuk, hogy talán egy 60-70 kg súlyú sertés kivett, átmosott mája segíthet. Rögtön megindult a szervezés – a gazdaságok szívesen adtak állatokat. Mi sem volt természetesebb, hogy a máj kivétele intézetünkben történjen. Ez a művelet rám hárult, melyet örömmel vállaltam. Tudták, hogy édesapám híres hentes- és mészárosmester volt, és az is valahogy ismert volt, amit ő mondott: „Fiam tanulás ide vagy oda, de ezt is meg kell tanulnod!" Így komoly „előtanulmányokat" folytattam a sertésanatómiát illetően.

Egy reggel megérkeztek a sertések – mindig kettő. Egy tartalék volt, ha valami nem várt dolog történne.

Az első próbálkozás természetesen beteg nélküli volt, hogy a részleteket begyakoroljuk s gördülékenyen menjenek a dol-

gok. Az egyik sertés máját vettük ki, mostuk át s örömünkre szolgált, hogy minden rendben ment. Altatás – ekkor az Evipan nevű szerrel altattunk. Hasmetszés, a máj kivétele, átmosása, majd a klinikára szállítása. Úgy történt minden, ahogy elterveztük. Számomra különösen érdekes volt a máj átmosása, nem egyszerre kezdett a máj minden része halványodni, nagy szigetek alakultak ki. Ma már tudjuk, hogy azok a máj egyes szegmentumai voltak – akkor még igen messze álltunk az ilyen ismeretektől.

Egymás után több májkivételre került sor: Evipan narkózis – hasmetszés – májeltávolítás – átmosás – a máj átszállítása.

Lehet, hogy a munkatársak kérdezték, hogy mi legyen a sertés maradványaival, de az igazat megvallva – egyéb elég sok más tennivalók miatt – nem is nagyon érdekelt a dolog.

Az egyik májkivétel után az egyik kolléga megkérdezte, hogy vihet-e el a „húsból"?

– Ahogy szeretnéd.

Nem szabályozta semmi, hogy lehet vagy nem lehet. Gusztus kérdése, igaz most sem nagyon izgatott a dolog.

Azt tudtam, hogy volt intézet, ahol kakasokkal kísérleteztek, de azokat nem altatták, hanem elvéreztették, az anyagot kivették belőle, aztán jót ettek egyszer-egyszer.

Másnap reggel az intézet előtt kiszállok a kocsiból, épp akkor ért oda az egyik szomszéd intézet vezető asszisztensnője is.

– Kezét csókolom! Hogy van? – jött ugye a szokásos általános kérdés, mire a hölgy:

Carli
2014

– Majd meggyulladt a ház tegnap – nagy bérházban lakott.

– Hogyhogy? – érdekelt is a dolog, meg siettem is.

– Valakinek a lakásából elviselhetetlen bűz jött ki, meg füst is, a tűzoltókat is kihívta valaki, szóval nagy zűr volt.

– Nem lett bajuk?

– Nem.

– Ez a lényeg. Kezét csókolom! – siettem be a házba.

Szokásos reggeli teendők után egészen más ok miatt megkérdeztem a kollegát:

– Na, hogy sikerült?

– Megégett, szénné égett! Az Evipan volt az oka. Egy kis ramazuri is kerekedett, még a tűzoltókat is kihívta valaki. Pedig olyan szép darab hús volt!

(Szösszenetek..., 21.)

Opus primus

Nagyon kedves szokás az, hogy az első műtétet egy koccintással ünnepeltük meg régen. Nem mindenki osztozik velem e téren, de én úgy érzem, hogy ez valamiféle elismerés az első műtétet végző felé. Akkor is élt ez a szokás, ha valaki olyan típusú műtétet csinált, amelyet előtte még nem.

Valahogy ez úgy került be a köztudatba, hogy ez egy „dobós" műtét. Az elnevezés eredetén igazán nem gondolkodtam még el.

A műtős fiúk is szorgalmasan ismételték ezt a tényt az illető felé, amit ugye mindenki tudott, aki a műtő körül forgolódott. A pénzt a műtősfiúknak kellett adni, mert ők ismerték a „folyadékok" mennyiségét és minőségét, mivelhogy a beszerzés is az ő feladatuk volt, amit örömmel tettek.

Ez szolid esemény volt – soha senkin nem látszott az alkohol – legalábbis nem emlékszem vissza ilyen esetekre. Szóval ez volt az „opus primus", az első műtét. Azt hiszem, egyre kevesebben ismerik ezt a hagyományt.

Annak idején fizettem én is eleget, örömmel, mert ugye egy bal here vízsérvet meg egy jobb oldalit is külön számítottak

ezek a „zsiványok”, mert az egyik ugye bal, a másik pedig jobb, tehát ez nem ugyanaz. Egyedül csak egy circumcisio alkalmával fizettem egyszer, amikor egy 80 éves idős úr tűszúrásnyira beszűkült, heges fitymáját kellett megoldani, mert ez szegénynek komoly vizelési nehézséget okozott.

Amikor már „erősödtem” az intézetben, nagyon szolidan bevezettem én is az „opus primus” hagyományát. Úgy gondolom, hogy a Professzor úr erről a tevékenységemről nemigen tudott. Amikor Béla tanár úr is megérkezett a házba, e téren is erősített engem. A régi intézetben orvosi szoba nem volt, laborban voltak a munkatársak, csak nekem volt egy olyan szobának alig nevezhető helyiség, ahol ha hárman voltunk bent, akkor ki kellett volna tenni a „megtelt” táblát.

A könyvtár az ugye veszélyes területnek számított, mert a Prof szobája mellett volt, meg az irodán keresztül kellett bemenni. Az összes többi helyiség nem volt alkalmas, tehát maradt a labor.

A sörösüvegeket mégse lehetett a labor asztalára kisorakoztatni, már csak a lebukás veszélye miatt sem. Más dolgot kellett kieszelnünk.

Az „opus primus”-ra sok ok volt, mert akkor csináltuk a pancreas szegment transzplantációt, a tüdőfunkció beszűkülésének megoldását extracorporalis helyzetű donor tüdő recipiens állat keringésébe kapcsolásával, az uretero-neocystostomiák módosítását, a mozgó szíven történő coronaria-mammaria bypasst és még jóegynéhány beavatkozást. Fiatalok is voltak szép számmal, ők is kaptak megfelelő feladatokat.

Ok volt tehát „bőven”.

Akkoriban lehetett ismét kapni Unicumot a boltokban a jellegzetes gömb üvegben. A kicsi 2,5 decis, a közepes félliteres, s a nagy üveg egyliteres volt.

Úgy gondoltuk, hogy egy korty Unicum igazán nem a világ, „opus primus”-ra viszont elég.

Sok minden tevékenység folyt a házban, amint már a fentiekben mondtam, így be-becsúszott egy-egy kis hiba, amit önhatalmúlag úgy gondoltam, hogy „büntetni” kell, melynek legalkalmasabb formáját is egy-egy Unicumos üvegben szabtam meg. Hogy még jobban álcázzuk a dolgokat, ugye a gömb alakú Unicum egy labdára – a mi szójárásunk szerint „laptára” – hasonlított, így alakult ki egy kis, közepes vagy nagy „lapta” büntetés. Ezt én akkoriban divatos sárga röntgen papíron tudattam az illetővel, beragasztva a szekrénye belső oldalára, hogy kis, közepes vagy nagy „laptára” ítéltem.

Rendben mentek a dolgok, jó hangulatban teltek a napok, a műtétek jól sikerültek, de néha a sárga lapok mégiscsak bekerültek a megfelelő szekrénybe.

Az igazán nem túl gyakori esetek egyikén a Profot hallottuk bejönni a bejárati ajtón és egyenesen a laborba jött. Benyitott, a kelleténél többen voltunk bent – illedelmes köszönés – végignézett rajtunk – rövid, kínos csend.

– A Tanár urat kérem a szobámba! – ezzel sarkon fordult.

– Most kösd fel a gatyád! – mondta Béla tanár.

Elindultam, s bementem.

LABOR
1
LAPTA
FAGI
FOR
2014

– Mi volt ez a népgyűlés?

– Műtét után beszélgettünk.

– S mi volt ez a szag?

– Az emberek meg vannak fázva, köhögnek, kanalas Fagifort vettek be, annak van ilyen szaga.

– Köszönöm – mondta és eltávozhattam.

Szánom-bánom bűnöm, hogy füllentettem, de valahogy ma sem érzem magam vétkesnek.

(Szösszenetek..., 26.)

Egy professzori műtét emléke

Ladányi Józsa professzornő, bár már a klinika igazgatását befejezte, szeretett átjárni hozzánk és részt venni a különböző kísérleti műtéteken.

Ennek általában a menetrendje a következő volt. Szólt a Professzor úr, hogy a Professzornő is átjön és Ő is benne lesz a műtétben.

Rendszerint az első műtétben vett részt. Megérkezése többnyire pontos volt, de a folytatásra már ez nem mondható el. Bement Bornemisza professzor úrhoz – vagy teáztak, vagy kávéztak –, s természetesen beszélgettek, ez hol rövidebbre, hol hosszabbra sikeredett. Ez nekünk jelentett gondot, természetesen az altatás miatt.

Különösen nekem fájt a fejem, mint műtőfőnöknek, hogy mikor kezdjünk. A tapasztalat azt mutatta, hogy ez a „várakozási idő" általában 15 perc körüli idő volt, s ezt így bekalkuláltuk az altatás kezdetébe is. De ha nem így volt, az már gondot okozott. Ekkor jöttek a praktikák.

– Szólj be, hogy az állat alszik.

– Jó, jó. Mindjárt megyünk.

Vagy: – Forró sót tetszenek kérni, vagy elég csak a testhőmérsékletű?

– Milyet is kérjünk? Jó lesz a testhőmérsékletű.

– Igen, akkor készek vagyunk.

Akár forrót kértek volna, akár nem, ez volt a válasz: „Igen készen vagyunk."

Persze az előkészületek rendben voltak.

– Kikészíttessük ezt, meg ezt a fonalat?

– Szövetragasztó anyagot is tetszenek kérni?

Tudnék még többféle praktikát is felsorolni, a lényeg az volt, hogy jöjjenek.

Ha valami olyan témát boncolgattak, ami nagyon érdekes volt számukra, folytatták ezt a bemosakodás folyamán is, persze meg-megszakítva a műveletet. Telt az idő...

Ha ez még folytatódott műtét alatt is – szóval a beavatkozás lendülete enyhén szólva elmaradt a szokásostól.

Érdekeseket beszélgettek – tanúsíthatom, hisz számtalanszor asszisztáltam.

Az egyik ilyen alkalom emlékezetes maradt.

Nyúlon folyt a kísérlet, hasüregi műtét volt. Háborús élményeket feszegettek, ami kétségtelenül érdekes volt. A Professzornő operált és már a vége felé tartottunk, a befejező öltések következtek.

Két öltés között is elhangzottak nagyon érdekes részletek, amikor egymásra is néztek, aztán a már kézben lévő öltés gyors befejezése történt.

– Józsám! Hozzávarrtál a nyúlhoz! – mondta kissé fura fennhangon.

Sérülés nem történt, a Bornemisza professzor kezén lévő cérnakesztyű kissé hosszabb ujját öltötte oda Professzornő véletlenül a nyúlhoz.

(Szösszenetek..., 31.)

Névváltoztatás

Szerettünk kollaborációban dolgozni, mint ahogy ma is. Tágultak így a lehetőségeink is, meg több emberrel kerültünk kapcsolatba. Meggyőződésünk volt, hogy így hasznosabb lehet a mi munkánk is.

Nagyon szerettem – szerettünk – „Béla Tanárral" dolgozni, aki kitűnő operatőr, pontos, egyenes ember volt, nem tűrte a sumákot. Úgy került az intézetünkbe, hogy nem éppen a legegyenesebb úton „távolították el" a klinikáról. Majdnem mindenki tudja, hogy ez mit jelentett abban az időben. (Most nagyon-nagyon finoman fogalmaztam.)

Körzeti orvosnak állt, de mivel kandidátusi fokozata volt, ebbe – vagy a Minisztérium vagy az Akadémia pontosan nem tudom, hogy kik – beleszóltak. Szóval valakiknek ez nem tetszett és így visszahelyezték az egyetemre, így került az intézetünkbe. Azt is terjesztették róla, hogy összeférhetetlen, de együtt dolgozásunk hosszú évei alatt – mint ahogy a Kedves Olvasó sem perelt velem soha – egy rossz szó nem hangzott el közöttünk.

Mikor nyugdíjba ment, azt is mondta, szeretett velem meg

az adjunktusnővel dolgozni. Sok szépet csináltunk együtt, utólag is így értékelem.

Egy, a Belklinikával közös munka során az történt, hogy a műtétek előtt-alatt-után, a harmadik, a hetedik napon, illetőleg a kísérletek utáni ún. posztoperatív időszak alatt többször is vért vettünk az állatoktól és küldtük át a klinika laboratóriumába.

Az volt a kérés, hogy ne állatszámot írjunk a kémcsövekre, hanem névvel lássuk el azokat. Bizonyára ennek megvolt az oka – de soha nem kérdeztük a miértet.

Az első beavatkozás után tanakodtunk, hogy milyen nevet adjunk a malackának, amely éppen nőnemű volt. Mivel ez a műtéti sorban az első volt, legyen az első asszonyról a neve Éva. A kémcsőre ez került fel: Éva malac 1.

Annak rendje-módja szerint a kémcsövek átkerültek a laborba és itt aztán óriási, szörnyű vihar tört ki, mert az egyik laboráns nőt, akihez a kémcsövek kerültek, Évának hívták. Hogy ő nem malac, miért szégyenítjük meg, kik azok, akik ezt az anyagot küldték, micsoda dolog ez, ezt ő nem csinálja, hogy ő nem ezt érdemli, szóval óriási volt a felháborodása – amint mondtam, nagy volt a vihar.

A laborfőnök valahogy lecsillapította s elrendezte a dolgot, átjött hozzánk, hogy beszámoljon a történtekről, meg hogy változtassunk névválasztási technikánkon.

Letettük mindannyian a nagy esküt, hogy semmilyen bántó szándékunk nem volt – az első asszonyról választottuk a nevet.

Jean Effel
2014

A laborfőnök úgy látta, hogy ne menjünk át bocsánatot kérni, mert az esetleg újabb olaj a tűzre. Mi is így láttuk – így az engesztelő látogatás elmaradt.

Ezek után nagyon gondosan választottuk a neveket, lehetőleg nagyon ritkákat, nehogy magunkra hozzuk újra a bajt. Még a takarítónők nevét is felírtuk, nehogy hasonló eset forduljon elő.

Ennek a kísérletsorozatnak a végére értünk, ami sajnos egybeesett az állatok életének a végével.

Az embereink, asszisztenseink nagyon szerették, szeretik velünk együtt az állatokat, így nehéz szívvel nyúltak az életet kioltó fecskendőhöz, de az embereket még jobban szerettük és a betegek iránti elkötelezettségünk felülírta az előbbieket.

Ilyenkor pontos egyeztetések zajlottak, súly, szín, nem, különös ismertetőjel, azonosító számok mellett. Nagyon fontos volt a mindenre kiterjedő ellenőrzés, mert hisz így lehetett megbízhatóan értékelni a kísérleteket.

A munka során elérkeztünk az Izabella nevű malachoz is. Jött is az aprólékos ellenőrzés – minden egyezett, csak az állat neme nem.

– Mmm??

Ez egy herélt egyed volt, a névadásnál ez valahogy elkerülte a figyelmünket, így aztán jegyzőkönyvi helyesbítést kellett végrehajtani, így aztán a malacka páciensünk neve Izabella helyett IzaBéla lett.

(Szösszenetek..., 34.)

Satu, kutya, kefe

Sokan jöttek más intézetekből is hozzánk kísérletezni, hisz csak nálunk adódott lehetőség állatműtéteket végezni.

Még mielőtt bárki is alacsonyabb rendű műtéti tevékenységnek ítélné meg az állatokon végzett beavatkozásokat, meg kell, hogy mondjam, hogy sokszor nehezebb például betartani a sterilitás szigorú szabályait, bizonyos eljárások nehezebbek – egy szóval itt is fegyelmezett, körültekintő munkára van szükség. Ez azért is fontos, mert a kísérleti eredmények kellő megfontolások után vihetők csak át a klinikai gyakorlatba.

A kísérleteknél még az is gond lehet, hogy például hogyan utánozzunk valamelyes kórformát, hogy annak kezelését új módszerrel befolyásoljuk, gyógyítsuk?

Egy szó mint száz, jöttek a Sebészeti Klinikáról is – többek között egy kedves, adjunktusi rangban lévő, meglehetősen korpulens, magas úr.

– Mikor mehetek át, hogy megbeszéljük a részleteket? – kérdezte telefonon.

– Akár már délután is.

Úgy illett, hogy a megbeszélt időpontban a csengetéskor elébe menjek az ajtóhoz. A kézfogás után majdnem felszisszentem, mert az átlagosnál nagyobb, izmosabb tenyerében szinte eltűnt az én kicsinek nem mondható kezem, melyet úgy istenigazából megszorított, s a bal kezével még nyomatékot is adott az aktushoz. Majdnem összeragadtak a szorítás alatt az ujjaim.

Gondolom, örömében tette ezt, mert hozzájárultak a főnökök a tudományos munkájához.

Megbeszéltük a részleteket és a menetrendet, s a kikíséréskor az ajtóban megismétlődött ez a rettenetes szorítás – talán még könnyek is megjelentek a szememben. Szerencsére hamar elment.

Néhány nap múlva indult a kísérletsorozat. Megérkezésekor megismétlődött ez a szerencsétlen kézszorítás a kézfogásnál. Elfelejtkeztem róla, hogy a korábbiakban már „kétszer áldozatul estem".

Az egyik alkalommal nem voltam a műtétben, más dolgom akadt az irodában. Szólt a telefon:

– Jó napot kívánok, Furka István beszélek!

– Te vagy István? – szólt a barátom a Sebészeti Klinikáról. Satu ott van még?

Rögtön rájöttem, hogy a becenév kit takar.

Különben érdekes kísérletsorozatot kezdtek, a belek összenövését tanulmányozták. Ezt próbálták utánozni úgy, hogy a belek külső felszínét egy gyökérkefével hosszasan megsértet-

ték kefélő mozdulatokkal. Vizsgálták az összenövések fokát és ennek műtéti megoldását.

Megérkezett a Főnök egyik alkalommal – volt valahol –, s megkérdezte az éppen kinéző műtősfiútól:

– Mi folyik a műtőben?

– Az Adjunktus úr meg Hanyik Jancsi megkefélték a kutyákat.

– Mit csináltak???

– Az Adjunktus úr meg Hanyik János szakkörös megkefélték már az utolsó kutyát is.

– Mondja meg a Tanár úrnak, hogy azonnal jöjjön hozzám!

– Tessék!

– Mit csináltak ezek a műtőben? – Elmondtam.

– Már majdnem valami másra gondoltam – mondta a Főnök megkönnyebbülve.

(Szösszenetek..., 38.)

Mese a nyúlcomb körül – avagy kicsi tévedés

Annak idején egy kis pihenési alkalmatosságot szereztünk a Zempléni-hegyekben és amikor csak lehetett, uccu neki, mindig elmentünk.

Nagyon jó lehetőség volt, sokszor nyáron még az ott lévő körzeti orvos kollegát is helyettesítettük – így összejött a kellemes a hasznossal.

Az ottaniaktól tudtuk, hogy a határ szlovák felén olcsóbb az üzemanyag, amit igyekeztünk mi is kihasználni – igaz, akkor még senki nem beszélt üzemanyag-turizmusról. Meg az is jó volt, hogy dugi forintért adtak benzint az ottaniak.

A technikája az volt, hogy Sátoraljaújhely főterén maradt a család, vagy sétáltak vagy fagyiztak, esetleg a hiányzókat megvették. Ezalatt az utca végén lévő határhoz mentem, útlevél lepecsételés, esetleg pár perc várakozás – ugyanez a túloldalon. A határtól 5 percre volt a benzinkút. Teletankolás – rendszerint az üres benzinkannába is – fizetés – az alibi sörvásárlás fontos momentum volt – vissza az előbbi úton.

Rendszerint a csomagtartót kellett kinyitni a vámvizsgálathoz.

– Mit vásárolt?

– Ezt a pár üveg sört.

– Ha a benzinkannára is rákérdezett a vámos: „Ez mindig itt van, ez a biztonsági tartalékom.” Egy picit be is poroztuk a kannát, mert így azt lehetett mondani, hogy ehhez hozzá se nyúltunk, hisz látszik rajta.

– Jó utat! – ezzel vége volt a dolognak. Persze, hogy tudták, hogy miért voltunk odaát.

Egyik alkalommal a határőr rám köszön:

– Jó napot Doktor úr!

Úristen, ki ez a vámtiszt? – mert hisz ő köszöntött.

– Jó napot!

– Nem ismer meg?

– Jaj, segítsen egy kicsit, annyi emberrel találkozom nap mint nap.

– Én voltam az a vámos, aki mikor a nyúlcombból való mintákat küldték Amerikába, én zártam le a mintákat, meg adtam a papírokat.

– Igen, igen, hát persze, hogy emlékszem – de ekkor nem volt egyenruhában.

– Dehogynem, hát hivatalos eljárás volt az. – Püff, ezt jól eltaláltam.

– Mi lett a vége a kísérletnek?

– Óó, nagyon érdekes eredmények születtek az izomműködést illetően.

– Na, akkor ez megérte. Szerettem Debrecenben szolgálni, de hát ide helyeztek. Tudja, hogy van ez.

– Biztos jó itt is.

– Nem panaszkodom. Jó utat! Viszlát!

Megérkezett egy újabb kocsi és ahhoz kellett mennie.

Igen, ez a vámos által is emlegetett munkánk egy nagyon érdekes kísérletsorozat része volt.

Az első nyugatról jövő ajánlat az úgy sikerült, hogy az Élettanon Kövér András professzor izomélettannal, a Kórtanon Szilágyi Tibor professzor pedig az űrkutatásokban volt érdekelt, az Amerikában dolgozó Sréter Ferenc pedig az amerikai űrkutatáshoz kapcsolódott valamilyen formában. Mivel mindhárman jól ismerték egymást – Sréter Ferencnek valamelyest debreceni kapcsolata is volt – közös kísérleteket határoztak. Azt kívánták utánozni, hogy egy folyamatos izom-ideg ingerlés miként hat az izmok felépítésére, mert ennek következménye lehet a súlytalanság állapotában is. Ezt úgy lehetett modellezni, hogy egy szívritmus szabályzóval állandó mozgásra lehetett késztetni az izmot és egy bizonyos idő után az izommintából vett elemzések eredményéből következtetéseket lehetett levonni. Én úgy kerültem a képbe, hogy ezeket a szívritmus szabályzókat nekem kellett beültetni a nyulakba.

Jó kis beavatkozás volt, finom munkát igényelt. A hasfalon kellett egy tasakot kialakítani, ebbe került a szabályzó, majd a bőr alatti alagúton az illető ideghez kellett vezetni a vezetékeket, illetőleg itt rögzíteni azt. Mikor minden a helyén volt, az elektróda illesztése következett a szabályzóhoz és így elkezdett a nyuszi lába szabályos ütemben mozogni. A zárás igazán rutin feladat volt.

Fura volt látni az altatott nyulak egyik lábának egyenletes mozgását, míg a másik mozdulatlan volt.

Érdekesség volt az is, hogy délután egy meghatározott időben kellett operálni, mert alkalmazkodnunk kellett az amerikai feldolgozó labor munkájához, meg még az is nagyon fontos dolog volt, hogy a kora reggeli New York-i repülőhöz kellett az időnket igazítani. Így legkésőbb éjfél után 10 perccel indult a mintát vivő autó, hogy direktbe lehessen a gépre adni az anyagot, ehhez kellett a kivétel idejét is időzíteni, meg a mintát tartalmazó doboz vámos által történő hivatalos lezárását is. Így került a képbe a már említett pénzügyőr. Annyi teendő volt ott nagy hirtelen ezeken az alkalmakon, hogy nem is igen figyeltem másokra, hogy kik nyüzsögnek, kevésbé a vámosra, mert hisz nekem egész más feladatom volt.

Amikor kezdtük a műtéteket, egyik meglepetésem az volt, amikor Sréter Feri egy fél vödör szívritmus szabályzóval beállított. Azt megelőzően egyet-egyet láttam, de hát mindjárt egyszerre ennyit meglepő volt.

Sréter Feri még azért is volt érdekes, mert egyszerre két karórát viselt, az egyiket a jobb karján, a másikat a bal karján. Hol az egyiket, hol a másikat nézte.

– Tudod ez a bostoni idő, ez meg a magyar. Így tudom összehangolni a dolgokat. Nagyon-nagyon gyakran nézte az órákat.

Több műtét készült egy időben. Kövér Andris mindegyiket ellenőrizte még az izoláló lepedő alatt, hogy mozog-e a lába.

Megelégedve nyugtázta, ha a lepedő alatt minden rendben volt.

Egyszer kicsit palócos csengésű hangján hangosabban mondta:

– Te István, ez nem mozog!

– Bandikám, ez lehetetlen, az előbb még működött minden.

– Hidd el, hogy nem mozog. Biztosan jól csináltad?

– Hogy a fenébe ne, hiszen az előbb még mozgott.

– Nézd meg légy szíves még egyszer!

A szokásoknak megfelelően benyúlt a lepedő alá.

– Hidd el, nem mozog!

Hirtelen lerántottam az izoláló kendőt.

– Bandikám, az Isten áldjon meg, ez nem az operált lába.

(Szösszenetek..., 47.)

Váratlan fordulat

Az inak pótlása ma sem könnyű feladat. Ha felbukkan valamilyen reménykeltő új anyag, azt ugye illik mihamarabb kipróbálni.

Az első kollaborációs megbeszélés ez alkalommal is arról szólt, hogy milyen állat lenne a legalkalmasabb arra, hogy ennek a szilikonból készített újszerű pótló anyagnak hasznos voltát bizonyítani lehessen.

A kutya nem alkalmas, mert hát a láb rögzítése nehézkes. A nyúl bár jó lenne, de az mindent kényszerűségből megrág, így a lábán lévő gipszből sem maradna semmi. Így ez sem jó. A sorban következett a tyúk. Jó hosszú, inas lába van. A beültetendő kis csövecske méretileg is inkább ide felelne meg. A döntés a tyúkra esett.

A kollaborációs intézet főnöke ellentmondást nem tűrően kiadta egy fiatal doktornak: „Menj ki a piacra, vegyél vagy 5-6 tyúkot és indíthatjuk a kísérletsorozatot."

Részünkről oly nagy előkészületet ez a beavatkozás nem igényelt – így hát vártuk a tyúkok jövetelét.

Hamarosan megérkeztek az állatok a fiatal doktor kocsijának a csomagtartójában.

Beszólt a fiúknak – a mi műtőssegédjeinknek és állatgondozóinknak. „Itt vannak a tyúkok, vegyétek át őket."

– Három pár – mondta. Össze van kötve a lábuk, úgy ahogy azt a piacon szokták.

A csomagtartó kinyitásakor „furcsa állapotokat" észleltek a fiaink.

Valószínűleg a szokatlan hely – a kocsi mozgása, a zaj, a sötétség fokozott ingerként hathatott a tyúkok bélrendszerére, és ha ez egy távoli földrészen történt volna, akkor azt mondhatnánk, hogy gazdagon gyarapították volna a guanotelepet. De ezen túlmenően is bajok voltak, mert a szárnycsapások következtében az apró béltartalmi részecskék szerteszét röppentek, szétszóródtak a csomagtartóban.

A fiúk „visszatartották" magukat – ismerték a doktort. Ebben a pillanatban megszólalt a telefon: elrendelték a doktort, aki nagy gyorsasággal elment, így hiába volt a fiúk buzgó segíteni akarása.

A tyúkok békésen káráltak a másnapi műtétig az egyik kórteremben. Vizet kaptak – a bélrendszert nem kellett előkészíteni, mivel a lábon történik a beavatkozás, de ennek ellenére, az altatás miatt ez előírás volt.

Annak rendje-módja szerint készültünk a műtőbe, illetőleg az első állatot az előkészítőbe vitték. Ez a helyiség szolgált az altatásra, a kísérleti állatok esetleges szőrtelenítésére, infúzióbekötésre, egyszóval mindenfajta műtét előtti előkészítésre, ami ilyenkor szükséges. Majd az altatott állat felkerül a műtőbe, a beavatkozás végrehajtása után vissza a földszinti posztoperatív kórterembe.

Teljes készenlétben vártuk a műtőbe az állatot, de a kiírás időpontjára az nem érkezett. Eltelt vagy egy negyed óra – de a tyúk sehol. Kicsit kínos volt, mert hasonló eset alig fordult elő nálunk.

Ismételt telefon az előkészítőbe. „Altatási nehézség van" – jött a válasz. Elnézést kérve lementem az előkészítőbe, ahol megdöbbentőt láttam: az egyik állatgondozó (falusi fiú volt) kezébe fogta a tyúkot és óriási köröket írt le vele a levegőbe.

– Mi a fenét csinálsz?

– Nem akar aludni és nálunk otthon a kappannál az volt a szokás, hogy kis pálinkát töltöttek a szájába, a fejét a szárnya alá dugták, jó párszor megforgatták a levegőben, az állat elkábult, s mire felébredt, már körülötte voltak a kiscsibék és nem volt baj.

– Tedd le a tyúkot! De az csak nem akart aludni.

A humán adagnak megfelelően kiszámoltuk, hogy mennyi altató kell, beadtuk, de ez a tyúk nem alszik.

Az egyik nagyokos megszólalt a hátam mögött:

– Tán alkoholista ez a tyúk?

– Ne bolonduljatok már – bár hirtelen belém vágott az a tapasztalat, hogy egyszer egy olyan kutyacsapat került be hozzánk, amelynek tagjai egy pálinkafőző területén éltek – s bizony gondjaink voltak az altatással.

Valakinek eszébe jutott, hogy a „nagy vastagban" (ez egy kísérleti módszereket összefoglaló könyv volt), hátha van adat. Volt.

Két és fél-, vagy háromszoros adagot kell a humán adatból visszaszámolva adni altatásra a tyúkoknak, mert a szívritmusuk is közel háromszorosa az emberének, az anyagcseréjük is ehhez igazodik. A szükséges adag beadva – a tyúk alszik – fel a műtőbe – rövid beavatkozás után az állat lekerült a posztoperatívba.

Ettől fogva ment minden, mint a karikacsapás. Összevárták az állatokat, mivel ezek rövid beavatkozások voltak és a műtétek végén egyszerre vitték le a posztoperatív kórterembe.

A jól végzett munka után bementünk a szobámba, hogy még egyszer értékeljük a történteket. Rövid idő múlva kopognak.

– Tessék!

Tibor állt az ajtóban, a műtő egyik nagyon megbízható, kiváló munkatársa.

– Elpusztult az első tyúk.

– Mégiscsak altatás lehetett az oka – mondtuk többen egyszerre.

– Nem.

– ??

A posztban a tyúkot olyan ketrecbe tették, ami közvetlen kutyaketrec mellett volt, s az abban lévő gyógyuló kutyus a rácson keresztül a lábával a tyúkot odahúzta és megette a fejét.

Igen. Ez nem várt fordulat volt.

(Szösszenetek..., 52.)

Rohanunk

Néhány nap és ránk köszön a Krisztus utáni 2018. esztendő. Szeretnék előretekinteni, de a visszapillantó tükör segítségével vissza is nézhetünk, hogy mi volt ebben az évben jelentős, számunkra fontos.

De vajon mit hoz majd a 2018. év? Vajon mit?

Kavarognak gondolataim, mint a hóvihar előtt a varjak eszeveszett, céltalannak tűnő kavargása kellemetlen károgásukkal. Szürke égbolt – hideg idő, csúszós utak, szóval nem sok jóval biztató.

Hogy mit hoz majd az újév? Vajon mit? Óhatatlanul is a ködben való autóvezetéshez hasonlítom, bár az út csúszós, de szeretnénk fent maradni rajta, váratlanul felbukkanó akadályokba sem kívánnánk ütközni. Nehéz ezen haladni, de majdcsak felszáll ez az átkozott köd és kisüt majd a nap.

A jövő megidézése, a szó szoros értelmében csak megidézése, hogy minek nézünk pontosan elébe, azt legfeljebb csak sejthetjük.

Rohanó világunk, rohanó életünk, rohan az idő, meg még ki tudja, hogy mire, kire akasztjuk a rohanó jelzőt. Ha elgondolom,

hogy mondjuk 50 évvel ezelőtt, 1966–67-ben ugyanígy 24 órából állt egy nap, mint most – akkor is rohantunk?

Visszapillantva – emlékezve, sietni siettünk, na jó, egyszer-egyszer rohantunk, de ez az állandó rohanás valahogy nem volt életelemünk. Valahogy több időnk volt.

Természetesen nem lehet úgy összevetni a mát a tegnappal. Ma természetesen jobban élünk – sok minden segíti a napjainkat – s mégis van valami, ami hiányzik..., s ez hiánycikk?

Talán ha visszatekintünk munkánk egy-egy mozzanatára, talán érthető lesz, hogy mi is hiányzik.

Ha az említett 50 évvel ezelőtti időre visszagondolok – már 8 éve voltam orvos – talán sikeresnek is mondható, mert a telepen az egyik legfiatalabb adjunktusi címet viseltem.

Ha utána akartam nézni egy tudományos témának, az általában – másoknál is – az intézeti könyvtár után a központi Kenézy Könyvtárba vezetett az utunk. Ez általában a délutáni órákban volt.

A könyvtáros hölgyek kedvesek, szolgálatkészek voltak, nagy ismeretanyaggal is rendelkeztek.

Kértem a *„Current Contents"* című, egyedül csak idejáró folyóiratot, amely bibliofil papíron a bolháknál is kisebb betűkkel nyomtatott kivonatokat tartalmazott. Jó, ha vittél nagyítót, nagy szolgálatot tett. Elolvastad az angol szöveget, sok cikknek a címe eredeti nyelven is megtalálható volt. Leírtad a szükségeseket magadnak, kiállítottad a különlenyomat-kérőt, ha kellett, és az „irodalmazás" első lépcsője megvolt.

Az olvasás végeztével néhány kedves szót váltottál a szolgálatban lévő könyvtáros hölggyel vagy hölgyekkel, szépeket is tettünk nekik, meg egy kicsit pletykálkodtunk is. Minden híresztelés ellenére a férfiak is szeretik e műfajt. A könyvtárba járás kapcsán remek hírforráshoz is jutottál, mert megtudtad rövid úton, hogy mi történik a telepen. Majd hát visszamentél az intézetbe.

Ma beütöd a keresett dolgot a masinádba – igen hamar előtted a kívánt adat, vagy adathalmaz. Másik kattintás, s máris kezedben van nyomtatva, amit kerestél. Igen rövid idő alatt kész a kocsi, mai szóhasználattal élve.

Se beszélgetés, se kimozdulás a könyvtárba, ott töltött idő helyett pár perc egyedül, és kész, ami kell vagy kellett.

Helyes ez?

Igen – de személytelen – valóban rohanó érzés, kimondatlanul is.

Akkor is tudtunk sikereket elérni, igaz, más módon – s talán most is.

– Mi az a különlenyomat-kérő lap? – kérdezte az akkori koromhoz hasonló korú, mostani fiatal kollega.

Nagyon kevés nyugati, külföldi folyóirat járt az akkori keleti világba mind az intézetekbe, mind a könyvtárakba. Persze ezek is késéssel, mert hát meg kellett azt vizsgálni, nehogy bejöjjön „a rothadó kapitalizmus fertőző csírája".

Azt nem tiltották, hogy ezeket a cikkeket, amelyek érdekeltek Téged, vagy a munkádhoz kellett, különlenyomatát megkérhesd postai úton. Erre szolgált a különlenyomat-kérő lap. Ez egy nyílt levelezőlap volt, amelyen a kért cikk címe, szerzők neve és a te in-

tézeti címed meg a neved szerepelt. Szerencsére a postai költségeket nem kellett állni.

Ezekre a kérőlapokra a válasz, azaz a cikkek különlenyomata közel 50-55%-a megérkezett. Nagy segítség volt. Így aztán mindig vártuk a postát. Szép kis gyűjteményem jött össze, mások is éltek belőle. Egy bélyeggyűjtő barátom is szigorúan behajtotta rajtam a bélyegeket, bosszús volt, ha csak pecsét volt a borítékokon.

Jóval később tudtam meg, hogy ezzel ellenőrizni is tudtak bennünket, hogy esetlegesen merre kacsingatunk. Ugye ez nyílt levelezőlap volt, csak a postát kellett figyelni – ilyen egyszerű volt az egész, ahogy mondták.

A szakirodalom mai keresése a régihez viszonyítva iszonyú rohanás, személytelen rohanás, gépies gyorsaság. Add már – gyorsan, lehetőleg mindent.

Fárasztó?

Igen, az. Sokszor nagyon is.

Bevalljuk?

Á, dehogy. Rákényszerülsz. A nagy tempó használja a tested-lelked. A teljesítménykényszer űz, rajtad a szellemi sarkantyú.

Munka végeztével hazafelé úton is jó néhány „inger" ér. Otthon is van teendőd.

Hogyan simítod ki az idegrendszeredet? Hát hogy?

Tájékozódni kell: a híradókban robbanás, baleset, gazdasági baj, gyilok, meg még ki tudja, mi.

Így?

Esetleg az esti mozifilmben, a tévében? Ha kedvedre való lenne, vadabbnál vadabb reklámokkal szabdalják – pihend ki magad...

Valahogy a modern világ adta lehetőségeket egy kis csenddel, egy kis meghitt beszélgetéssel – gondtalanul eltöltött percekkel – kellene ötvözni.

Csak egy kicsivel, hisz a finom fűszerekből is kevés kell a pompás ízekhez.

Igaz, jobban élünk, nem kell buszra, villamosra várnunk, itt a kocsi. Százféle kenyérből válogathatunk, se szeri, se száma a hentesáruknak, kibogozhatatlan üdítő- és italkínálat – csak egy kis csendet, nyugalmat, emberibbet lehetne venni a boltokban.

Csak egy kicsit – igazán csak egy kicsit...

(Visszapillantó, 136.)

Elmaradt közlemények nyomán

Egy téma kutatása sok mindentől függhet. Már a kérdés feltevése is gondokat okozhat, különösen akkor, ha az merőben eltér a megszokottól.

Az egyik azt mondja, ez érdekes, jó lehet, újszerű, a másik szerint meg nagy marhaság, kár az időért, pénzért, technikailag nem is lehet megvalósítani.

A károgás sokszor ösztönzőleg hat – felpörög az elme. Az egyéni bizonyítási vágy, ambíció, vagy valami más is előre viheti a dolgot. A „csak azért is" növelheti az erőt, elszántságot.

Ronda ármánykodás után hozzánk került Béla Tanár Úr. Akkor nem lehetett kimondani, hogy egy pesti „valakinek" kellett a hely, az éppen szerveződő szívsebészetre.

Béla tanár kitűnő sebész, jó diagnoszta, új iránt nagyon is érdeklődő, a betegektől is tudom, értük minden lehetségest megtevő volt. Nem tűrte el a lazaságot, emiatt, akik nem szerettek úgy dolgozni, összeférhetetlennek mondták vagy mondatták velük.

Hosszú éveken keresztül együtt dolgoztunk, de kettőnk között egy rossz szó sohasem hangzott el. Haló poraiban is nagyra tartom.

Megérkezése napján, a Professzor Úrral való tárgyalás után az igen kicsi szobámba jött.

– Nézd, István, Te vagy a helyettes (én akkor adjunktusi, Ő docensi rangban volt), én nem akarok itt a dolgokba úgy belefolyni, hogy az zavaró legyen. Van egy-két ötletem, ha már a kutatósebészet felé fújt ez a viharos szél.

Megértettem az őszinte szavait.

– Béla bátyám – így hívtam, mert idősebb volt –, ismerem a munkádat, rajtam nem múlik, amit tudok, segítek, már csak azért is, hogy mindketten békésiek vagyunk.

Annyira betartotta a kimondatlan játékszabályokat is, pl. ha ment valahova, mindig szólt nekem, hogy ide vagy oda megyek.

Béla tanár mellkas-sebész is volt, ott bizony a test oxigénellátása a gyógyítás fontos részét képezte.

Vagy 30 évvel ezelőttire tessék gondolni, nem a mai modern, csodálatos fegyvertárra, azaz így tessék értékelni az elkövetkezendőket.

Akkor a szívmotor kezdett elterjedni, kezdetben sokszor nem várt problémákkal. A gép segítségével kivezetett vér oxigén telítettsége jelentette azt, hogy például a szívet le lehet állítani, rajta a műtétet elvégezni, így nem lett oxigénhiány, azaz szakszóval élve, hypoxia.

– Te, István – így Béla tanár. Mi lenne, ha kivezetnénk a szervezetből a vért egy külön kivett tüdőbe, azt lélegeztetnénk, hátha elegendő oxigént kapna így az állat talán nem fulladna meg?

– Béla bátyám, próbáljuk meg.

Akkor nem kellett hosszú engedélyes utakat bejárni. Mindig volt tartalék állat, így ez sem volt gond.

Ki kellett venni egy érintetlen tüdőt az ún. donor állatból, s azt lélegeztető-gépre tenni. Ez eddig rendben van.

A vér kivezetése sem volt gond a másik állatból, mert az állat mindkét combján lévő vénákba megfelelő méretű csöveket tudtunk behelyezni, így megoldódott a vérnek is a pót tüdőbe való átáramoltatása.

Na, de hogyan csináljuk az oxigén hiányos állapotot? Egy kis eszelés után azt találtuk ki, hogy a légcsőbe vezetett lélegeztető kanül lumenét fokozatosan szűkítjük, s ekkor egyre kevesebb levegőt kap az állat, és ha a külső tüdő (donor) jól működik, akkor nem jön, vagy jöhet létre a fulladás.

Drasztikusnak és durva dolognak tűnt az egész, de így fontos kérdésekre kaphattunk választ.

A kísérlet abban állt, hogy a pót tüdő artériáját becsöveztük, s a kivett tüdőt lélegeztettük a géppel.

Majd az állat intubálása következett (a lélegeztető tubus a fogadó állatba való bevezetése), majd a keringés indítása a külső, pót tüdőbe, majd az igen izgalmasnak tűnő szűkítés következett, azaz az egyre kisebb keresztmetszeten történő levegő beáramlás.

Egy-két technikai finomítás persze volt, de vártuk a fulladás jeleit, úgy ahogy azt a klinikai gyakorlatban is láttuk. De már az első kísérletnél is nem várt időben, hanem jóval később jelentkezett ez a jelenség.

Hurrá! Működőképes a modell! De a kísérlet folyamán hirtelen kiszáradt a kinti tüdő, megállt a dolog. Nem gondoltunk a tüdő nedvesen tartására úgy, mint ahogy az a mellüregben van.

Hamar egy edényt! Éppen egy műszermosó lavór volt kéznél, amiben megfelelő mennyiségű élettani konyhasóoldatot töltöttünk, így már ment a dolog.

Egy kísérlet nem kísérlet. Sorozatot csináltunk. Hol Béla Tanár Úr, hol én operáltam, és akkori Tanársegédnő – aki ma már Professzornő – altatott, és még a műtősnő vett részt a kísérletben.

A következő heti program összeállításánál kérdezem Béla tanárt:

– Csinálunk lavór-tüdőt?

– Az istenedet, István, ne őrülj meg! Így nem lehet leírni, hogy lavór-tüdő!

Béla tanár távozásával sajnos nem került idegen nyelvű közlésre ez a kísérlet, pedig még ma is, ha szóba kerül, valahogy nagyon érdekesnek mondják mások is.

– Miért nem írtad Te le?

– Ez nem az én ötletem volt, csak a lavór-tüdő elnevezés.

Az előbb említettem, hogy abban az időben bizony gondok voltak a szívmotorral is. Intézetünk is kapott egyet, sajnos mi sem tudtuk megfelelően használni, mert minimum öt liter vér kellett volna hozzá. De hát honnan vettünk volna akkor annyi kutyavért? (Csak úgy zárójelben jegyzem meg, hogy a kutyák vércsoportja sem volt akkor még tisztázva.)

A szív vérellátásának javítása napirenden volt mind a klinikumban, mind a kísérletekben. Egy ilyenfajta munkára nagy volt az igény.

A szív újraindítása sem volt egyszerű feladat.

Béla tanár egy ebéd utáni kávézásnál megjegyezte:

– Mi a francnak kell megállítani a szívet? Úgy kellene megcsinálni mozgó szíven a bypasst (ez egy érösszeköttetés a szív saját és egy külső ér között), szerintem csak meg lehet csinálni.

Na, ebből lesz valami – gondoltam, Kieszelt valamit.

Béla tanárnak remek technikai érzéke is volt.

– István, tudunk nyitott mellkason kutyát lélegeztetni? – Mert egy kicsit másabb a mellkas felépítése, mint az embernek. A tegnapi boncolásnál néztem ezt meg.

– Beszéljünk Ilcsivel! Ő Irénnek hívta, én maradtam az Ilcsinél.

– Próbáljuk meg! Intubálás – mellkas-megnyitás – szívfeltárás – jó viszonyok. Eddig minden rendben volt. Na, de a mellkas zárása következett.

– Fújd fel, Irén, most! Teljesen! Ne lélegeztesd! Gyorsan csomóztunk, a levegő kiszorult a mellkasból, majd ismét szükséges volt lélegeztetni. Majd az utolsó csomók előtt: – Fújd fel megint! Gyorsan csomóztunk, a zárás jól sikerült.

Még most is átélem ezeket a pillanatokat. Az első lépés tehát megvolt.

Béla tanár addig kieszelt egy kis protézist, egy erős fonállal megerősítve, amit a szív saját erébe bele lehetett vezetni, amit előzőleg egy tetem-szíven kipróbált.

A kérdés már csak az volt, lehet-e ezt mozgó szíven megvalósítani?

A szív leszálló nagy ere mellett mindkét oldalon az elernyedési periódusban érzéstelenítő oldatot fecskendeztünk az ér köré. Fi-

nom eszközzel alápreparáltunk és két fonalat vezettünk alá, az egyiket az éren tervezett nyílás alatt, a másikat felette. Finom megnyitás következett, előbb le-, majd felvezettük a protézist, ráfogtunk ujjal, minimális vérveszteség volt – a keringés helyreállt, a szív mozgott tovább. Izgalmas kis technikai manőver volt.

A már előkészített érdarab bevarrása következett, lehetőleg ütemesen, az elernyedési fázisokban. Az utolsó két öltést nem húztuk meg, lazára hagytuk, gyorsan elő az alul lévő csőrészt, majd a fonál segítségével a felül lévőt húztuk ki gyorsan, az eret szintén ujjal lenyomtuk, a csomót gyorsan megcsináltuk, a leszorítást felengedtük, minimális vérzés mellett helyreállt a keringés a szívben, majd a zárás következett.

Majdnem 20 kísérletet csináltunk, két szívmegállásunk volt, nem volt megfelelő eszközünk, amivel újraindíthattuk volna.

Néhányat én is csináltam.

– Az Istenedet, jó kezed van! – mondta Béla tanár elismerően, ami hát számomra nagy szó volt.

Nemcsak nagyszerű élményt adott ez, hanem érdekes volt a technika is. Mindez harminc évvel ezelőtt!

Ma kezdik a motor nélküli bypass műtéteket valahogy divatba hozni.

Béla tanár távozott, így ez sem került leírásra.

Nagyon-nagyon sajnálom.

A Rá való emlékezésképpen szívesen megcsinálnám.

Ma is meg tudnám csinálni, hogy megmutathassuk ezt a mai fiataloknak.

Hogyan jutott az eszedbe?

Számtalanszor kérdezték már azt, hogy hogyan jutott eszedbe ez meg az, majd pontosították, hogy mire kíváncsiak.

Aki kutatással foglalkozik, sokszor megkérdezik tőle ezt. Lehet-e pontos választ várni? Már csak azért sem, mert egyesek azt gondolják, hogy a csodás könyvtár ihlető csendjében pattan ki az ember fejéből a megoldás.

Mások meg úgy gondolják, hogy a forró szakmai viták hevében adódik a kérdésekre a megfelelő válasz.

Ismét mások úgy vélik, hogy az erdők csodálatos világában, és séta közben adódik egy gondolat, amely hordozza a megoldás kulcsát, vagy éppen egy konyhai sürgés-forgás közepette a finom ízek világában juthat az ember megfelelő eredményre, vagy éppen akkor adódik valami gondolata, amikor a teraszon az esti csendes alkonyban a nagy semmibe bámul, vagy egy csinos nő csábos testrészeinek bámulásakor csapódik az ember agyába egy még csábosabb gondolat. Természetesen a kísérletek vonatkozására kell gondolni.

Még számtalan helyzetre lehetne gondolni, eleresztve fantáziánkat is – de a való igazság az, hogy egy-egy kérdés megoldása-

kor sokszor nehéz töprengés közepette – máskor pedig pillekönnyen pattan az ember elé a nem is remélt megoldás.

Mindegyik „hogyan jutott eszedbe" más és más, és ez így egyedi. Természetesen a közös gondolkodás is vezetett már megfelelő eredményre.

Sok mindent lehet papolni meg mondani, de azért szükséges, hogy legyen hitvallása az embernek, ha már hivatásszerűen is elkötelezte magát a kutatás mellett.

Az alkalmazott kutatásnak a betegágytól kell indulnia. S úgy kell a kérdéseket megfogalmazni, hogy jó-e ez a betegnek, biztonságos-e? S van számomra még egy fontos dolog is, hogy ha rajtam kellene megcsinálni például ezt a beavatkozást, akkor alávetném-e magam ennek? Vagy más megvilágításban: Édesanyámon – apámon – gyermekeimen – társamon elfogadnám-e ezt a módszert? A kérdés, bár egyszerűnek látszik, de az ólomnál is súlyosabb ilyenkor az igen vagy a nem.

Harmad-, negyedéven már a sebészet felé kacsingattam. Különösen megkapott az, hogy ha az előadásokon, vagy a gyakorlatokon egy-egy műtéttechnikai megoldást is elmondtak.

Negyedéven pedig a műtéttan igen kedvemre való tárgy volt. Minden előadáson ott voltam.

A sebészeti gyakorlat meg úgy sikerült, hogy a gyakorlatvezetőm a Sebészeti Klinika urológiai részlegén is dolgozott, így bizony változatos beteganyagot (de utálom ezt a kifejezést) tudott bemutatni.

A sebésztechnikai megoldások egyre jobban érdekeltek – sikerült megfertőződnöm olyannyira, hogy az ötödéven már a Sebészeti Anatómiai és Műtéttani Intézet büszke díjazott demonstrátora voltam. Hogy büszke voltam? Igen, igen! Nagy betűsen BÜSZKE.

Részt vehettem kísérleti műtétekben, asszisztálhattam is, a klinikán is bevehettek egy-egy műtétbe. Ha még ügyeletbe is bementem, akkor még több alkalmam adódott az asszisztálásra – egyszer-egyszer első asszisztensként is.

Igyekeztem, amit csak lehetett magamba szívni. Nem voltam stréber, el-elmentem – ma úgy mondanánk – bulizni is egy jót, de az előbb elmondottak határozták meg a mindennapjaimat.

Végzésem előtt majdnem egy évvel hamarabb kineveztek gyakornoknak. Minden szempontból igen nagy szó volt, megváltoztatta az életem. Tessék elképzelni, ösztöndíj helyett, valóságos fizetést kaptam. Isten ments, hogy fényezzem magam, de ez a kitűnő kezdet meghatározta a jövőmet, természetesen ezt utólag tudom.

Ezt el kellett mondanom, mielőtt belebonyolódnék a „Hogyan jutott az eszedbe?" kérdés megfejtésébe.

Egy vizit alkalmával – a Tanársegéd Úr egyik betegbemutatása során – a beteg elmondta, hogy a vesevezetéke megsérült és már harmadjára kellett megoperálni, mert az egyesítésnél hegszövet alakult ki és szűkület keletkezik, és nagy valószínűség, hogy az ép veséjét is majd idővel fel kell áldozni.

Milyen megoldások lehetségesek?

Túl sok nincs. Volt a dermesztő, rideg akkori válasz. A szűkület kialakulása végzetes lehet.

Tudtam, hogyan kell egy témának utánanézni a szakirodalomban, s bizony a hozzáférhető közleményekben a szűkület kialakulásának veszélye felkiáltójelként állt. Az ép vese eltávolításának kivédhetetlensége nagyon megdöbbentett.

Elmondtam a Professzor Úrnak, hogy mi foglalkoztat, meg azt, hogy tenni kellene valamit.

– Mit? – kérdezett vissza a szemüvege mögül. – Van valami ötleted?

– Olvastam, hogy egy Davis nevű szerző hat hétig egy csövet tartott a vesevezetékben és talán ez akadályozta meg a szűkületet.

– Próbáld meg! Ezzel befejeződött a beszélgetés.

Kísérleti állat volt, ez nem jelentett gondot, de hát a cső, az hogy lesz.

Akkor kezdődött az egyik szövetbarát műanyag korszak sebészetben. Sok mindenre próbálták például a PVC-t (polivinil-klorid) is használni, lehetőleg vegytiszta formában, mert az előállításakor a szennyezőanyagok mérgezőnek bizonyultak, így káros hatásúak is voltak.

Vegytiszta – vegytiszta. Honnan lehet ilyet és megfelelő méretben szerezni?

Az egyik mezőgazdasági boltban – melyet a nép csak parasztboltnak nevezett – találtam vékony, többféle méretű csövet. Az eladó azt mondta, ez a félig átlátszó talán tiszta is lehet.

– Hány kilogramm kell?

– Mindegyikből legfeljebb csak 10-10 dkg.

Furán nézett rám, tovább nem kérdezett, én sem, pár forintot fizettem, gyerünk az intézetbe.

– Pista bácsi, légy szíves ezeket a csöveket sterilizálni.

Azt gondoltam, hogy ha két csövet egymásba húzunk, lesz egy hosszabb belső cső, és egy rövidebb külső, és akkor, ha az uretert a külső csőhöz varrjuk, a belső cső megakadályozhatja a szűkületet – sőt, mennél több hegszövet keletkezik, annál biztosabban tarthat majd az egyesítés. Ez egyben pótlást is jelentett. Mindez egyszerűnek tűnt, technikailag is könnyen kivitelezhető volt.

Ez életem első nagy sikeresen megvalósított, kísérletekkel is igazolt gondolata volt.

Ezt nem más állította, mint Babics Antal, Közép-Európa nagy tekintélyű és hírű urológus professzora, akihez a kísérleti tényeket leíró magyar nyelvű dolgozatomat közlés céljából küldtem. Azt írta – máig is őrzött levelében –, hogy „hozzájárulásotokat is kérem, hogy e szellemes munkát angol nyelven az Acta Chirurgicaban (a Magyar Tudományos Akadémia gondozásában megjelenő, idegen nyelvű folyóirat) közölhessük".

Mi tagadás, boldog voltam, örömmel töltött el, mikor nyomtatásban megláttam „Ureter pótlás műanyag cső segítségével". Írta: Furka István.

Hogy mikor jutott eszembe a kettős cső? – Nem tudom. Az lebegett a szemem előtt állandóan, hogy a heg okozta bajt kell kivédeni, mert ez veszélyezteti az ép vesét.

Természetesen ma már sokkal másabb, nagyszerűbb technikai megoldás van e téren, talán az akkori kísérletem segíthette a jelenkoriakat, mert az a protézis merev volt, azaz nem jelenthetett

teljes megoldást, de a külföldi irodalmi adatokat ismerve több emberen is segített. Most is jóleső érzés tölt el a hibák (merevség) ellenére.

Ez a kísérleti sorozat több kérdést vetett fel. Milyen varróanyaggal kell megvarrni az uretert, dinamikájában milyen fokú szűkületet tud még legyőzni az izom ereje – s özönlöttek a kérdések. Egy kísérletsorozatot csak befejezni lehet – abbahagyni nem.

A Tanársegéd Úr Dr. Uzvölgyi Ferenc volt – akit egyik Mesteremnek is tekintek, neki is szeretnék ezúton emléket állítani.

* * *

Örömmel töltött el, hogy Pintér József barátom professzori és intézetigazgatói kinevezést kapott a debreceni Urológiai Klinika élére. A régi ismeretségünk az idő folyamán barátsággá nemesedett.

Természetesen sok szakmai kérdést is megvitattunk.

– Józsikám, miért nem használják többet a műtéteknél a helyi vesehűtést – kézenfekvő előny lenne –, nem kellene még az idővel is viaskodni például az elváltozás eltávolítása mellett.

Nem könnyű a műtéti technika – van belőle több is. Én is ismertem ezeket a szakmai leírásokból. Itt van például a steril jéggel való körberakása a vesének, de nem tudni, hogy melyik rész hűl le jobban, vagy esetleg fagy meg, melyik rész károsodik. A verőéren keresztül történő hűtésnek is van szövődménye, például a vérzés veszélye.

Egy szóval taglaltuk a lehetőségeket.

Miért érdekel ez Téged?

Csak úgy felvetült bennem olvasás közben. Természetesen saját tapasztalatom nincs, és ez csak úgy érdekel.

Majd másra terelődött a szó.

Érdekes módon bennem maradt, hogy miért ne lehetne ezt jobban csinálni? Aztán elcsendesedett az érdeklődésem, majd valahogy ismét előbukkant.

Készültem a tantermi előadásomra – mindig szoktam – és ismét megnéztem a vese érellátását több neves anatómiai leírásban és atlaszban, és a szegmentális verőér ellátás mellett a vénás ellátás érdekes módon összefüggő hálózatot képez.

Ha ezt egy csőhálózatnak fogjuk fel, akkor a folyadék ide-oda áramolhat benne.

Próbáljuk meg. Finom leszorítás a verőéren, hogy ne menjen bele több vér, majd a vénába egy csövet vezettünk, ezen keresztül élettani sóoldatot áramoltattunk a vesébe, egy helyen a hálózatot megnyitottuk, így feszülésmentesen a folyadék kifolyt, aminek az eltávolítása igen egyszerű feladat.

Óhatatlanul az egyik ismerősünk padlófűtésével kapcsolatos gondja is eszembe juthatott, mert egy törésnél a hálózatból elfolyt az összes víz.

Most jött még egy izgalmas kérdés, hogy lehet-e szövődménymentesen a csövet a vénába juttatni? Anélkül, hogy anatómiai leckét adnék a Kedves Olvasónak, találhatók olyan mellékágak, amelyek „baj nélkül" feláldozhatók és ezen keresztül hűthető a vese. Nem részletezem, egy kis ügyeskedéssel ez mind megoldható volt.

De milyen lesz a hűtés foka?

Az egyenletes hálózat ellenére egyformán hűl majd le a vese? Mérések sorozata következett. Kiderült, hogy a pólusok között egyforma hűtési technika mellett akár egy vagy még több °C különbség is lehet. Vajon ez mindig így van, vagy csak egyszer? A sok mérés azt mutatta, hogy mindig.

De miért?

A miért egy nagy hatásfokú szellemi sarkantyú vagy korbács. Mindegy, hogy minek nevezzük, hajtja, űzi az embert. Kapj választ a miértre. Miért? Miért? Újabb lázas munka következett.

A vese anatómiai felépítése adta meg a választ sok és nagyon aprólékos munka után. Az alsó pólusban majdnem háromszor több érkeresztmetszet volt, mint a felsőben.

Mi lehet ennek a műtéttani vonatkozása?

Az, hogy az alsó pólus műtéteinél nagyobb a vérzésveszély.

Egyik kérdés hozta a másikat. Nincs megállás. Csak úgy, mint ahogy ez a kutatás egy minősítést hozó értekezésben is megtestesült.

Hogy mi adta az ötletet, hogyan jutott eszembe, eszünkbe? Van-e rá magyarázat? Nem tudom. Így utólag is Pintér József nagyon kedves barátomnak is tudok egy maradandó emléket állítani.

* * *

A hasüreg műtéteinél bizony többször az ember keze ügyébe kerül az ún. nagycseplesz. Hártyavékonyságú lemezeiben csodálatos éralakzatok bűvölik el az embert.

Felfutóban volt akkor a léppel kapcsolatos kutatások sokasága, amely egyre több és új ismeretet tárt fel.

A klinikai múltam egyik érdekes mondása csapódott vissza az agyamba: „Hogyha az ép lép megsérült, távolítsd el, így a beteg is, meg te is jól alszol". Való igaz, jó néhány ép sérült lépet távolítottak el.

Utaltam rá, hogy sok új ismeretet adtak a lépkutatások mind a klinikumban, mind a kísérletekben. Ha ennyi mindent csinál ez a lép, akkor miért távolítjuk el? Miért? Miért? Megmenthető-e?

A lépbe elhelyezni öltéseket nehéz feladat, nehezen varrható, a tokja is igen szakadékony. Ahogy mondták és mondják, bajos dolog a beavatkozás a lépen.

Hogy lehet egy nagyon sérült lépet megmenteni? Első lépés: nézz utána az irodalomban.

Ilyenkor sok mindent összeolvas az ember, s megpróbál valami rendet is teremteni ezzel kapcsolatosan a fejében. A segítséget a baleseti sebészek munkája adta meg, mert osztályozták a lép sérüléseit, az egyszerű, kis, „magától is meggyógyuló" sérüléstől a szétszakadt lépig. Magyarul többféle megoldást kell keresni a súlyossági foktól függően. Ez világossá vált előttem.

Ha roncsolódott az egyik pólus, azt el kellene távolítani, de hogyan varrni, hogy az ép rész megmaradjon, meg milyen varróanyaggal úgy, hogy biztonságos legyen, ne vérezzen. Ez egy dolog volt, s egy sereg kérdést vetett fel.

Ha szétrepedt a lép, nyilván el kell távolítani, de ebben a reménytelennek tűnő helyzetben van-e mégis valamilyen remény?

Előtted a kásahegy, ami most éppen lépből van. Nekiesni a hegy láttán, vagy szépen mellette elsiklani?

Nekimenni. Megfelelő ismeretek birtokában bulldog szívóssággal. Valami megoldás csak lehet! Nem lehet feladni! Nem és nem!

Hogy lehet elvarrni a sebfelületet? A hajlított tű át sem éri a lépet. Válassz akkor egy egyenes tűt. Válassz egy erős fonalat. Jött az ötlet, hogy két egyenes tűvel, egy fonallal, ha szembevarrunk, akkor az befogja az ereket, és ha meghúzod a varratot, a befejezéskor a felszín is csökken. Kialakult ez a sajátos technika, ami bevált, hamar megtanulható, olyannyira, hogy a milánói sebészi világhéten ez a kutatás aranyérmet nyert. Büszke vagyok erre is.

Hogy hogyan jutott eszembe? – nem tudom. Rajkovics bácsit, a susztert láttam még gyerekkoromban hosszú egyenes tűvel varrni. Hogy összefüggheznek a dolgok? Ki tudja?

Az eredményeket többször is ellenőrizni fontos. Annak idején a kísérleteket kutyákon végeztük. Ezeknek az állatoknak a futásuk közben a lépük két-háromszorosára is megnő. Ha az elvarrt lépű kutyák futnak és erősen mozognak, és ha ez nem szakad szét, nem nyílik ki, akkor nyert ügyünk van.

Nyertünk.

Több szerző megpróbálta a kis lépdarabokat a szervezet legkülönbözőbb helyeire visszaültetni. Szaknyelven szólva autotranszplantálni.

A fantázia minden képzeletet felülmúlt. Például az egyik a has bőre alá, a köldök magasságában próbálta elhelyezni a lépdarabokat – magamnak nem szeretnék ilyesmit.

Egy másik, a már említett nagycsepleszre ültette rá a lépdarabokat, és felgöngyölítette azt, így egy nagy hurka keletkezett. A kis lépek közül elég sok megmaradt.

Ez már tetszett, a hurka nem. Azaz ebben a kísérletben rögzítési nehézségek voltak. A nagycseplesz lemezei egymáson finoman elmozgathatók. Már csak a kérdés számomra az volt, hogy hogyan lehet a kettőzetbe beültetni a kis lépdarabokat.

Finom technikával egy érmentes területen a két lemez közt egy luk készíthető és egy hosszú, finom csipesz segítségével behelyezhetők a lépdarabkák. A nagycseplesz kötényszerűen lóg a hasüregben, takarva a beleket. A kötény alsó ívébe található erekhez is helyeztük a lépdarabkákat és ez úgy nézett ki, mint egy szép kézimunkázott kötény, s így lett a neve „lépkötény".

A kis lépdarabok megmaradtak, átépültek, működtek, sok-sok éves munkát adva a kutatóknak.

Büszke vagyok arra is, hogy országunkban jó néhány ember él lépköténnyel minőségi életet.

Három önkényesen kiadott példa talán bepillantást engedhet egy-egy kérdéskör megoldásához vezető, sok munkával járó, érdekes, sokszor merész ötletet nagyon is igénylő tevékenységhez, ha úgy tetszik, kutatáshoz.

Az, hogy a „Hogyan jutott az eszedbe” témáról is írjak, nem tudom, hogy hogyan jutott eszembe a „Hogyan jutott az eszedbe”.

(Visszapillantó, 146.)

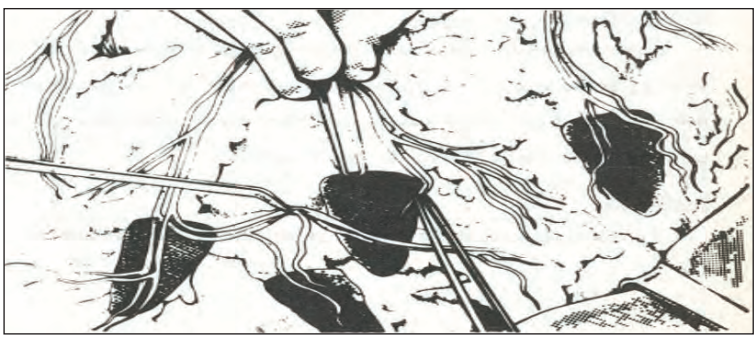

A „lépkötény” sebészi technikájának sémás rajza
(A Szerző kérésére készítette: Katona Bálint képzőművész)

TÖRTÉNETEK A KUTATÓ MUNKÁK KONGRESSZUSI BEMUTATÁSAIRÓL – A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG

Az első előadás

Büszke ötödéves orvostanhallgató voltam, kinevezett demonstrátor, amiért még pénz is járt. Összetéve az ösztöndíjamat, jó érzés volt, mert megvehettem az első hőn áhított fényképezőgépemet, meg gyűjtöttem egy új csináltatott öltönyre – na, nem konfekciósra, hanem csináltatottra az avatásomra.

Mint intézeti tag, kaptam heti egy fehér nadrágot, köpenyt, inget – szóval már külsőleg is fiatal doktornak néztem ki. Hát, hogyne lettem volna büszke.

Jól mentek a kísérleteim is. A vesevezeték pótlásával foglalkoztam – az irodalom szerint is kihívás volt. Az intézetben az adjunktusnő volt a diákköri főnök, így természetesen a kísérleteket is ő felügyelte. Szelíd, nagy tudású, de a munkában igencsak megkövetelte azt, amit meg kellett – csendes szóval, de határozottan.

Az intézeti referáló után így szólt:

– Maradj itt egy kicsit, beszédem van veled.

Ez rendszerint azt jelentette, hogy valamilyen diákkörös, szervezési vagy oktatási feladatot kellett megoldani.

– Hány kísérletet végeztél?

– Húszat. Ennyi műtétet jelentett ez a kísérletsorozat.

– Mennyi van már feldolgozva?

– Csak az utolsónak a szövettana hiányzik, de ezt a héten megcsinálom.

– Rendben.

A kísérletek egyértelműek voltak, azaz a döntő többsége sikeres volt.

– Két hét múlva diákköri konferencia lesz és ezt előadásnak bejelentettem – mondta az adjunktusnő, kedves becenevén, Toncsi.

Belém szorult a szó – erre nem volt mit mondani, már csak a meglepetéstől sem. Szótlanul, tanácstalanul néztem rá. Én, a hosszú, magas, vékony, a kis, alacsony, törékeny nőre.

– Tíz perc az előadás. Az ábráid egy része már megvan, mert láttam. Holnap Pestre megyek, holnaputánra csináld meg!

...

– Igen

...

Igen-igen, de hogy?

Ugye a szövegnek 10 percnek kell lennie, ez így rendben lévő dolognak tűnt, de ebbe még bele kellett az ábrákat is illeszteni.

„Megnyitottam a kísérleti állat hasát" – kezdtem a dolgot leírni. Rettenetes, hosszú összetett mondatok sikerültek, mondhatnám kacifántosak. Én értettem, hogy miről van szó

– azt gondoltam, hogy minél bonyolultabbak a mondatok, annál tudományosabbak. Egy-egy közlemény fordítása közben is találtam ilyeneket – így tartottam jónak.

Úgy gondoltam, hogy leírtam mindent. – Na, olvassam hát el. Az óra ki az asztalra:

„Megnyitottam a kísérleti állat hasát" – kezdtem.

27 perc lett a vége.

Jaj-jaj, mit hagyjak ki? Az ábrákról meg valahogy teljesen elfelejtkeztem. Egyre zavarosabb lett a dolog.

A gyomrom jelezte, hogy üres. A fejem meg tele.

Jaj, Istenem, melyik Úrnak szolgáljak!

A gyomrom győzött.

A kollégiumi szobánk telefonja csengett (nagy szó volt, hogy már akkor, ebben a kollégiumban minden szobában volt telefon).

– Tessék!

– Gyere, sétáljunk egyet! – szólt a bájos, kedves női hang, aminek természetesen nem lehetett ellenállni.

– Megyek azonnal.

A kollégium melletti Nagyerdő hatalmas tölgyfái közötti és alatti séták mindig jót jelentettek számomra. – Istenem, ha visszagondolok, és ha tükörbe néznék, talán az öregedő szemem most is ugyanúgy csillogna.

...

A holnap hamar itt lesz, a rám bízottaknak meg kell lennie, ha törik, ha szakad.

Vajúdások közepette hol ezt hagytam ki, hol azt, végül úgy ítéltem meg, hogy na, ez most jó lesz. Igaz, hogy gyorsabban olvastam egy kicsit és így lett 11 perc. Ó, mit számít az az egy perc, de összeállt a mondandóm.

Tetemre hívásnak éreztem a Toncsival való találkozást, szó se róla, izgultam.

– Na, kezdjük – mondta.

Elővettem a papírt, amire letisztáztam a szöveget. Az első mondat után:

– Állj meg! Ez előadás – nem felolvasás – saját szavaiddal mondd el, amit leírtál. Még a kicsit akadozás is jobb, mint a felolvasás – mondta igen szigorúan, egy picit dorgálva.

– Én ezt nem tudom kívülről – mondtam talán sápadtan, talán elpirulva, bambán állva, izzadva, igazán nagy zavarban.

– Add ide a papírt – nézzük át együtt!

Alaposan meggyomlálta a „művemet".

– Ez egész jó. Ezt így nem lehet. Ki érti ezeket a nyakatekert mondatokat? A kevesebb többet jelent. Nem írunk egyes szám első személyben.

Örökké hálás leszek Toncsinak, hogy megtanított, hogyan kell egy előadást elkészíteni, megcsinálni. Elindított azon a nem könnyű úton, hogy úgy add elő mondandódat, hogy az érthető – látványos, de ne önfényező – ne nagyképű legyen. Ma is sokszor gondolok rá hálás szívvel, idézve törékeny alakját, kedves, nyugodt, simogató hangját...

Istenem! De rég volt... szegény idegen földben nyugszik...

Na, de rohamosan közeledett a konferencia ideje. Még egy próbaelőadást tartottam, minden rendben ment.

– Ne izgulj! Érted? Ne izgulj! – szólt az intelem.

Akkor még szombat is munkanap volt, délelőtt a program szerint kilenc előadást iktattak be, délután is ugyanennyit.

A délutániban utolsó előttinek következtem.

Minden előadáshoz többen is hozzászóltak – volt, hogy az előadó nem tudott a feltett kérdésre válaszolni – helyette én ezt égésnek könyveltem el. Reméltem, hogy az enyémhez nem szólnak hozzá, szóval izgalommal telve voltam.

Az előadások ábraanyagát diapozitívokról vetítették diáktársaink és az előadó egy nagy hosszú bambuszbottal mutogatott a bemutatandó részekre.

Az előttem lévő előadásnál a második dia beszorult.

Úristen, még ez is közbejöhet!

A nagy tekintélyű, szigorú, de jóságos Krompecher anatómus Professzor Úr volt az elnök.

– Meg tudjátok csinálni?

Morogtak valamit a fiúk és valahogy hirtelen jó lett a vetítés.

– Folytasd, kérlek – szólt a Professzor Úr.

– Következik az utolsó előtti előadás. Furka István..., többet nem is hallottam. Le a lépcsőn. Kézbe vettem a bambuszbotot, meghajoltam és:

– Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Diákköri Konferencia!

Annyira idegen volt a hangom, mintha nem is én lettem volna. Az első általam bizonytalannak ítélt hang után vala-

hogy visszataláltam önmagamhoz, azután ment minden rendben.

– Köszönöm a figyelmet! – meghajoltam.

– Érdekes kísérletet láttunk bemutatni, van-e kérdés, hozzászólás?

Jaj, ne legyen!

De volt – több is!

Ezek közül Hadházy tanársegéd úré volt a legérdekesebb. Kielégítően mindent megválaszoltam. A végén Hadházy Csaba még egy javaslatot is tett a kísérletekkel kapcsolatosan.

Valahogy ez indította el azt az életre szóló barátságot, mert egyre többet beszélgettünk, nemcsak a szakmáról, hanem az élet egyéb komoly dolgairól is. Sok kellemes órát, napot töltöttünk családjainkkal is együtt.

Kiváló ember, nagyszerű barát volt.

Szívfájdalmam, hogy utolsó útjára nem tudtam elkísérni hosszabb külföldi utam miatt...

A konferencia végén visszamentünk az intézetbe értékelni a történteket.

– Miért nem köszönted meg a hozzászólásokat? Úgy illik!

Kicsit szégyenkezve mondtam:

– Nem tudtam.

Néhány nap múlva Toncsi hívatott.

– Úgy ítélték meg az előadásodat, hogy az Országos Konferenciára is benevezték.

Nagyon örültem, megköszöntem még egyszer Toncsi odaadó, mindenre kiterjedő segítőkészségét.

Így indultam el a világba... és akkor fogadtam meg, hogy ha én is valaha ilyen helyzetbe kerülök, én is így fogok segíteni.

(Visszanézek..., 18.)

AZ ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEK
TUDOMÁNYOS DIÁKKÖREI
1958. MÁJUS 3-4-ÉN TARTJÁK DEBRECENBEN

III. ORSZÁGOS
TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI
SZAKKONFERENCIÁJUKAT

AMELYRE AZ EGÉSZSÉGÜGYI MINISZTÉRIUM
ÉS A TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRÖKET SZERVEZŐ IRODÁK NEVÉBEN
MEGHÍVJUK

Prof. Dr. KULIN LÁSZLÓ
a Debreceni Orvostudományi Egyetem
e. i. rektora

Dr. VARGA EMIL
a Debreceni Orvostudományi Egyetem
Tudományos Diákköröket Szervező
Irodájának vezetője

DEBRECEN
1958

„Ne nyugtalankodjék az elvtárs!”

Egyetemünkön a Tudományos Diákkör oktatói titkára voltam tíz évig, szép, kedvemre való, de bizony sokszor kemény dió volt ez a munka.

Ahány intézet, annyiféle kérés, gond, meg a hallgatók igénye, sok mindent kellett egybefésülni úgy, hogy még a „nagy főnököknek” is tetszedjen a dolog.

Ez alatt a tíz év alatt három Országos Tudományos Diákköri Konferenciát szerveztem, természetesen a többiekkel egyetértésben, de a munka dandárja azért nekem jutott, de ezt nem panaszként mondom – szívesen csináltam.

Helyi konferencia is volt minden évben, ezt meg azért szerettem, mert a program összeállításakor betekintést nyerhettem, hogy mivel is „foglalkoznak a tanársegédek, meg az adjunktusok”, mert a hallgatóknak adtak egy-egy csipetnyit az Ő munkáikból, hogy előadásaikkal próbálgassák a szárnyaikat.

A fiatalok szellemesek, remek fickók voltak – vitatkoztak – akartak – voltak, akik csalódást keltettek – akadtak ellentétek – sok jó dolog is volt – megbocsájtható zsiványságok – vagy amikor bizony keménynek kellett lenni.

Mennyi barátot, ismeretséget szereztem ez alatt az időszak alatt – ez a mai kongresszusokon is előjön úgy, hogy „Emlékszel, amikor...?”

Egy szóval mozgalmas, szép időszak volt az életemben.

Említettem, hogy akadt azért egy-két méretes gond is.

A szokásos jog alapján Debrecenre esett az egyik Országos Tudományos Diákköri Kongresszus megszervezése. Előzetes program, forgatókönyv, mit kell tenni – volt a mindannyiunk és a mindennapok gondja.

Derült égből, mint a villámcsapás jött a Minisztériumból egy rendelet kb. két héttel a kezdés előtt, hogy az addigi ingyenes kollégiumi elhelyezésért, a szállásért és az étkezésért fizetni kell a vendégeknek.

Az étkezés egyszerű volt. Átutalták a fejenkénti összeget, erre valahogy megvolt az egyetemeknek a fedezetük, de a szállásdíjra nem.

Megyek az oktatási rektorhelyetteshez, hogy egymás után jelezték az egyetemek, ha nem ingyenes a szállás, nem biztos, hogy tudnak jönni, kérdéses a jövetelük, erre nincs pénzük.

– Mit tegyek?

– Kérni kell a Minisztériumtól pénzt! – így a rektorhelyettes.

Közben az itteni gazdasági igazgató is közölte, hogy erre kerete nincs a szigorú gazdasági rend miatt.

– Te vagy a titkár, megbízásomból eredj a Minisztériumba és próbálj valahogy tenni valamit, én most nem érek rá, megyek külföldre, de a megnyitóra itt leszek. Szervusz!

(Kösz!)

Na, ez nem jól kezdődik, ahogy kiléptem a szobából, megyek a gazdasági főigazgatóhoz, Ő majd csak tudja, hogy a Minisztériumban ki intézi ezeket a dolgokat.

– Fehér elvtárs, de vele nem hiszem, hogy tudsz valamit is intézni, általában mindenre nemet mond, nehéz vele tárgyalni, nehéz ember. – Ingatta a fejét, s bizony tágra nyílott a szeme is felhúzott szemöldökkel, és az arckifejezése se volt biztató.

A fene egye meg, na, de a többi akkori idevonatkozó gondolatomat ma sem illik papírra vetni.

Kissé naivan irány a Minisztérium, majd csak lesz valahogy.

A bejutás a házba nem volt nagyon nehéz.

– Hova megy az elvtárs? – így a portás.

– Fehér elvtárshoz gazdasági ügyben.

– Harmadik emelet 10. szoba. (Pontosan már a számokra nem nagyon emlékszem.)

A szoba ajtaján kiírva: ügyintézés hétfő-szerda-péntek 9:00-12:00. A fene egye meg ezt is – csütörtök volt. Az akkori naivitásomat az is jelzi, meg kellett volna kérdezni, mikor van fogadás.

Már én pedig vissza nem fordulok, lesz, ami lesz.

Kopogtatás után benyitottam, szóltak-e igen, vagy nem, már nem tudom. Három hölgy volt ott, legalább olyan kérdően csodálkozva néztek rám, mint ahogy én is rájuk. Az egyik asztalt támasztó hölgy megjegyezte és egyben kérdezte:

– Mit szeretne az elvtárs? Látja, hogy nincs ügyfélfogadás!

– Bocsánat én vidéki vagyok és járatlan, most járok először a Minisztériumban – mondtam a bemutatkozás után.

– Fehér elvtársat keresem, azt az elvtársat, aki nem szokott engedélyezni semmit és nehéz vele szót érteni.

– Én vagyok – egy ember állt az ebből a szobából oldalról nyíló ajtóban, amit én nem vettem észre, mikor beléptem. Hogy utólag jött oda a szobájából, nem tudom, mert az „elvtársnőkkel" váltottam néhány szót.

– Jöjjön be az elvtárs. – Na, most jön a hadd el hadd, gondoltam.

– Üljön le az elvtárs, miért és honnan jött?

Először is bocsánatot kértem, hogy nem tudtam a rendet az ügyintézést illetően, mert hisz vidéki vagyok, ezt is mondtam.

Mereven nézett rám, de elmondtam jövetelem célját.

– A kiadott rendeletet nem változtatjuk meg – mondta hidegen.

– Majd meglátjuk, hogy mit lehet tenni. Ne nyugtalankodjék az elvtárs!

Lezártnak tekintette a beszélgetést. Felálltam, talán viszontlátással köszöntem el, a hölgyektől talán kezét csókolommal.

Ne nyugtalankodjék az elvtárs – maradt a hang a fülemben.

Ne nyugtalankodjék, ne nyugtalankodjék. Hát hogy a fenébe ne nyugtalankodtam volna.

A Nyugati pályaudvarra visszaérve eszembe jutott, hogy hallgatókoromban is milyen jó volt a fűszeres, az ún. kétforintos kolbász kenyérrel, sörrel. Nem térhetek el most sem a hagyományoktól.

Ne nyugtalankodjék az elvtárs – ismételgettem a vonaton is magamban.

Jó neki, megmondta, rendeletet vissza nem vonnak, én meg rágódjak, hogy mi a fene lesz. Nagy bukás, nagy botrány, elmarad az országos konferencia.

Ismét volt egy jó néhány nyomdafestéket nem tűrő gondolatom.

Épp azon töprengtem már itthon, hogy a lemondó táviratokat fogalmazom, mikor csörgött a telefonom. A gazdasági igazgató titkárnője volt. A szállástérítésről szóló rendeletet vissza nem vonják, de ezt a költséget most kivételesen egyszeri alkalommal a Minisztérium rendezi – jött a leirat.

...

Köszönöm szépen .... Most sem vetem papírra az akkori, de most is még frissen élő gondolataimat.

(Visszapillantó, 87.)

ESSR – Barcelona

Nem szeretem ezeket a rövidítéseket – használni kell őket – világirányzat – ellene tenni bármit is kilátástalan – szélmalomharc.

Sokszor egy-egy tudományos értekezés, közlemény elején szótárszerűen betűrövidítések áradata található. Bizony elég nehéz, különösen akkor megérteni a mondandót, ha nem sajátja, vagy ha nincs benne a témakörben az ember.

Sokszor fura dolgok is előadódnak ezekkel a betűszavakkal, rövidítésekkel.

Egy barátom mesélte, hogy valamit el kellett intéznie egy irodaház negyedik emeletén lévő valakinél, aki éppen nem volt a helyén. Az ott dolgozók mondták: – Lement a lecsóba.

– Köszönöm.

Így is jó lesz, tehát a földszinten lévő étellel is szolgáló büfébe ment, lemegyek én is, legalább elütöm az éhem – gondolta.

Mondanom sem kell, az illető nem volt ott. Vissza a negyedikre, de még mindig nem volt helyén ez a valaki.

– Nem volt a büfében – mondta kicsit kérdezve is.

– Nem oda ment.

– Hát hova?

– A lecsóba. A levelezési csoportba.

...

Őrület! ...

Az ESSR rövidítéssel tartozom: European Society for Surgical Research – az Európai Kísérletes Sebész Társaság rövidítése. Minden év májusában rendeznek egy európai kongresszust különböző országokban és városokban. Nagyon magas színvonalú összejövetelek voltak ezek, vágytunk oda, sok újdonságot hallottunk. Ez különösen a hatvanas-hetvenes években, talán a nyolcvanas évek közepéig volt jellemző – manapság talán csökkent a színvonal, meg a látogatottság is.

Szóval vágytunk oda.

Ma, ha van rávalód, bejelentkezel, elmész és kész.

De hogy volt ez akkor?

„Visszapillantsunk" egy kicsit.

A Varsóban rendezett ESSR volt az első, amit a társaság alapítása óta az úgynevezett szocialista tömbben rendeztek. A mai napig rejtély előttem, hogy Olsewski professzor hogyan tudta ezt a rendezési jogot megkapni – pedig jó barátom. A lengyel „szervek" pedig kitettek magukért – hisz meg kellett mutatni ennek a főképp nyugatiakból álló résztvevő seregnek, hogy nem akárkik vagyunk ám.

Ez számunkra jó lehetőség volt – mert akkor már piros útlevelünk is volt és ezzel szabadon utazhattunk a szocialista országokba.

– Mi az, hogy piros útlevél? – kérdezte nem is olyan régen egy fiatal kolléga.

Volt egy piros útlevél, amely a keleti tömbbe való utazást szolgálta, kivéve a Szovjetuniót, mert oda különleges pecsét kellett (meghívó levél, hivatalos helyre való utazás, hogy miért szeretnél odamenni, útvonalterv, stb.).

Volt a kék útlevél – érvényes a világ összes országára, szöveg is volt benne, de ehhez kilépő pecsét kellett. Megkaphattad például háromévenként az ún. 70 dolláros útra, ez egy egyéni turistaút volt és harminc napra szólt.

Ezzel az útlevéllel utazhattál, ha például egy kongresszus kapcsán kaptál kiutazási engedélyt: szolgálati célú, magánutazás volt a hivatalos „jogcím". Ennek megszerzése bonyolult és hosszadalmas volt. Hónapok teltek az ügyintézés alatt.

Barcelona volt a cél, de mi köze volt ehhez Varsónak?

Ez egy fontos állomás volt, itt köthettünk barátságokat, ismeretségeket újíthattunk fel, meg itt ismertem meg személyesen Camprodon professzort, aki egy év múlva a barcelonai kongresszus elnöke és szervezője volt.

Szokatlan dolgot kértem tőle.

Szíveskedjen hivatalos levelet küldeni, hogy az előadásainkat elfogadták és programba iktatták.

Csodálkoznivaló dolog volt ez?

Nagyon is az volt.

Most is előttem van Camprodon kedves, de nagyon meglepett tekintete. Kérdően nézett rám – nem értette ezt az egészet. Mielőtt megszólalt volna, a lényeget mondtam:

– Csak akkor kaphatunk kiutazási engedélyt, ha elfogadott előadásunk van és az ügyintézés hónapokba kerül. Tudom, hogy a következő év januárjában jön majd felhívás az előadás bejelentésére, ezt követően a bíráló bizottság dönt – ez kb. április eleje –, hogy a májusi kongresszuson az előadásodat elfogadták vagy elutasították.

Megerősítve mondtam, ha van elfogadott előadás, akkor utazhatunk, ha nem, akkor nem. Nem eltartásról szóló levél kell, hanem csak az előadás elfogadása. Mintha egy kicsit megnyugodott volna, átadta a névjegyét. A jóindulat, meg egy kicsit a kétség egyszerre, vegyesen látszott az arcán. Szóltak hozzá, azokkal továbbment.

Istenem, mit gondolhatott rólam!

Természetesen a kongresszus alatt többször is találkoztunk, illedelmes bólintás, egy-két szó, kicsi mosolygás, de lehet, hogy ezt csak én láttam rajta.

Bizakodtam.

Eljött a szeptember – irány a Személyzeti Osztály a négyrészes adatkérőlapért.

– Kettőt kérek!

– Hova akarnak utazni, Furka elvtárs? – szokásos hang, szokásos megszólítás.

– Barcelonába, majd jövő év májusában az ESSR-re – szándékosan ezt mondtam.

– Milyen kongresszus is ez?

– Európai Kísérletes Sebész Kongresszus.

– Jó messze van – nyújtotta a két darab négyrészest.

– Köszönöm.

Mielőtt továbbkérdezett volna, megszólalt a telefon.

– Igen, én vagyok, vannak nálam – de látszott már, hogy én kevésbé érdekelem, levette a füléről a kagylót: – Viszontlátásra!

– Viszontlátásra! – hamar ki innen.

A négyrészes, négy különböző színű lap volt, melyet géppel, azonosan kellett kitölteni. Sok rovata volt, többek között külföldön élő rokona.

Prska Kotlarova. Csehszlovákia, Levice, Tekovska C7. Anyai nagynénám.

Mikor hagyta el az országot?

1945. területrendezés. Az első kiutazások egyikén azt írtam „tudatlanul", hogy békekötés, elcsatolás.

– Ezt ne írja. Területrendezés. Világos, ugye?

– Igen.

Üresen kongott az agyamban a „Világos, ugye?"

Kellemetlen, fura érzés kerített hatalmába akkor, de most egy kicsit idősen, belém hasított, de belém ám. Mi mindenről maradtam le! Az ott töltött rövid idők emléke rohant meg. A kirándulások, a lévai fiatalok, a Tátra, Pozsony, Zuzka kék szeme – a Dobsinai jégbarlangban a kezének melege – Piri néni túláradó szeretete, keresztapám, Marika, Öcsi – elzárva egy határral.

Nem tudok tovább írni. Most leteszem, majd később.

Emlék ... emlék ... emlék ...

Három nap szünetem volt az írásban.

Nagyszerű is, meg szörnyű is az emlékezés. Igen, az. Vajon az Alzheimeres betegek ezt hogyan élik meg? – ha egyáltalán megélik, megértik.

Hálát adok az Istennek, hogy tiszta az agyam. Nemcsak én érzem így, hanem a környezetem is mondja.

Megírtam a kérő levelet Camprodon professzornak, izgulva adtam fel, de bizakodva is.

Hamar megérkezett a válasz, úgy, ahogy kértem. Jóleső érzés volt, hogy végső soron vannak emberek a világ más pontján, viszonylagosan engem alig ismerve, akik segítenek is.

Többen is szándékoztunk, kívántunk utazni. A feleségeinkkel szerettünk volna menni – ma ez természetes.

De akkor a praktika a következő volt: Két előadásról kértem „papírt", természetesen úgy, hogy a neveket kevertem. A feleségeink is orvosok voltak, így ez megkönnyítette a dolgot. Kivéve egy barátunk, akinek a neje lengyel állampolgár volt és eleve nem is számolhattunk jövetelével, meg a gyerekük is nagyon kicsi volt még.

Igen, a gyerekek.

Fájó szívvel, de a „vele utazó 18 éven aluli kiskorú" rovat kihúzva – tudatosan tettük. A gyerekek a visszatérés biztosítékai voltak.

A papírok elindultak, benne a kézzel írott, nem tudom hányszor leírt önéletrajzzal – a hivatalok hosszú, kifürkészhetetlen útjaira.

Várakozás, várakozás...

Ezalatt útvonaltervezés, hogyan menjünk a legolcsóbban, de lehetőleg minél hamarabb odaérve, hányszor kell tankolni, hol a

legolcsóbb a benzin – gyűjtöttük az adatokat. Szálláskérdés is komoly gond volt, nem kaphattunk annyi valutát, hogy az utazás alatt végig szállodára is teljen. Így maradt a kemping. Igen, a kemping.

Indulásnál volt egy nagyon kellemetlen dolog. Két autóval terveztük az utat = 8 férőhely. Az egyik barátunk, János, a budapesti déli találkozásunkkor letörten, szomorúan mondta, hogy a főnöke is próbál segíteni, aki nagyember volt, de az útlevele bolyong valahol, nem tud jönni. Kongresszus után egy nappal kapta meg végül, mert ugye ilyenkor senki nem tud semmit. Nagyon sajnáltuk.

Mosonmagyaróvárott egy jó magyar vacsora, korai fekvés – hajnali indulás.

Hegyeshalom: „Útleveleket kérem!", majd a vámos: „Valutakivitel engedély, van elvámolnivaló?"

Kezébe nyomtam a kétszeres csomagolásban, többszörös pecséttel ellátott nagy borítékot, amelyben az előadásaink voltak a diapozitívokkal együtt „szigorúan titkosítva".

A ..... című előadás és a hozzátartozó x számú diapozitív „államtitkot nem tartalmaz, kivihető" volt a belső szöveg.

– Hova mennek?

– Barcelonába, a Kísérletes Sebész Kongresszusra.

Belenézett még a csomagtartóba: „Jó utat!"

Kigurultunk a nagy, iszonyúan vastag vas sorompóhoz, amely lassan felnyílt, szabad volt az út.

Az osztrák határőr – pecsét – „Viszlát!", mondta magyarul – intett – mehettünk.

Osztrák–nyugat-német határ. Akkor még volt Nyugat-Németország. Lassan gördültek a kocsik, megállás nélkül. Odaérkeztünk – intettek, hogy álljunk ki.

„Passport, bitte!" – összeszedte őket. Bevitte az épületbe, mi meg ott álltunk. A mellettünk elmenők igencsak bámultak ránk, 10 perc vagy talán egy kicsivel több várakozás ott a placcon, nagyon hosszúnak és főként kellemetlennek tűnt. Keleti csodabogarak. A határőr unottan visszaadta az útleveleket – „Gute Reise!" – mondta közönyös hangon, megfordult, elment.

Nyugat-német és olasz határ, csak pecsét – mehettünk tovább. Olasz–francia, kiállás, mert itt is intett a határőr. Lassan, komótosan jött a kocsikhoz. Útlevelet kért, összeszedte, bevitte. Ugyanaz a várakozás, ugyanaz az érzés, mint az osztrák–nyugat-németen. Na, innen is mehettünk tovább.

Francia–spanyol határ, pecsét – mehettünk tovább.

Barcelonát egy kicsit a külső részén érintve az El Toro Bravo kempingbe vezetett az utunk.

Tengerpart, homok, fák, pálmák, tiszta mosdók, óriási sátrak és mesés lakókocsik.

Helykeresés – sátorverés – jólesett már nem autózni. Kellemes hazai, nem kellett ringatni.

Másnap délelőtt be a városba – a Sophia Hotelba, a kongresszus helyszínére regisztrálni.

Nagyon elegáns hotel volt. Csinosan öltözött kongresszusi tisztviselők.

– Camprodon professzort keresem.

– Körülbelül egy óra múlva jön – mondta az udvarias válasz.

– Köszönöm.

Kellemes, nagy fotelekben ücsörögtünk, vártuk a Profot mind a heten.

– Köszönöm ismét a meghívó levelet. Hál' Istennek, kiengedtek bennünket. Engedje meg, hogy ezt a jellegzetes matyó, kézzel készített terítőt tiszteletünk jeléül, mindannyiunk nevében átadjam – mondtam a többiek gyűrűjében.

– Köszönöm, köszönöm! De különleges! Köszönöm! – nagy örömmel nézte.

– Regisztráltatok már?

– Ó, nem. Professzor Úr, van egy kis gondunk.

– Micsoda? Segíthetek?

Úgy éreztem, hogy a fülem hegyéig elpirultam. Kicsit száraz szájjal mondtam:

– Sajnos csak egy részvételi díjat válthattunk át – több szó helyett megmozdult egy kicsit a vállam. Otthon van pénzünk, de többet nem engedélyeztek váltani, ha meg úgy hoztunk volna, akkor lebukhattunk volna, és nem engedtek volna. Csak néztem rá.

A tekintete kérdő is volt, egy kicsit kétkedő, egy kicsit csodálkozó, meg valami furcsa is.

– Várjatok. – A regisztráló pulthoz ment, tárgyalásba kezdett.

Kínos, nehéz percek voltak. Félve nézegettem a pult felé, egyszer csak intett.

– Mindjárt megcsinálják a nevetekre szóló részvételi jegyeket.

Köszönetet is alig tudtunk mondani: Bye, Bye – és elsietett.

Úristen! Mindenhova szóló részvételi jegyet kaptunk, mind a heten?

Nem tudom, kiben mi fordulhatott meg, nem tudom visszaadni ezt az érzést, ami akkor bennem kavargott. Hála – öröm – szégyen – koldulás – ma sem tudom összerakni.

Örömmel vissza a kempingbe. Körülbelül 40 perc kellett a hotel és a kemping között. Volt egy kis időnk.

Eljött az idő, öltözködés sötét öltönybe, nyakkendő, a hölgyek elegánsan.

Kiléptünk a sátrakból, a mellettünk lévők atlétába, félmeztelenül, rövidnadrágban, döbbenten tekintettek ránk. Ilyen „úri emberek" a kempingben? Fura volt a tekintetük.

Egy nagydarab német, az óriási lakókocsija mellett magas antenna volt, erősen és nagyon hangosan mondta: „Ulrich, Ulrich, ich bin in Barcelona! Ich bin in Barcelona!" Meglátott bennünket, elállt a szava. Igyekeztünk hamar a kocsiba indulni.

Hogy mit gondolhattak!

Nagyszerű megnyitó, nagyszerű fogadás. Finomságok gyönyörű környezetben, spanyol vörös bor, ebből ugye ketten kimaradtunk. Találkoztunk az ismerősökkel is.

– Hogy jöttetek?

– Autóval.

– Mi repültünk. Így sokkal kényelmesebb.

– De mi máshol is szét akarunk nézni. Két napig szinte egyfolytában a kocsiban voltunk. – Szétnézni?

– Hol laktok?

– A tengerparton – és itt elharaptam a következő szót.

– Igen? A menők a tengerparton? Mi itt a Sophiában.

Szegények...

– Jöttök kirándulni a Monte Serrat-i kolostorhoz?

– Ó, most nem, máshova megyünk. – 40 dollár volt, ha jól emlékszem, fejenként.

Istenem, miért kellett így beszélnem!

(Visszapillantó, 61.)

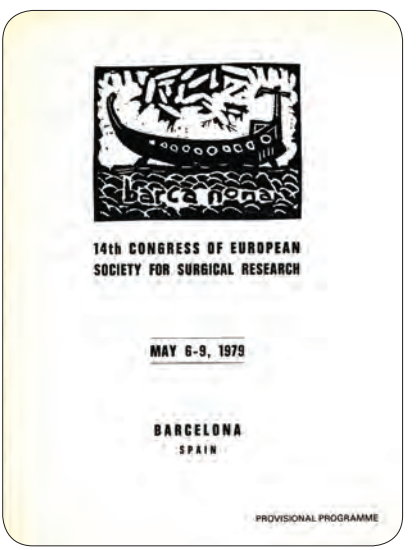

Egy szösszenet külföldről

Vannak történetek, amelyeket meg lehet írni – vannak, amelyeket nem. Na, nem azért, mert nem éreznék magamban annyi spirituszt, hogy ne tudnám plasztikusan megjeleníteni a történetet, vagy történeteket, de hát, ahogy manapság mondani szokás, személyiségjogi védelem vagy minek is kell nevezni. Na, szóval nem lehet és kész. Pedig hát lenne egy-két történetem, lenne miről mesélnem, hisz Isten kegyelméből hosszabb időt töltöttem már a házban (az egyetemen).

A szellemi lakatot képletesen a számra tettem, hogy jól tettem vagy rosszul tettem, nem tudom... Majd eldöntik.

Kétségtelen, az ízes magyar nyelvbe be-becsúszik egy-egy trágárság, de hát az úgy érvényes, ahogy akkor mondták. Ki lehet pontozni a szavak helyét, de ha valaki más szót használ ebben az esetben, akkor ugye az már nem ugyanaz. Mint például „paripa himpilimpit a popójába, avagy az emésztőrendszerének végkészülékébe", nem úgy hangzik, nem eléggé adja vissza azt, mint ahogy eredetileg, indulatosan, más szóvirággal mondták volna.

Vagy ha csak azt mondom, hogy „kapja be”, ugye nem mindenki egyformán gondolkodik e szóvirágos folyamatról. Azon tanakodtam magamban, hogy megírjam-e ezt az újabb kis szösszenetet, ám legyen.

Igaz, ez nem az intézet falai között történt, de szereplője voltam, úgy gondolom, hogy ez még belefér.

Négy ország, a Német Demokratikus Köztársaság, Csehszlovákia, Lengyelország és Magyarország alkotta azt a négy országot tömörítő, főként kutató sebészekkel és ehhez kapcsolódó egyéb kísérletekkel foglalkozó szervezetet, amely évenként más-más országban tartotta összejövetelét, a Quadrilaterális Szimpóziumot. Angol nyelven folyt a társalgás, és természetesen az előadások is. Mivel nyugatra lényegesen nehezebb volt kijutni, jó lehetőség volt a külföldi szereplésre. A kialakult viták jók voltak, hasznos tanulságokat is le lehetett szűrni.

A tudományos minősítéseknél meghatározó volt, hogy valaki a „tudományával” külföldi kongresszuson is szerepelt. Az államközi egyezmény keretén belül a külföldi aspiránsoknál egy külföldi szereplés elengedhetetlen volt.

Elküldtük az előadás-kivonatokat – kinyomtatták. Így előre tanulmányozni lehetett azokat.

Az ülésszakokat egy-egy elnök vezette a különböző országokból, az arányosság elvét lehetőleg betartva.

Így került sor rám is az egyik NDK-ban tartott Quadrin. Kilenc előadás volt ezen az ülésszakon a programban. Többek között Perner professzor vietnámi aspiránsának az előadása is.

Komoly gondjai voltak a jelöltnek főképp az angollal, nem előadott, hanem szörnyű módon, alig érthetően felolvasott. Letelt a 10 perc, Perner Feri barátom integetett, hadd mondja a dolgát. Utolsó előadás volt, így elnéző lehettem.

Ahogy befejezte a mondandóját, jött részemről az elnöki kötelező:

– Van-e kérdés, hozzászólás?

Remélni mertem, hogy nem lesz, hisz alig lehetett érteni a beszédét. A mondandóját én is az előadás-kivonatából, meg itthon, Magyarországon végzett munkájából ismertem, részben.

Egy német jelentkezett. Egy jó másfél perces hozzászólása és több kérdése is volt az előadóhoz.

Ez a szegény legény az előadói emelvényen illedelmesen többször meghajolt, és vékony, a keletiekre jellemző hangon többször is mondta:

– Yes, yes, yes – de nem válaszolt.

Jaj-jaj – mondtam magamban. Itt baj lesz. Na, hogy gondolkodni tudjon a válaszon, megkérdeztem a némettől, hogy akar-e még hozzáfűzni valamit – reméltem, hogy nem akar, látva a zavart. De a német akart. Újabb angol szóáradatot zúdított a szegény párára, de Ő csak azt hajtogatta hajlongva, hogy yes, yes, yes.

Kínos, szinte síri csend lett az angol társalgásban, melyben megszólalt magyarul Perner Feri, jó hangosan:

– Érted a kérdést, Faszikám?

(Szösszenetek..., 64.)

Irány a kanadai Londonba

Még mielőtt a Kedves Olvasó kétségbe vonná földrajzi ismereteimet, megnyugtatom, hogy nem tévedés a cím. A Kanada-beli Torontótól 200 km-re az 1800-as évek közepe tájékán alapították a telepesek, illetőleg a kivándorlók egy London nevű kicsi helységet, emlékezve az óhazára, amely ma egy közel félmilliós, nagyon szép, rendezett, igazi zöld, általam is kedvelt város.

Van King's Cross, több boulevard, a nem nagy folyó, amely szépen átszeli a várost, a Temze nevet viseli. Az épületek egy része emlékeztet az európai britek Londonjára.

Igen, más népekben is él az óhaza iránti vágy, nemcsak bennünk, magyarokban.

Hogy miért került a kanadai London az érdeklődésünk középpontjába?

Egyszerű magyarázattal szolgálhatok: ott rendezték 1998-ban a kutató mikrosebészet soron következő nemzetközi kongresszusát. Mint e szervezet tagjai, annak rendje-módja szerint megkaptuk a felhívást a részvételre. Kitűzött négy fő témából kettő nagyon is érdekelt bennünket, nemcsak azért,

hogy hol tart a világ e témákban, hanem mi is komolyan dolgoztunk e területen – így bemutatkozási, megmérettetési lehetőség volt – egyben, gyarapítva még további kapcsolatainkat is.

Mint kis pénzzel eleresztett kutatóknak – e távoli helyen rendezett összejövetelnek az anyagi lehetőségek mellett – egyéb dolgokat is mérlegelni kellett: utazási feltételek, időtartam, ha már ott vagy, tudsz-e egyéb hasznos dolgokat is látni, tapasztalni, meg ha lehet, a szakmához nem kapcsolódó, egyéb kívánságokat is kielégíteni.

Amint látszik, alapos elő- és felkészülés szükségeltetett, azaz kérdések tömkelege zúdult rád. Így: milyen a város – az elérhetőség – melyik a legolcsóbb repülőút – van-e kedvezmény? – amely komolyan esik latba, akárcsak manapság is. Lehetőleg olcsó szállás a kongresszus közelében, hogy ne kelljen sokat utazni. Van-e már kapcsolatod arrafelé, rokon, barát? Az időjárás is meghatározza például a csomagok súlyát, ami a repülőútnál jön számításba – és hát ehhez jönnek a komoly szakmai kérdések is, előadások, poszterek stb.

Ezt természetesen nem részletezem, csak érzékeltetni szeretném, hogy bizony alapos előkészítést igényelnek ezek az utak.

Megvan a város. Hol van a kongresszus? Szerencsére egy hotelben – éppen elfogadható árakkal. Szép egyetem – sok kutatóintézettel. Jelentkeztek a rokonok is, örömmel látnak, de ők Torontóban laknak. Az egyik unokatestvér megígérte, hogy elvisz Londonba. – Ott járt egyetemre. Az 1. világháború

után közvetlenül mentek ki apósom sok testvére közül hárman. A leszármazottak közül személyesen csak egy, ott született unokatestvér járt az óhazában, de én őt nem ismerhettem, nejem még nem volt a hitvesem.

Hisz akkor még nem volt e-mail – így nagyon vártuk a postát. Telefon csak végszükségben, már csak a pénztárcád miatt is, mert nem volt egyszerű a kapcsolás sem.

Budapest–Frankfurt–Toronto a repülés. Ott várt az unokatestvér, irány London. Hosszú, de végső soron rendben menő utazás – még ha fárasztó is volt.

Kellemes meglepetés a hotel.

Az időeltolódás is hozzásegített; beestünk az ágyba.

Másnap indul a kongresszus nagy nyüzsgéssel. Regisztráció – kellemes találkozások a barátokkal, ismerősökkel – ünnepélyes megnyitó, megy minden a maga útján, ahogy egy jól szervezett kongresszuson szokás. Remek előadások – termékeny viták – mi is bekapcsolódtunk. Jól éreztük magunkat. Olyan kellemes, nyugodt volt a légkör.

Sikerült megbeszélni Bobbal – bocsánat, Robert Zhong Professzor Úrral – az itteni mikrosebészeti intézet igazgatójával, egy látogatást.

A felszereltség gazdagsága ámulatba ejtő volt, de a tudományos, oktatási nívókban – minden elfogultság nélkül mondva – egy cseppet sem voltunk hátrányban. Ilyen módon büszkék is voltunk egy kicsit.

Bob fennhatósága alatt működött egy nagy szervátültetési intézmény is. A folyosókon rengeteg sikeresen átültetett beteg

fényképével: vese-, máj-, szívátültetés – munkásságuk lenyűgöző volt, mint ahogy a kísérleti részlegük is.

Itt egy felejthetetlen látogatást is tettünk.

Egy májátültetett majmot néztünk meg.

Egy állatorvos kollega Úr jött a zsiliprendszer bejáratához. A bemutatkozás után mondta, hogy ő az egyedüli orvosa a majomnak, a kisegítő, nagyszámú személyzettel együtt. Mindegyik kísérleti állatnál így van: jelenleg négy csapat dolgozik!!!

Az első zsilipkamránál hagytuk a teljes ruházatunkat, az odakészített papucsban egy további helyiségbe mentünk, ahol fertőtlenítő mosdók, permetek, majd egy újabb szoba következett, ahol szkafanderbe kellett öltöznünk. Így teljes hermetikus elkülönítés volt. A lélegzést hamar meg lehetett szokni, csak ezek után léphettünk be abba a hatalmas, tág, ámulatba

A könyv szerkesztője és Robert Zhong professzor úr
a sertésmáj-transzplantált majom bemutatásakor

ejtő helyiségbe. Laza, dzsungelbeli környezet – az egyik falon teljes szélességben vetített, színes dzsungelbeli háttér. Rejtett mérőműszerek sokasága.

– A gyümölcsöket is csak kellő sterilizálás után kapja a „barátom". Nevét nem mondom, mert akkor mindjárt idejön, átölel, nagyon ragaszkodik hozzám. Mind az előkészítésben – majd a műtét utáni ébredés pillanatától együtt vagyunk, így érthető a magatartása.

Kissé bizalmatlan velünk, majd közelebb jön. Szépen gyógyult nagy hasmetszés hege látszik. Angliában tenyésztett, génmódosított sertésmájat kapott.

– Ennyi fért a látogatásba. Ne zavarjuk őt tovább.

A látottaktól szinte kábultan vettük vissza ruháinkat, a parkban ülve sorjáztak a szakmai gondolatok – például az, hogy szinte felfoghatatlan, hogy mennyi pénz szükségeltetik egy ilyen kutatáshoz. Jót tett egy kis séta is.

Ebédkor – bocsánat lunch közben – az asztalunkhoz ült Bob.

– Na hogy tetszett?

Egymás szavába vágva mondtuk az őszinte, szívből jövőt.

Néhány évvel később egy debreceni kongresszuson jelentette be ezt a nem mindennapi sikeres kísérletsorozatot. Bobot Nobel-díjra terjesztették fel, amit nem kaphatott volna meg még akkor sem, ha neki ítélik, mert egy kegyetlen, rendkívül gyorsan lefolyó tüdőrák három hónap alatt elvitte – Nobel-díj pedig csak élőknek adható.

Nagyon nehéz tovább írni a történetet. Bob van az eszemben. – Segítőkészségével, nagy tudásával, jellegzetes humorával. Nagyszerű ember volt...

Ha jöttünk, távoznunk is kell...

– István. – Annyira jellegzetesen, utánozhatatlanul mondta ki a nevem.

– Szeretnélek bemutatni Amerika egyik legnagyobb immunológusának, David Kelvinnek.

– Köszönöm szépen.

Nem sok közünk van kifejezetten az immunológiával foglalkozókhoz, más az érdeklődésünk. De ha Bob így látja... Ám legyen!

– Holnap 14:45-kor. Ez egy munkamániás koma, sohasem megy szabadságra. Ha utazás után is hazajön, a család előtt előbb a laborba megy. Fura fiú – így Bob.

– Jó, rendben. – Túléltem én már mást is...

Bob vezérletével, a kódkártyákkal nyíló ajtósorokon keresztül, be az irodába. Egy pici várakozás után – ami szokás ugye a bejelentkezés előtt – véletlenül meghallottam:

– A főnöknek 5 percnél alig van több ideje – mondta a titkárnő Bobnak.

Természetesen nem reagáltam erre. 5 percet én is elviselek.

Szokásos üdvözlés – jellegzetes amerikai szokás szerint:

– Hogy van?

– Köszönöm, remekül érzem magam.

Talán még be sem fejeztem, jött a következő, udvariasnak tűnő, gépies kérdés.

– Mivel foglalkozik?

– Lép autotranszplantációval, lép regenerációval – volt a rövid, katonás válasz.

Csönd...

Felhúzta a szemöldökét, rezzenéstelen az arca, ismét pici szünet.

– Miiiveeel?

– Lép autotranszplantációval, lép regenerációval.

– Ez nagyon érdekes! – és milyen állaton – milyen technikával – milyen eredménnyel?

A kérdések zuhataga volt a megnyilvánulása.

Közben bejött a titkárnő: „Bocsánat Professzor Úr, keresik." – ez a szokásos fejezzük be epizód.

De rögtön rávágta:

– Mondja le – majd máskor – ne zavarjanak. Most fontos dolgokról beszélünk. A Professzor, a Professzor...

– ...Furkával – segítettem ki.

Az öt percből bő fél óra lett.

Bob arcán a megdöbbenés ült, amikor David azt kérdezte a beszélgetésünk végén, hogy mit csinálok szombaton, mert meghív bennünket kirándulni a Huron-tó partjára.

Köszönettel vettük a meghívást, szombaton 8-kor a hotelnél. Rendben – OK, hogy stílusos legyek.

Nem tudom, mi történt ezzel a Daviddel, mondta többször is Bob. Még vasárnap is egész nap a laborban van... Én nem tudok elmenni, majd csak meglesztek valahogy.

Szombat reggel 8:00 óra: pontban megérkezik egy hatalmas autóval.

– Feleségem.

– Feleségem – kölcsönös bemutatkozás.

– Jaj, azt elfelejtettem, hogy a családomról is szóljak: van öt gyerekem, meg két kutyám.

– Gratulálunk!

Rejtett, kicsit csípős gondolatom: – Ha egy ilyen munkamániás – sosem szabadságon – akkor hogy is van ez az öt gyerek?

Szép az út, David magyaráz az erdőkről, Kanadáról, Londonról, egy szó se esik a szakmáról. Ez egy kicsit meglepett.

Megérkezés, nagyon szépen rendezett part, alig néhány ember, a hatalmas csomag minden földi jóval tele, az asszony irányít és David szorgalmasan végrehajt.

Remek az idő, az ég kék, nagyon szép habszerű felhőkkel, enyhe fuvallat, a víz valószínűtlenül zöld, fehér tarajos szép hullámokkal. Minden kellemes. Mezítlábas sétára csábít a homokos part. Elindulunk Daviddel – a hölgyek maradnak, napoznak. Meg-megállunk, kagylóhéjat vadászunk. Szép kövek a víz szélén, a hullámzás újabbat és újabbat hoz. Alig beszélünk, egy hatalmas fatörzsre bukkanunk.

Leülök rá. Majd David mellém ül. Mindketten szótlanul nézünk az ég és a víz találkozása felé.

David töri meg sokára a csendet.

– István, meg tudod csinálni a lépautotranszplantációt egéren?

– Jó kérdés. – S megindult Davidből a szóáradat, hogy miért egéren, érvek és ellenérveket is mond, ha megoldható lenne, akkor ez egy új, modern alapkutatási módszer lenne. Majd újabb érvek – és a hosszú monológ végén:

– Meg tudod csinálni?

– Ha hazamegyek, megmondom. Mert ha igen, akkor ez lenne a „Huron idea".

– Igen.

1998. szeptember 29-én egy 23 grammos egéren sikeresen megcsináltam.

A „Huron idea" – valóság lett.

(Visszanézek..., 61.)

KÖRZETI ORVOSI HELYETTESÍTÉSEK, 21 ÉV A MENTŐSZOLGÁLATNÁL MÁSODÁLLÁSBAN

Dráma – Túléléssel

Került-e már a Kedves Olvasó olyan, többnyire nem várt körülmények közé, amikor valamilyen tényező lehetetlen helyzetbe sodorta?

Nem akartam, de belecseppentem. Nem felmentés számomra, de hogy papírra vetem a történetet, valahogy végső nyugalmat ad számomra ez a közel 50 éves események újraélése.

Borzasztó érzés volt megélni akkor is. – Ma is végigfut a hátamon a hideg.

Hálát adok a Magasságosnak, hogy megóvott a bajtól, elküldte láthatatlan őrangyalát.

Sokat töprengtem, hogy leírjam-e, ami akkor történt, de tanulságul szolgálhat azoknak, hogy ne tegyenek ilyet soha, soha. Most is élénken él minden mozzanat bennem...

Lássuk hát, idézve az előzményeket is!

Boldogan szereltem le a seregből, mint tartalékos orvos hadnagy. Vártam már, hogy ismét civil lehessek. Az 50-es, 60-as évek elején nagyméretűre duzzasztott hadsereg orvos ellátottságát részben tartalékos doktorokkal látták el. Az

egyetemi évek alatt is minden orvostanhallgatónak honvédelmi ismeretek órája is volt, természetesen szigorú vizsgával, melyet például egyenértékűnek tekintettek az anatómiai szigorlati jeggyel.

A katonai szolgálatom úgy alakult, hogy szeptember 29-én avattak, és október 2-án már katona voltam. Ennek az volt az előnye, hogy hamar letudtam ez irányú kötelezettségemet.

A leszerelés után természetesen jelentkeztem az Intézetben, éppen vége volt a tanév második felének, szigorlatok következtek. A vizsgáztatásban ugye nem vehettem részt, így odaállhattam a Professzor elé, kérve, hogy engedjen el szabadságra, mert közben körzeti orvost szeretnék helyettesíteni, megroggyant anyagi helyzetemet helyreállítva. Ez egy bevett szokás volt, mindenki jól járt, a körzeti orvos is, meg mi is.

Igaz, fizetési előleget felvehettem volna, de Édesapám intő szava jutott eszembe: „Kerüld a kölcsönt meg a hitelt, bajt okozhat."

Hamar találtam helyet közel Debrecenhez, nem kellett hosszasan utazni.

– Gyere fiam, amilyen hamar csak lehet! – így az öreg doktor. Itt egy kis szobában ellakhatsz a rendelő mellett.

Szóval gyorsan mentek a dolgok, hogy mi is a teendő. Néhány beteget átadott – meg a pecsétet is – és akkor késő délután jó munkát kívánt nekem és azon nyomban Feleségével együtt beültek Skodájukba, amely nagy szó volt ekkortájt. Már el is mentek, itt hagyva még Mariskát, a házvezetőnőt. – Ha gondod van, ő majd segít.

Ez bizony gyorsan ment – majd egyedüllétemben gondolataimmal együtt hamar elnyomott a buzgóság.

Másnap hajnalban kopognak igen élénken az ablakomon:

– Doktor Úr, Doktor Úr! – mondják. – Jöjjön már!

– Úristen! Mi történt?

Álomittasan még az órámra néztem, reggel hat előtt volt. Az ablakhoz mentem – egy nagy csapat asszonyt kosarakkal láttam.

– Tessék jönni megvizsgálni a gombát!

Úristen, mi lesz most? Ehhez nem értek. Ha azt mondom, hogy nem, akkor szétszalad a hír, hogy olyan buta doktor jött ide, hogy még ehhez sem ért. Hát akkor hol van a beteg iránti bizalom, tekintély, meg mit tudom én még, hogy mi – óriási kavargás bennem: most mit csináljak? Mariska is megjelent közben:

– Mennék a piacra, piacos nap van.

Kimentem. Köszöntem, nem köszöntem? – erre nem emlékszem:

– Asszonyok, maguk közül ki ért legjobban a gombához? – majd most meglátom.

Mondtak egy nevet.

– Na, most együtt végignézzük az összeset.

Kitakarták a gombákat a kosárban, lelkiismeretesen megnézte az asszony, én még egy-két töröttet is kivettem.

– De szigorú tetszik lenni! – mondták.

– Na, most ki ért még nagyon a gombához?

Megint mondtak egy nevet.

– Magával megnézzük most ezt a gombát! Megtörtént ez is.

– Tessék adni a papírt, Doktor Úr!

Ehető. – Ráírtam – pecsét – aláírás. Saját ítéletemet írtam alá? Ilyen érzés zuhogott végig rajtam. Úristen, mi lesz most!

Az asszonyok elviharzottak.

Mariska állt az ajtómban két zacskó gombával. – Ezt szokták adni.

Nagyon üresen, talán bambán nézhettem rá.

– Minek csináljam, levesnek vagy pörköltnek?

Nem szóltam.

– Na, jó lesz levesnek is, meg pörköltnek is. Jó?

– Jó.

– Ennyire tetszik szeretni a gombát?

Ennyire.

Én eddig soha nem ettem gombát, otthon Édesapám nem szerette, így nem is volt soha.

Beleborzongtam – gombamérgezés – jaj, hogy lesz, jaj, Istenem, ne történjen semmi.

– Tessék jönni reggelizni, szólt Mariska.

Ettem valamit, de a gondolataim fergetegesen száguldottak bennem.

Indult és rendesen folyt a délelőtti rendelés. Dél felé jött egy hányós, hasfájós beteg.

– Romlott ételt evett? – De önkéntelenül is megkérdeztem, hogy gombát evett-e?

– Utálom, nem ettem.

A mellettem lévő templom harangja elütötte a delet, harangozott, továbbra is kavarogtak a gondolataim.

– Kész az ebéd – így Mariska.

– Igen, megyek.

Talán az állatok érezhetnek valami ilyesmit, mint amikor a vágóhídra hajtják őket, mint amit én most.

Tudatosan hajtogattam:

– Meg kell enni, meg kell enni és kész!

– Ízlik? – így Mariska.

– Igen, ízletes.

A nyomaték kedvéért még egy kanállal szedtem.

A paprikás galuskával volt. Ebből is kétszer szedtem.

Hogy milyen volt az íze? Nem is tudom visszaidézni most sem.

Délután háromra ígértem elmenni egy fekvő beteghez, de addig is feszült várakozásban voltam. Figyeltem a pulzusom. – Rendben. Nem szédülök. Nincs hányingerem. Nem fáj a hasam. Minden rendben.

Visszajöttem a fekvőtől.

– Nem kerestek, Mariska?

– Nem jött senki.

Találtam egy kis füzetet a doktor könyvtárában a gombákról, népszerűsítő kiadványt, számomra nem mondott semmit.

Megvizsgáltam ismét magam. Minden rendben.

Mi van, ha kései a mérgezés? Újabb kétségek. Olyan nyugtalan voltam, mintha ezer kávét ittam volna.

Eljött az este, beteg nem jött. Vihar előtti csend?

Végre meggyőzőm magam. – Feküdj már le, de nem jön álom a szememre.

Eddig nem volt baj, hátha nem is lesz. Megint megvizsgáltam magam, minden rendben, bár ólomsúlyúnak éreztem a végtagjaim. Mindjárt éjfélre jár.

Kopognak az ablakon, villámgyorsan kipattanok az ágyból:

– Fáj a hasa, meg hányik – mondja az Édesanya a nagylányáról.

– Mit evett?

– Már egy napja nem eszik semmit, minden kijön belőle. Megvizsgáltam nagy alapossággal, ismét rákérdeztem, biztosan nem evett rosszat, romlottat, gombát?

Nem.

Tipikus vakbélgyulladás volt, de a biztonság kedvéért kérdezősködtem.

A rövid nyári éjszaka igen hosszúnak tűnt. Másnap sem történt semmi – nekem sem esett bajom.

Este már kezemben volt egy gombákról szóló szakkönyv.

A Mindenható elküldte őrangyalát, túléltem ezt a rettenetet.

Most, hogy így leírtam, végleges nyugalmat nyertem.

Számomra dráma volt. – Túléléssel.

(Visszanézek..., 25.)

Körjárat

Csendesen lopakodott az este a hegyek meg az erdők felől, egyre fényesedett az augusztusi ég szikrázó csillagokkal.

A frissítő finom friss levegő, amely a völgyből jött, átjárta énünket. Kellemes volt a teraszon üldögélni a különleges ízeket adó, nyárson sült csirke után. Finom mádi borral öntözgettük kedves katolikus pap barátom társaságában gondolatainkat is osztva.

Nem jött egyedül látogatóba, hanem egy csinos kis butykos is kísérte.

– A misebor is Mádról van.

– Remek nedű.

– Az augusztusi éjen sűrűbben leszalad egy-egy csillag.

– Elment valaki?

Hallgattunk egyet.

– Neked se lehet egyszerű, ha haldoklóhoz hívnak.

...

– Hát nem. Mindig megráz, ha az utolsó kenetet kell feladni, hogy most még él az illető, esetleg még beszélek is vele, aztán néhány nap múlva meg eltemetjük.

Hallgattuk a csendet, melyet egy-egy reccsenés zavart meg a ház mögött lévő erdő felöl. Már jártak a vadak.

– A Te hivatásod se éppen könnyű.

– Hát nem.

A hallgatásomba beleremegett néhány máig sem múló emlék.

– Egészségedre!

– Egészségedre!

– Csak jó volt ez a csirke.

– Igen, igen – hessegettük nehéz gondolatainkat.

Valóságos csodálatos éjcikázó táncba kezdtek a szentjánosbogarak, el-elsuhant egy denevér is.

– Jó, hogy így csináltad meg a csirkét!

– Mert?

– Tudod, a papi szolgálat azzal is jár, hogy általában vasárnaponként meghívnak ebédre és ezt el nem fogadni, vagy elutasítani nagy sértés lenne. Húsleves, rántott hús krumplival, ez ismétlődik hétről hétre.

Elnevettem magam.

Kérdően nézett rám.

– Majd elmondom.

– Na, egészségedre!

– Egészségedre!

– Még mielőtt belekezdenék, ugye nem baj, hogy nem neked adtam a püspökfalatját.

– Á, nem.

– Majd, ha püspök leszel, akkor ehetsz eleget. Én meg szeretem.

– Nem igazán rajongom érte.

– Gondolom, hogy a pipi mellét jobban kedveled – kajánkodtam egy kicsit. Rám nézett, gondolom vette a lapot, de nem látszott rajta semmi.

– Na, hallgatlak.

– Kirendeltek a '60-as évek elején falusi körzeti orvost helyettesíteni, amikor olyan „erőteljes" volt a mezőgazdaság – úgymond szocialista – átszervezése, amit a falusiak röviden csak kolhozosításnak neveztek. Emiatt a doktorok elvándoroltak azokról a körzetekről, vidékekről, így keletkezett az orvoshiány. Velünk pótolták őket.

Egy körzetbe rendeltek ki. Másnap reggel a tanácstitkár mondta, hogy „Doktor Úr, ez nem egy, hanem kettő, ott sincs orvos."

„Járműnek ezt a biciklit tudjuk adni – a faluk nincsenek olyan messze, a körjáratba el lehet oda-vissza biciklizni."

Hát, ha más nincs, jó. Mit tegyek?

„Ha éjszaka hívják, úgyis fogattal jönnek magáért."

Remek kilátások – így magamban.

Nyár volt – dologidő. Túl sok beteg reggel, meg délelőtt egyik faluban sem volt, a székhelyemen annál több. Tíz-tizenegy fele majdnem mindig befejeztem.

A tanácstitkár azt mondta, hogy a kosztomra nagy gondom ne legyen – az óvodában, vagy a napköziben lesz mit ennem. A faluban meg amúgy sincsenek vendéglők.

A rendelés végén jött mindig egy asszony: „Tessék átjönni, Doktor Úr, enni egy keveset. Igaz, dél még nincs, így az ebéd sincs még kész, jó lesz egy kis kolbászos rántotta?”

Jó, jó, igen, nagyon szeretem – bár ne mondtam volna.

??

Kedden–szerdán–csütörtökön minden körjáratom alkalmával kolbászos rántottát ettem én is heteken át.

Egymásnak mondták, hogy „a Doktor Úr nagyon szereti a kolbászos rántottát” – a kedvemben kívántak járni.

Most meg a vendégem nevetett.

– Szereted most is?

– Igen, jó puha kenyérrel.

Azért nekem is volt vasárnapi ebédmeghívásom. Volt egy nagyon kedves bábaasszony, 70 körül volt, jó erőben, aki dolgozott még és nagyon odaadóan. Nagy tapasztalata volt, igen bíztam benne.

„Pujázik az asszony” – hozta valaki a hírt a bábaasszonytól, azaz, ha üzent, akkor mentem.

– Több száz angyalt fogott!

– Hogyhogy angyalt?

– Hát annyi szülést vezetett le, így mondták a faluban.

Varga néniéknél, mert így hívták őt, valóban nagyszerű volt a vasárnapi ebéd.

A patyolat tisztaszobában is csodálatosan illatozó, aranyló tyúkhúsleves csigatésztával, puhára főtt combbal, püspökfalattal, finom főtt zöldségekkel, a húshoz meggybefőtt, máskor meg szilva volt, így ez a mesés ízek összhangzattanát alkotta.

Egy kis szünet után folytatásként paprikás csirke galuskával – másik nagy kedvencem – következett, nem nokedlivel, falusi galuskával.

– Tudod, nem tartottam vissza magam.

Varga néni elvált asszonylánya meg is jegyezte: „Jó étvágya van a Doktor Úrnak!" Hál' Istennek, hát van, amikor ilyen csodásan főznek.

– A túrós, vagy a lekváros palacsinta a korona volt, a Te nyelvezeteddel élve, áldás.

– A papi áldás, meg a palacsinta azért nem hasonlítható össze – emelte kissé a hangját.

– No, áldás-békesség, ahogy mi reformátusok mondjuk – és koccintottunk ismét egyet.

Abban a faluban, ahol szolgáltam, meg itt is, azért sok dolgot ki is beszélnek az emberek.

– Ki is bizony – erősített meg István, Őt is így hívták.

– Volt egy jó erős használt nadrágom – folytattam. – Jó lesz a biciklizéshez a körjáratok alkalmával, ha esetleg megázok is, nem sajnálom majd.

Tudod mit kérdezett a takarítóasszony, aki a tanács takarítása mellett a rendelőt, meg még a várót is tisztogatta?

– Na, mit?

– Doktor Úr, csak ez az egy nadrágja van?

– Miért? – furcsa kérdés volt.

– Azt mondják a faluban az emberek, szegény a Doktor Úr, mert csak ez az egy nadrágja van. Igaz, fiatal még, nem lehet gazdag, nem telik neki többre.

Neked ilyet nem mondanak, mert hát a Ti szokásos viseletetet megszokták az emberek.

– Meg. Nyáron kicsit nehéz a lakáson kívül – mondta kissé fáradt hangon.

Közben a telihold felmászott a Som-hegy csúcsa fölé, bágyadt fénnyel töltötte el az udvart. Bennünket pedig a finom bor jótékony, mámorító, álomba ringató hatása.

(Visszapillantó, 72.)

Egy fura doktor

Szó volt már korábban a körzeti orvosok helyettesítéséről is. Mi tagadás, akkor az anyagiak is számítottak, hisz az elméleti intézetekben még a veszélyességi pótlékkal együttes fizetésünk sem szökött az egetverő magasságokba.

Mikor, kit helyettesítettünk? – Az bizony nem mindig rajtunk múlott. Volt, hogy lehetett választani. Volt úgy, hogy a személyzeti osztály szava volt a döntő.

Egy ilyen utóbbi küldetés folytán kerültem egy kicsit „nehéz körzetbe".

– Magának úgyis van már ilyen tapasztalata, elboldogul a feladatokkal – szólt a verdikt, közvetve utalva a mentőknél töltött időmre.

– Szállása meglesz. Az étkeztetésére pedig ígéretet adott a tanács titkára. Mellesleg a körzeti orvos sokat betegeskedik és így a betegellátás is akadozik.

Voltam már hasonló indíttatással máshol is, s ez bizony sok munkát jelentett.

Vajon mi baja lehet a kollegának? – talán őt is kell majd kezelnem? Ha komoly beteg, akkor ez bizony majd meglátszik a körze-

ten is. Az elhanyagoltságot nem mondhattam, hisz nem volt helyi ismeretem.

Szóval ugrás az ismeretlenbe.

Nehézkes utazás (vonat, kisvasút, busz), kora délutánra meg is érkeztem, irány a rendelő – alig néhány lépésre volt az állomástól.

Kopogtatás után fehér köpenyes, meglehetősen termetes asszonyság nyitott ajtót.

– Ma nincs rendelés! – ellentmondást nem tűrő hangon kezdte, majd amikor meglátott, kissé tétova lett.

– Nincs szükségem rá – és bemutatkoztam.

– Maga akkor az új doktor úr? – mondta csodálkozva, most már egészen más hangon.

– Igen. Én vagyok – de ha nem tévedek, maga pedig a körzeti nővér.

– Honnan tetszik tudni? – Mondanom sem kell, hogy nem volt nehéz kitalálnom.

Na, menjünk beljebb. A kevés csomagom le. Rövid terepszemle.

– Hol van a doktor úr?

Hallgatás.

– Hááát, van.

– Hogyhogy van?

– Hááát, van.

Most én csodálkoztam el. Ismét kínos csend következett. Valószínűleg nem mondta el neki a kollega úr, vagy nem akarta tudatni másokkal a baját, hogy például gyógyíthatatlan beteg. Vajon mi baja lehet szegénynek? Egy sor súlyos diagnózis futott át hirtelen az agyamon.

Lehet, hogy egy kicsit erőteljesen néztem a nővér szemébe.

Döbbent csend.

– Részeg most is.

Hallani lehetett a csendet, amely még kínosabb volt.

– Hol van most?

– Nem tudom, el szokott kódorogni – egy-két napig ilyenkor nem is látjuk.

Nem emlékszem, hogy mondtam-e valamit, vagy csak a gondolataimmal viaskodtam.

...

– Na, hol van a pecsét?

– Itt van elzárva – mondta gyorsan, nagy-nagy megkönnyebbüléssel.

Szegény asszonyban mi játszódhatott le ez alatt a pár perc alatt? Vajon mi?

Szótlanul tettem-vettem valamit.

– Vannak krónikus betegek? Fekvők? – szóval, megindult a beszélgetés.

Világossá vált a helyettesítésre való kérés oka.

– Miért nem küldik gyógykezelésre, vagy miért nem mondanak fel neki?

– Ha elmegy, ez sincs – idézte a tanácstitkárt.

Így nem kerestem a doktort, mert nem sok reményt láttam az érdemi beszélgetésre.

Hamar szétszaladt a hír, hogy itt az új doktor.

Meg is lett az eredménye.

Másnap zsúfolt váró fogadott.

– Mindig ilyen sokan szoktak lenni? – kérdeztem Rózsát, mert hát mindenki így hívta a körzeti nővért.

– Nem mindig, de ha sokan voltak, és a Doktor Úr is jól volt, akkor kiment a váróba és azt mondta, hogy „énekeljük el a Himnuszt."

– Mit?

– Hát a Himnuszt. Mert akkor mindenki felállt, de két-három ember ülve maradt – és a doktor úr akkor azt mondta, „maguk a betegek, a többiek mehetnek haza."

...

Ez biz' fura eljárás...

(Visszapillantó, 117.)

A betegekről

Az Isten bűnül ne vegye, meg az Etikai Bizottság, mert most betegekről lesz szó. A dolgok a '60-as évek elején történtek. Nem hiszem, hogy a szereplők közül sokan esznek még kenyeret, inkább felülről szemlélik a világ folyását.

Gondolom, hogy ezek után nem sérthetek így meg senkit, meg talán elévülés is van.

Az történt, hogy a Személyzeti Osztály Szabolcs-Szatmár megye egy központi fekvésű falujába és környékére kirendelt körzeti orvost helyettesíteni. Ez nem egy körzet volt, hanem végső soron kettő, mert egyikben sem volt orvos, így mind a kettőt el kellett látni, amit csak ott tudtam meg. Ez valójában hat falut jelentett.

Miért voltunk ott? A mezőgazdaság „erőteljes átszervezése" során – amit a falusiak egyszerűen kolhozosításnak neveztek – az egyik beléptetési szempont az agitátorok részéről az volt, amit a népeknek mondtak, hogy most már a doktor is ingyen van.

Az ezeken a területeken lévő dolgozó orvosok jobbnak látták inkább a városba, vagy máshova áthelyezni székhelyüket, tevékenységüket. Így keletkezett a hiány. Nehogy zúgolódjon a nép, köz-

ponti utasítás alapján rendeltek ki így bennünket, főképp a fiatalokat, így kerültem én is erre a vidékre.

Szerencse a mentőknél felszedett tapasztalatom sokat segített. Volt egy pár nehéz helyzet, eset. Sok beteg volt, talán azért is, mert az egyik hozzátartozó el is mondta, hogy „ha már a Doktor Úr az eggyetemről együtt, megmutassuk neki az öreget, 20 éve tüdőasztmás, hátha ért hozzá".

Sok elhanyagolt eset volt, ahogy az ottaniak mondták, „inkább húzta a belit, mint ahogy doktorho ment vóna". Kórházba meg hát, csak a legvégső esetben, a szalkai is majd 50 km-re volt.

Új doktor jött – remekül működött a kontyos rádió, nem panaszkodhattam a rendelő látogatottságára.

Fél 8-kor az injectiós nőbetegek, ezután fecskendőfőzés, azaz a sterilizálás, mert akkor még ez így ment – ez alatt receptírás – majd férfi injectiósok – ezek után a rendelés.

A receptírás alatt is volt egy-két, ma úgy mondanánk, kihívás.

„Tessék felírni antit, az asszonynak kell!" „Nekem meg a kanalas köptetőt, azt a barna üvegeset!" Azaz antineuralgicát, fájdalomcsillapítót, a másik meg Mixtura pectoralis volt barna üvegben.

Egy másik beteg meg téglaport kért, de két adagot, hogy ne kelljen annyit jönni. Ez pedig Codein-Stibium volt por alakban, amely valóban hasonlított a téglaporhoz.

Egy szívbeteg nő meg zöld gombot kért, akkor ez egy digitális (szívszer) készítmény volt zöldre színezve, és gomb alakú volt.

Nagyon hálás voltam így utólag a belgyógyászati gyakorlatvezetőmnek, mert azt mondta a csoportnak: „Urak, a gyógyszer színét is tudjátok, szükség lehet rá." Hát volt.

Harmadik nap délelőtt megváltam a körzeti nővértől, szolgálatmentességet adtam neki, amíg én itt vagyok. Na, nem azért, mert például az egyik „nadrágos beteg" kimenetele után azt a megjegyzést tette: „Az a baja ennek, Doktor Úr, hogy nem mehet a nagyfarú Jucihoz, mert hazajött az ura." Egy nőbeteg után meg azt mondta: „Rosszul sikerült az éjszakája, máshova jár az ember." Mondtam, hogy ilyen megjegyzéseket nem kérek, tartózkodjon tőle, de a valós ok a következő volt. Kértem, hogy egy fecskendőt állítson össze, véletlenül odanéztem és a legnagyobb megrökönyödésemre tisztátalan, csupaszkézzel a sterilbe belenyúlt. Úristen, hogy én ezt eddig nem vettem észre! – Igaz, a rendelőnek ez az asztala a hátam mögött volt, valahogy nem láttam. Meg kellett őriznem a nyugalmam, ami iszonyú nehéz volt.

– Hagyja abba azonnal! – szóltam rá.

– Eddig is így csináltam, a másik doktornak jó volt, magának nem?"

– Nem!– az erőteljes nemtől megrettent.

– El is mehetek.

– El. De most azonnal.

– Mit mondjak?

– Amit akar, de most békében menjen, de ízibe.

Addig nem folytattam a rendelést, még el nem ment. Nem voltam még soha ilyen helyzetben, nem mondtam fel eddig soha sen-

kinek, de muszáj voltam ilyen keményen lépni a betegek érdekében. Sterilitás!!!

Sokan voltak még a váróban, nyugalmat muszáj volt magamra erőltetni, ami sikerült is valahogy.

A szemben lévő óvodában volt az ebédem, és a leves tálalásakor már jött a kérdés:

– Miért tetszett elküldeni a nővért?

– Ez az én dolgom, ne kérdezzen, legyen szíves!

– Tudtam, hogy egyszer ez lesz a vége – volt az utórezgés.

Nem szóltam semmit, komoran kanalaztam a káposztalevesem. Ez most ízetlen volt, amúgy pedig jól főztek.

Nem árt, ha az ember ilyen helyzetekben a „tájnyelvet" is tudja.

„Ennek a kis árvának meg hereg a mejje" – persze nem volt árva a kislány, köhögött, megfázott, hörghurut volt a kórisme.

Az egyik betegről már a bejövetelkor látszott, hogy olyan gondterhelt, barázdált arcú, sovány ember.

„Doktor Úr, az a bajom, hogy nagyon sokat huggyozik a gilisztа" – gyomorsavtúltengés, fekélyes panaszok.

Az egyik férfi embernek meg az volt a panasza, hogy étkezés után igen feszül a hasa, meg hát szél is a bajom.

– Tessék ide felfeküdni, hadd vizsgáljam meg a hasát! – a szokásos pontokon megtapintottam a hasfalat, az egyik helyen nagyobb nyomást gyakoroltam, hogy a „vakbélgyulladást" kizárjam. Nagyot és szagosat durrantott a beteg, leugrott a vizsgálóasztalról, felhúzta a nadrágját, a pénztárcájából kikapott egy zöld tízforintosat, az asztalra csapta:

– Tudom én a tisztességet! – és távozott.

Nővér nélkül nőtt a forgalom, igaz is, senki sem szereti a baját mások előtt kiteregetni, meg vannak kényes kérdések is, ami talán még a társra sem tartozik.

Kezdetben zajos volt a váró, kocsma volt a faluban, presszó nem, helyette ott volt az orvosi váró. Kiszóltam, hogy nehéz a szívet jól vizsgálni, ha zaj van. Csend is lett, aki újonnan jött hangoskodva, rászóltak:

„Nem érted, nem hall a Doktor Úr!" Ez is elrendeződött. Szépen sorban jöttek a betegek. Az egyik rendelés közepe fele jött egy idősebb nőbeteg, úgy 60 körül. Úristen, most is azt mondom, hogy idősebb, holott már jómagam is elmúltam 60.

Nem láttam rossz állapotban.

– Mi a panasza?

– Nem is tudom, hol kezdjem Doktor Úr – sóhajtott nagyot.

– Csak nyugodtan.

– El se tetszik hinni nekem, térdkalácsrákom van ebben a balabbikban.

Leplezni kellett meglepetésemet, ilyen diagnózist még nem hallottam, nem is láttam.

– Nézzük csak meg gyorsan.

A nagyszoknyáját felhajtotta, a bal térdét egy olyan kispárnaszerű valami fedte, amit jól odakötözött.

– Tessék csak kibontani, hadd lássam! Na, nézzük a másikat is. – Nem volt eltérés a két térd között.

– Tessék lehajolni! – ami sikerült. A kezem rátételekor nem éreztem semmi rendellenességet.

– Most ugye nem recsegett, most ugye nem fáj?

– Most ippeg nem.

– Tetszett rá szedni valamit?

– Rá nem szedek semmit, mert egy se használt. Pilula vót, most csak sósborszesszel kenem, meg faggyúval.

– Most egy port írok, ha nem használna, tessék visszajönni. A kornak megfelelő kopási fájdalma lehetett. A port ilyenkor azért célszerű írni, mert ha azonos hatóanyag van a tablettában meg a porban, jobban használ, mint az ismert tabletta (lélektan).

Három nap múlva visszajött a beteg.

– Hogy tetszik lenni?

– Lábrul már nincsen olyan panasz, a szívembe is érzem, hogy itt is ott van a rák.

...

– Tessék csak levetni az inget, hadd hallgassam meg a szívet!

Tiszta, szép szívhang volt, nem hallottam semmi kórosat.

– Fulladni szokott-e?

– Nem mindig.

– Köhögni kell-e?

– Csak télen. – Most július volt.

Na, ide valami nyugtató kell.

– Csillapítócseppeket tetszik kapni, ez két-három nap múlva használ, meg tessék pihengetni!

Gyógyulást kívánva váltunk el.

Két nap múlva visszajött a beteg.

– Oszt a múltkor elfelejtettem mondani, hogy a rák az orromba is bekőtözött.

– Hova?

– Hát az orromba.

– Tessék visszajönni délután 5-re, igaz akkor nincs rendelés, most sokan vannak, nincs elég idő, hogy megvizsgáljam magát, de teszünk a bajok ellen.

Nem akartam, hogy elnézzek valamit a délelőtti gyors vizsgálattal, úgy gondoltam, hogy délután tetőtől talpig, amit csak lehet, megnézek. A mai eszemmel és tapasztalatommal is azt mondanám az alapos vizsgálat után, hogy a kornak megfelelő állapot volt. Szerencsére volt egy orrtükör is, szép, tiszta nyálkahártyát láttam, itt sem volt eltérés.

– Amíg fel tetszik öltözködni, megkérdezem a gyógyszerész urat, aki nemrég Pestről jött, hogy van-e ilyen különleges gyógyszere, amitől meg tetszik gyógyulni.

Druszám volt a patikus:

– Van-e ilyen szered, ami ilyen képzelt betegségre jó, de az olyan legyen, hogy a beteg megemlegesse!

– Várj csak..., várjál csak... Na, ez biztosan jó lesz.

– Mi az?

– Ha a borjakat le akarják szoktatni szopásról, az elválasztáskor ezzel kenik be a tehén tőgyét.

Nagyon keserű valami.

– Emberre veszélyes?

– Azt írja a könyv – itt kis szünetet tartott –, hogy semmilyen élőlényre nem ártalmas, csak akkor, ha egy kilót megeszik.

– 10 ml folyadékban feloldható?

– Igen.

Ezt felírom, de Te is támogass, légy szíves.

– Nagy szerencséje van magának – mondtam, ahogy visszamentem a szobámból a rendelőbe. Éppen most jött a legmodernebb, alig kapható gyógyszer, de a gyógyszerész úr, miután itt nem volt, rendelt, hátha kell, így hozatott. Nagy szerencse – mondtam tovább, így folyt a ráhatás. Mindenkitől el kell zárni, különösen a kisunokától, és nagyon jól tessék most figyelni, mert ebből csak egy fél cseppet szabad bevenni, ettől meggyógyul, de egy csepp halálos.

Döbbenet ült az arcán.

– Doktor Úr, hogy lehet fél cseppet? – kérdezte kicsit remegő hangon.

– Van otthon kockacukor?

– Van.

– A kockacukorra kell cseppenteni egy cseppet, majd kettétörni, így lesz a fél csepp. Meg tetszik gyógyulni. – Ezzel búcsúztunk.

Többet nem jött a rendelőbe, csak egy alkalommal láttam, amikor a faluba mentem beteghez, jó erőben volt. Megkóstoltam én is ezt a csodaszert, napokig kegyetlen keserű volt a szám, míg el nem kopott, vagy nem tudom mi lett vele. Nem lehetett kimosni. Hatásos beavatkozás volt.

Több mint kéthete itt voltam már, amikor az egyik atyafi tiszta tekintetű, fehér inges, szép fekete ruhába öltözött, nagy bajuszú ember jött a rendelésre utolsónak.

– Adjon isten! – mondta.

– Fogadj isten! Tessék leülni!

A kézfogáskor mindig megtapintottam a beteg pulzusát is, ez is úgy a vizsgálathoz tartozott, mert ugye a pulzusról, a nyirkos

kézről, meg a hőmérsékletből is lehetett valamelyest már következtetni a beteg állapotára.

– Doktor Úr, kedves, meg kék engem kristálibolázni.

Arrébb tettem a pecsétemet, a tollamat, a receptet, jelentőségteljes, rövid szünetet tartottam:

– Mikor kristálibolázták meg kendet utoljára?

– Hogy mikor? 1941-be. Höffer doktor úr.

– Használt?

– Használt.

– És akkor hogy csinálta Höffer doktor úr?

– Felírta, oszt a patikából elhoztam a kristált, a doktor úr kibontotta, egy ilyen üvegcsuporba tette, vizet tett rá, szép ibola színű lett. Oszt azt beadta.

– Most már egy kicsit jobban csinálják, mert már gyárilag készítik az ibolázást, így erősebb, meg jobban hat.

Felírtam a Neoperhepar injectiót, ami valóban ibolyaszínű volt. A kórházi gyakorlatom alatt jó néhány ilyet adtam be, és titkon úgy éreztem, hogy nyertem.

Visszajött a beteg nemsokára a patikából, hozta az injectiókat, természetesen kibontva, így adta nekem.

– Eddig egy doktor úr se tudta, aki idejött Höffer doktor úr után, hogy mi az a kristálibolázás?

Rövid, jótékony csend keletkezett.

– No, akkor karba vagy farba?

– Farba.

(Visszapillantó, 21.)

Egy szolgálat a sok közül

A mentőknél, ahol félálláson is dolgoztam több éven keresztül, szolgálat alatt lehetett olvasni, beszélgetni, belehallgatni a szolgálatvezetői szobában a „forgalomba", a történésekbe, vagy kiülni a folyosói kispadra, várni a kivonulást, vagy a riasztást.

Az orvosoknál is a sorosság volt a rend, ez hol ilyen, hol olyan volt.

Hol nagyon komoly dolgokat kellett megoldani: gázolás, robbanás, égési sérülés, törések, mérgezések, szívrohamok és még sok ismeretlen, de bizony olykor-olykor olyan esetek is adódtak, amelyek bizony nagyon feladták a leckét.

Természetesen voltak sokkal egyszerűbbek is: rosszullét, ami természetesen a betegnek a rosszulléte volt, de az orvosi gyakorlat szerint könnyen úrrá lehetett lenni a bajon. Segíteni – ez napi gyakorlatot jelentett.

Egy időben minden szüléshez is orvosnak kellett menni. Bizony volt úgy, hogy néhány szülés a mentőkocsiban történt meg, ez bizony izgalmas volt, különösen télen, ha nagyon hideg volt, nehogy kihűljön a kis jövevény. Általában elmondha-

tó volt, hogy idejében szóltak, így orvosi felügyelettel volt a szállítás a szülészetekig.

Egyik alkalommal általában többször megjárt helyre mentünk, ahol bizony nagyon szegényes körülmények között éltek az emberek tömegesen. Rengeteg gyerek, terhes asszony, öregek, kétes elemek, egy szóval nem egy szívderítő hely volt.

A körzeti nővér vagy a védőnő rendszerint már ott volt, az ő utasítására hívták a mentőket. A kocsi körül mindig nagy zűrzavar támadt. A soron következő terhest többen is istápolták, kísérték, körülvéve a gyerekhaddal.

Kiszállva váltottam jó néhány szót a védőnővel, hogy hogy áll a szülés, veszélyeztetett terhes-e vagy sem, van-e gond, szóval a szükséges ismernivalókat így ő elmondta. Ezalatt az idő alatt az ápoló beszállította a kocsiba a szülő nőt, rendezte az iratokat, elvégezte a szükséges teendőket, s ha már volt rádiónk a kocsiban, bejelentkezett a központba.

– Baj van – így az ápoló.

– Mi a gond?

– Nemcsak a szülő nő férje szállt be a kocsiba, hanem a fél család, hét vagy nyolc ember, el akarták kísérni ők is a „beteget". Hiába mondtam, ez nem lehetséges, nem mozdultak, hanem inkább ellenségesen kezdtek viselkedni.

Nagyterű mentőkocsival voltunk.

– Próbálj beszállni – mondtam az ápolónak.

Beültem a sofőr mellé, egy fal választotta el a betegteret a vezetőfülkétől.

Náci Bácsinak, a kedves mentősofőrnek mondtam:

– Indítsd el a kocsit, de mindjárt állítsd is le.

Így is tett.

– Na, még egyszer.

– Megállt a motor, nem bírja a gép. Szálljanak ki!

Kiszálltak, a nő meg a férje természetesen maradtak.

– Indíts és állj le.

Így történt.

– Na, még egyszer.

– Megállt a motor is. Segítsenek megtolni.

Nekiestek sokan tolni a kocsit.

– Indíts, állj!

– Toljuk meg, emberek! – szóltam ki hangosan. Gyerünk, gyerünk!

Vagy 30-40 métert tolattuk a kocsit.

– Indíts Náci bácsi! Aztán gyerünk innen!

Két nap múlva Náci bácsit ismét odavitte a jó sorsa.

„Hát, e vót az a safőr, a rossz ótóval, hogy a húst kapkoggya le magárul. Niii...!"

Náci bácsi bizony nem szállt ki a kocsiból, így megúszta ezt a találkozást.

Az aznapi szolgálat délutánig csendes volt. A szürke egyenruhában üldögéltünk, beszélgettünk, nevetgéltünk. A nap sugarai beragyogták az udvart, az a néhány csenevész virág valahogy szebbnek látszott, a zöld is egy kicsit zöldebb volt.

Riasztás, sorosként felálltam, én következtem.

– Kígyómarás a Gúti erdőben. – Ilyen még nem volt.

– Álljunk meg, ellenszérum kell.

Telefon a főgyógyszertárba.

– Sajnos itt nincs, legközelebb Sátoraljaújhelyben kötelező tartani, meg természetesen Pesten.

– A fene egye meg! – bukott ki belőlem az aggodalom.

Azt tudtam, hogy ha végtagon van a marás, leszorítást kell alkalmazni.

– Milyen tájékon van a marás?

– Halló, Gúti állomás, erdei kisvasút állomása? Halló Gúti állomás? Halló!!

– Itt a Gúti őrház – jelentkezett egy érdes hang.

– Hol van a marás?

Kicsi csend.

– Hát a farán.

Na, a kutyafáját, hát itt szóba se jön a leszorítás. Mit lehet tenni? Töprengtem. Indulás előtt még felhívtam egy idős kollegát, tud-e tanácsot adni.

– Annak idején én azt tanultam, leszorítani vagy kiszívni kell a területet, de ez nagyon veszélyes annak is, aki csinálja, mert megmérgeződhet. Meg még azt is tanították, hogy kálium-permanganáttal kell körbefecskendezni a területet.

– Köszönöm szépen.

Indulás, hát nincs mese. Tüneti kezelés, nincs más lehetőségem.

– Na, gyerünk! Sziréna, kék lámpa, padlógáz – mondtam.

Kedves fiatalpár a helyszínen. A hölgy szenvedte el a marást. Alapos, gyors vizsgálat – eltérések nélkül, csak egy pici sérülés a bal farpofán.

– Hogy történt? – ez önkéntelen kérdés volt.

– Tudja, Doktor Úr, fiatalok vagyunk, hát az erdőbe mentünk. Mikor lefeküdtünk, valahogy a csupasz fenekét a fűben megbúvó kígyóra tette, és akkor harapott bele ez az átkozott dög, de agyonütöttem.

Megjött közben az erdész.

– Hol a kígyó?

– Hát az egy közönséges, veszélytelen erdei sikló.

Nagy kő siklott le a szívemről, hogy stílusos legyek.

Minden jó, ha a vége jó.

(Visszanézek..., 44.)

ZÁRÓGONDOLATOK

Otthon

Hál' Istennek, van mit tennem. Néha úgy érzem, hogyha a testem egy-egy része romokban is van – itt fáj, ott fáj szakaszban – de mások mondják: az eszem rendben.

Bírálom az amerikai lap által küldött cikkeket, mint szerkesztőbizottsági tag. Szervezem az Akadémiai Osztályközi Bizottságnak a munkáját, mint elnök. Véleményt mondok az Állatetikai Tanács tagjaként egy vagy több állatkísérletről, nem beszélve a helyi, azaz az egyetem által kapott feladatokról is.

Emeritus Professor ide – Emeritus Professor oda, úgy érzem, hogy jóval a nyolcvanon túl is tudok kedvemre való, hasznos dolgokat csinálni. Életemben soha nem unatkoztam.

Az, hogy itthon tudok lenni, nagyon is szeretnivaló időszak a számomra, mert kiélhetem főzőtudományomat is. Ez is alkotómunka, de mosogatni azt nem szeretek, utálok. Na, de azt is meg kell egyszer-egyszer csinálni, bár úgy tényked a konyhában, hogy kevés edényt használjak, meg úgy intézem a dolgokat, hogy gyorsan megtisztítsam ezeket, hogy ne legyenek az utamban.

Kedvenc öntött vaslábasomban nagyszerű pörköltök készülnek, kicsit csípősen, bőséges, finom szafttal – nemcsak én, de a galuska is már szinte követeli a keveredést, a kedvenc kanalam is készenlétben áll... A legnagyobb óvatosság mellett az önfeledt ízek érzése közepette is bizony az asztalterítő is kap belőle.

– Ez a paprikás szaft alig mosható – kapom a dorgálást – de maga a finom ízek élvezete újra a megfeddéseknek indult, majd halk beszéddé szelídült, számomra már alig hallható a megjegyzés.

Nagyon szeretek itthon lenni. Élvezem a lakás minden zegét-zugát. Na, azért nem mindegyiket, például ahol a mosógép, meg a tisztítószerek állnak. A porszívó sem tartozik a kedvenc masináim közé... De a hűtőszekrény mindig elbűvöl. – Dehogy a szekrény, hanem ami benne van.

A polcok egy-egy emeletet jelentenek számomra. A földszint közvetlen a zöldséges tartó felett van, itt vannak például a finom szalonnák. Az első emelet a tejtermékeké, a második a szalámiké, felvágottaké, virsliké, a legfelső változó tartalommal lévő étkeké, meg alkalmi hűtenivalóké. Szóval rendnek kell lenni. Ha valahogy nem így van, rögtön észlelem, hogy „idegenek kalózkodtak". A behatolás mértékétől teszem szóvá a történteket.

Érdekes módon alakult ki az idők során ez, ami engem körülvesz – az otthonom, az otthonunk. Olyan állandó, ami mégis mindig változik. Ez egy csodálatos folyamat.

A konyhára nem úgy tekintek, mint egy kihagyhatatlan szükségszerűség, hanem úgy, mint egy már megvalósult álmok vagy leendő alkotások helyszínére, az elkészült étkek kívánatos formába öntésének letéteményességére, az ízek, illatok csodálatos csarnokára, a tálalás látványának próbatételére, a kóstolás előjogának helyére. Igen, szeretem a konyhát – úgy, ahogy van.

Ezek után az ebédlőről sem feledkezhetünk meg, a kis és nagy családi összejövetelek, valamint az étkezéssel egybekötött vendégségeknek is a helye.

A megterítés szépsége, esetleges ünnepélyessége akár egy egyszerű ételnél is emeli az étel élvezeti értékét amellett, hogy tiszteletet fejez ki a velünk együtt étkezők iránt.

Amióta 12-re fordult Ádi unokám éveinek a száma, fontos tisztségbe emeltem: ez pohárnoki rangot jelent számára. Remekül megtanult teríteni, s mindig megkérdezem tőle az ülés, illetőleg az ültetés rendjét. Ilyenkor visszavonul, s papírra veti elképzelését. Remek érzékkel teszi a dolgát.

Hogy kinek mit tálaljunk, főzzünk, bizony ez nem egy egyszerű feladat.

A kis és nagy családi összejöveteleknek is megvan az étrendje.

Édesanyám – nyugodjon békében – a nagy és családi ünnepekre kacsa- vagy libamájat kerített valahonnan, ezt hideg sültnek szolgálta fel. Ez elmaradhatatlan volt. Természetesen ma is fennmaradt ez a szokás.

Andi még kisiskolás korában egy fogalmazási feladatnál így írt: „Édesapám elrendelte, hogy ünnepeken libamájat kell enni."

Na, tessék – kíváncsi lettem volna Tanító Néni véleményére... meg az arckifejezésére.

Nem könnyű az étrend a vendégvárásnál – van egy kis füzetem, amelyben feljegyzem, hogy ki, mikor, mit evett. Nagyon jó segítség, hogy ne ismétlődjenek meg az étkek. Az elmúlt 25 évben még senki nem evett itt ugyanazt, kivéve a kishutai Polgármester Úr, mert kifejezett kérésére meg kellett részére ismételni a hordós savanyú káposztás, gyulai tepsis oldalast, gyulai kolbásszal.

Egy afrikai Nobilitásnak természetesen marhaszeletet készítettünk hagymamártással. Siska Professzor szerette a bőrös sertéspörköltöt (szarvasi születésű volt, ő végezte Európában harmadiknak a szívátültetést. A Csehszlovák Akadémia alelnöki pozícióig vitte.). Vladimir Holec a sülteket kedvelte (a pozsonyi Kísérletes Sebészeti Intézet professzora volt) és nagyon édesszájú.

Természetesen nem adom ki a vendégeimet, de ahogy így végigtekintettem a neveken, ahogy mondani szokás, megérne egy misét.

Miket szoktam készíteni? A teljesség igénye nélkül nagyon kedvelik vendégeink az általam készített csülköt, a különböző pörköltöket, egyesek külön körömpörköltöt kérnek, töltött húsokat, gombás ételeinket, a gyulai töltött káposztát, kacsa-

sültet..., nem is sorolom tovább, mert nem tudom, hogy most hirtelen mit választanék.

Ja, még egyet kell megemlítenem. Jó néhány éven keresztül a disznóvágás ételei, készítményei jelentették a csúcsot. Mindig nagy siker volt. Egyszer-egyszer egy prímás barátom is eljött megkóstolni a „disznóságokat", természetesen a hegedűjét is hozta, így még kellemesebb lett az este.

Egyszer-egyszer Tréfás Gyuri művészbarátunk is jókedvéből fakadóan tette felejthetetlenné énekeivel, monológjaival, esetleg az erre az alkalomra írt saját versével, történeteivel az estét.

A könyvtárról nem szólok, leírása több oldalt igényelne.

A nappalit szalonnak neveztük, amikor ideköltöztünk vagy 40 évvel ezelőtt, oly tágas volt, hogy ez a név maradt rajta. Szerencsére sokan elférünk itt.

Sok-sok kellemes emlék köt az otthonunkhoz, amit az eddigiekből is érzékelhetett a Kedves Olvasó, még úgy is, hogy a többiről most nem, hanem majd egy más alkalommal beszélek.

(Visszanézek..., 98.)

Beszélgetés gondolataimmal

Nagyvadas indulatom háziveréb-ugrálássá szelídült, mert az évek, évtizedek múlásával már nem olyan hőfokon izzik a belsőm, mint annak idején, amikor ölelésemnél vigyáznom kellett, hogy az ölelés ölelés maradjon, nem pedig holmi küzdősporti erőfitogtatás.

Igen, a tűz parázzsá lett, de csak a testi, mert a szellemi, úgy érzem, tartja a hőfokát.

Most is nagyon sok minden érdekel, nemcsak a szűk szakmám gondjai, kérdései, újdonságai, hanem a világ szörnyű történései mellett a békés természeti filmek megnyugtató hatása során a gyönyörű szerelmi történetek is. A drámák nézésekor az együttérzésem jeleként még a szemem is nedves lesz néha-néha, de a gyerekekkel kapcsolatos borzalmakat nézni sem bírom – indulatosan azonnal más csatornára váltok. Alig tudok megnyugodni még akkor is, ha éppen csak egy pici jelenetet láttam belőle.

Amikor a mentőknél szolgáltam, a gyerekbalesetek bizony nagyon megviseltek – még akkor is, ha tartottam, tartani kellett magamat. Még évtizedek távlatából is meg-megjelenik egy-egy szenvedő gyerekarc, egy-egy helyzet, ezek úgy látszik, kitörölhetetlenek maradnak.

E kis kötet elején azt a címet adtam, hogy Visszapillantó. Hát akkor most így is visszapillantok, mert ez is hozzám tartozik.

Bizony néha igen nagyon kemény dolgokat éltem meg, túléltem – legyen ennyi elég, azaz nem kell megijedni, nem akarok életem sziklatömbnyi nehézségeiről egy szót sem írni – pedig volt többször is ilyenben részem.

Szeretek elgondolkodni a történtekről, valahogy egy megrázó történés rettenetes dolog, belülről igen megráz, de valahogy a Jóisten megajándékozott egy fegyelmezett arccal. Így a megdöbbenésem kívülről alig látszik.

Örülni viszont nagyon-nagyon tudok, de magamat fegyelmezni is.

Nagyon szeretem még a vidámságot is a történetek csattanójával együtt. Jó kedvvel sokkal jobb dolgozni, mint búval bélelten, kényszeredetten. Intézetigazgató koromban, ha tehettem, soha nem vettem fel olyan embert, aki ránézett egy pohár vízre és két pohár ecet lett belőle.

Ez hogy jött így össze – nem tudom megmondani. Erre ma azt mondják, hogy gének..., a gének..., igen, azok a csodálatos gének.

Elmenni is mindig szerettem, bejárni a világból azt, amit lehetett.

Nagyon-nagyon szeretek itthon lenni, nekem kell a megszokott környezetem, a szeretteim, a kis párnám, az ágyam, a poharam, a konyhám, az ücsörgős fotelem, meg mindenki, aki és ami körbevesz.

Az elhatározásomat szeretem megvalósítani. Sokszor sikerült úgy vinni a dolgokat, hogy ne a holnapra, hanem a holnaputánra

gondoljak. Ezt ma taktikának mondják – de akkor, abban a helyzetben nem arra gondol az ember, hogy hoppá, én most éppen taktikázok, hanem milyen lenne akkor az majd, amire gondolok. Ez olyan életsakkozás több lépéssel előre. Persze van, amikor az ember rosszul lép...

Hála istennek, kevés ilyen volt, azokat túléltem. Makacsok, meg kitartóak a Furkák.

Higgy és cselekedj! Csináld, amiben hiszel, és higgy abban, amit csinálsz! Higgy a szeretetben, szerelemben, munkában, az Istenben! Ne csak higgy, tégy is érte!

Hit nélkül van-e szeretet, szerelem, munka, Isten? Tett nélkül igaz-e a szeretet, szerelem, munka, Isten? Mit ér a tett hit nélkül és a hit nélküli tett?

Itt írom le az epitáfeumomat is:

Hosszú utat tettem...

...szomjúhozom...

...adj innom, ó Uram!

A fentiek lehetnek egy bolondos vénember önviaskodó, okoskodó, éjjeli nem alvásban fogant, lázálmos gondolatai – vagy mégsem?

A fenti eszmefuttatás talán jobban belém enged pillantani, talán egy kis kulcs a megértésemhez is.

Ebben a néhány sorban semmi történés nincs – vagy mégis?

Ez egy sűrítmény?

Miről?

Kinek?

(Visszapillantó, 162.)

Gyémántdiploma ürügyén

A gyémántdiploma (végzés utáni 60 év) felhívásának előzetese úgy szólt, hogy néhány mondatban, lehetőleg 4-5 sornál nem többe foglalja össze tevékenységét a kérelmében.

Mélyen Tisztelt Dékán Úr!

Ezúton tisztelettel kérem, hogy szíveskedjék felvenni a gyémántdiplomát kapók sorába, miután minden feltételnek megfelelek.

Eddig is, ezután is, ahogy erőm engedi, igyekszem szeretett Alma Materemet szolgálni.

Nagyrabecsüléssel köszönti Önt:

Dr. Furka István
Emeritus Professor,
aki 1959-ben végzett

Dr. Furka István életrajza a gyémántdiplomához

Végigjárta a nem mindig könnyű egyetemi ranglétrát az intézetigazgató egyetemi tanárságig. Az akadémiai doktori fokozatát díszíti 14 belföldi-külföldi tudományos díj. Ezek közül kiemelhető nemzetközi vonatkozásban is a 11. Sebészi Világhéten Milánóban a lépkutatásaiért odaítélt Ambrogioni aranyérem, a Mikrosebészeti Kutató Világszövetség Sun Lee-díja, a belföldi szakmai díjak közül pedig a Batthyány-Strattmann László-díj, az elsők között kapott Petri Gábor-díj, és az Egynapos Sebészetért Emlékérem.

A Veres János-díj, az oktatótevékenységéért kapott Mestertanár Aranyérem, a Debrecen város által adományozott Hatvani-díj, munkássága elismeréseként a Magyar Érdemérem Lovagkeresztje.

Emeritus Professorként is mozgalmas életet él, több országos szervezetnek aktív tagja, egy akadémiai osztályközi bizottságnak többször megválasztott elnöke. Az Amerikai Sebész Akadémia nívós lapjának sokat foglalkoztatott szerkesztőbizottsági tagja.

Meghatározó egyénisége a magyar kutató sebészetnek is, több könyv szerzője.

Miután megírtam a hozzávaló kérelmet, elvégeztem az adminisztrációt, ezalatt átgondoltam, hogy 4-5 sorban valóban megírható-e az elmúlt 60 év esszenciája – megírható-e – kérdezem ismét és ismét.

Töprengéseim közepette papírra kívánkozik néhány kendőzetlen gondolatom.

Íme:

Éltünk, élünk, dolgozunk, szeretünk, morgunk, örülünk, bosszankodunk, gyarapodunk, fogyunk, itt-ott fájósak vagyunk és lettünk, kesergünk, egyszer-egyszer szomorúan temetünk, visszatekintünk, reménykedünk, és végső soron végig szeretnénk menni az utunkon, lehetőleg testi, lelki fájdalmak nélkül.

Ez egy többszörösen bővített mondat, nem 4-5 sor.

El lehet-e mondani ebben a 4-5 sorban örömünket a diploma megkapásakor, a tervünket, a hogyan tovább?-ot – egyedül vagy társsal, hol akarsz majd dolgozni, hol szeretnél lakni, hogy akarod majd a mindennapjaidat élni, hírnévre vágysz vagy pedig a csendes, eseménytelen napokban csak dolgozni akarsz?

Ugye, 4-5 sorban ezt nem lehet elmondani?

El lehet-e 4-5 sorban mondani azt, hogy abban az ínséges időkben, amikor fiatal voltál, szinte reménytelen küzdelmet folytattál egy lakásért, vagy egy-egy lakhatásért eladtad a lelked, feladva az esetleges álmodat, álmaidat? Tudtak-e ebben a szakaszban segíteni szüleid? – Te pedig érezted azt, hogy az egészet nemcsak te valósítottad meg saját erődből, szorgalmadból, hanem... hanem... élni kell, élni kellett. Lehet-e az első lakás örömét leírni?

Ugye nem?

El lehet-e mondani 4-5 sorban, amikor fiatal voltál azokat a testi, lelki szerelmeket, hogy csak Teveled – majd a fájó, többnyire szakításokat? El lehet-e mondani, amikor tested megbizsergett egy másik érintésekor? –. A hosszú séták beszélgetéseit, vagy a sokat mondó andalgások kéz a kézben hallgatásait. A szép jövő tervezését vagy a mindent romboló, egyet nem értő szakító véleményt. El lehet-e mondani a felfokozott várakozásokat, vagy egy teljes megsemmisítő szakítást? El lehet-e mondani a nők és férfiak között irdatlan magasba törő ragyogást, vagy az éjfekete mélybe zuhanást?

Ugye nem lehet?

Csendre, nyugalomra – igen, erre vágynék-, de lehet-e, mert hogy lehet nyugodtan emlékezni a gyermeked megszületésére. Orvos vagy, jó, hogy tudod, mi a normális, szövődménymentes szülés, de láttál már, mikor szigorlóorvos voltál, vagy későbbiek folyamán a szülőcsatornában elakadt magza-

tokat, gyengülő szívműködést, gyors császármetszést, láttál küzdelmes élesztési kísérleteket, kitörő kiáltást, ha felsírt a kis jövevény, láttál nyakra csavarodott köldökzsinórt, ugye, ez nálunk nem fordulhat elő, mire gondolsz, ha csak egy pillanatra is a legrosszabbra? Azért, mert orvos vagy. Akkor ez a gyönyörű hivatás nem az, ha rólad van szó, rólad vagy rólatok szól – akkor jaj? Hova visznek ezek a gondolatok? Felsírt a baba, Istenem eddig eljutottunk, de megvan-e mindene? Életjelenségek rendben vannak-e? Aggódó orvos szülő, vagy orvos, aki most szülő is egyben?

El lehet-e mondani 4-5 sorban? Ugye nem?

Elmondhatod-e 4-5 sorban csalódásaidat, amikor lépre vittek, amikor mai szóval értve, átvertek? – Amikor, akiben bíztál, cserbenhagyott. Amikor őszinteséged helyett álnokságot kaptál cserébe. Amikor ismeretlentől nem várt jóságot kaptál, amikor nehéz helyzetekben oly segítség érkezett, amiről még álmodni sem mertél. Amikor külsőleg mogorva ember belső melegségről tett tanúbizonyságot. Amikor a kőszív mögött önzetlen, segítőkész jóságot éreztél. Lehet-e csokorba foglalni mindezt 4-5 sorban?

Ugye nem?

Lehet-e 4-5 sorban életed szép, sima útszakaszait összevetni a kegyetlen, kavicsokkal telivel? Lehet-e elmélázni azon, hogy mi lett volna ha? – Van-e az életben mi lett volna, ha? – A fejedben esetleg igen, a valóságban nem.

Mi lett volna, ha másként alakul az életed? Mi lett volna? – Ez a soha meg nem válaszolható kérdések egyike.

...

Lehunyom a szemem, kortyolok a boromból, igyekszem elengedni, elhessegetni a nehéz gondolataimat.

Csendre, nyugalomra vágyok.

Debrecen, 2019. május havában

(Visszanézek..., 103.)

2014
1.30-

FURKA ISTVÁN EDDIG MEGJELENT ORVOSTÖRTÉNETI, SZÉPIRODALMI KÖTETEI

Furka István: Debreceni Orvostudományi Egyetem, Kísérletes Sebészeti Intézet 1986–1996. Debrecen, 1996.

Furka István: Szösszenetek a műtéttanról. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014. (Szösszenetek...)

Furka István: Egy tű, amely körül forog a világ. Dr. Veres János életútja, Debrecen – Kapuvár – Budapest. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014.

Furka István: Visszapillantó. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2018. (Visszapillantó)

Furka István: Levelek. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2018.

Furka István: Visszanézek félutamról. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2019. (Visszanézek...)

Ajánlások

Az emlékek felidézése, összegyűjtése, rendezése a legrégebbi szellemi tevékenységek egyike, a lélektan ezt archetipikus gesztusnak nevezi. Miként az emlékezetkutatás kiemelkedő tudósa, Jan Assmann írja: „Az emlékezet nemcsak a múltat rekonstruálja, hanem a jelen és a jövő tapasztalását is szervezi." Ez a megállapítás pedig korántsem csak a nagy történelmi eseményekre érvényes, hanem a mikrotörténelem mozzanataira, az egyéni élet részleteire is. Különösan akkor van ez így, ha egy tudósi életpálya példaértékű eseményeit idézik fel az emlékező írások, annak tanulságait teszik közkinccsé.

Furka István nemzetközi rangú sebész professzor válogatott írásai ebbe a kategóriába tartoznak, a kutatói és oktatói pálya emlékei is egyfelől, de jóval többek is annál. Az egyéniség múltjának felidézésén túl ugyanis olyan mozzanatokat mutatnak be, amelyek a magyar orvostársadalom történetének is szerves részeit jelentik, eredményeit, sikereit, olykor pedig nehéz pillanatait vagy éppen humoros oldalát is feleleventik a mai olvasó számára. Az átélt élmények teszik élővé a témákat, amelyek több esetben is egy nagyon kevesek által

ismert világba engednek bepillantást. Az állatkísérletek világa ez, olyan tudományos szakterület, amely jelentős kreativitást követel meg, az elméleti tudás mellett a gyakorlati, praktikus ismereteket is igényeli, ezt a kettősséget különösen is méltányolhatja az olvasó a Mit tettem? című kötet egyes darabjaiban. Fokozhatja az olvasó érdeklődését a humorral fűszerezett előadásmód, a szerző nyelvi leleményessége, amelylyel a nehéz szakmai kérdéseket is élvezetes olvasmánnyá varázsolja.

További értéke az itteni írásoknak, hogy a szerző őszintén előtárja az emlékidézést illető dilemmáit, kétségeit is, töprengései így további gondolkodásra késztetőek, példázatosságuk révén hatásosak. Ebben a tekintetben tipikus a Hogyan jutott eszedbe? című szöveg, amely a tudományos gondolkodás alapelemeire irányítja a figyelmet. Követendő példát mutat ez a mostani összeállítás arra is, hogy a 80. életévén túl még bőven van helye az optimizmusnak, a derűs életszemléletnek, a munkakedvnek, a szakma szeretetének, a fiatalság jövőjébe vetett bizalomnak.

Prof. dr. Bitskey István
akadémikus, professor emeritus

A szerzőhöz több évtizedes, igaz emberi és szakmai barátság fűz, ezért az írásaiban a történések hiteles tanújának tekintem magam, sok benne foglaltnak aktív részese is voltam.

A válogatott fejezetek olvasásakor élveztem gördülékeny stílusát, fordulatait és szép magyar nyelvezetét. Humora most is élő, mint ahogy társaságokban ma is tapasztaljuk.

Közreadott gondolatai komolyak, nemcsak megfontolandóak, hanem tanulságul is szolgálhatnak. Írásaiban a történelem furcsa visszásságai hihetetlen módon és ma talán megmosolyogtatóan is megjelennek.

Hosszú életének ilyen formában lévő közreadása tanulság gyanánt is szolgálhat.

Prof. dr. Sápy Péter
egyetemi tanár

Tartalomjegyzék

Szerkesztői előszó 7

BEMUTATKOZÁS

Visszapillantó 13
Visszanézek félutamról (Bevezető-féle) 15
Ki is vagyok én 19

MOZAIKOK A TUDOMÁNYRÓL
A DEBRECENI SEBÉSZETI MŰTÉTTANI INTÉZETBEN
ELTÖLTÖTT 65 ÉVEM KAPCSÁN

Előszösszenet-féle 33
A légy és az operáló mikroszkóp, avagy hogyan indult a mikrosebészet az intézetben 34
12 nyúl füle – avagy kísérleti nehézségek 39
„Evipannal kezelt” sertéshús 43
Opus primus 48
Egy professzori műtét emléke 53
Névváltozás 56
Satu, kutya, kefe 60
Mese a nyúlcomb körül – avagy kicsi tévedés 63
Váratlan fordulat 68
Rohanunk 73
Elmaradt közlemények nyomán 78
Hogyan jutott az eszedbe 84

TÖRTÉNETEK A KUTATÓ MUNKÁK KONGRESSZUSI BEMUTATÁSAIRÓL – A KEZDETEKTŐL NAPJAINKIG

Az első előadás 99
Ne nyugtalankodjék az elvtárs 106
ESSR Barcelona 111
Egy szösszenet külföldről 122
Irány a Kanadai Londonba 125

KÖRZETI ORVOSI HELYETTESÍTÉSEK, 21 ÉV A MENTŐSZOLGÁLATNÁL MÁSODÁLLÁSBAN

Dráma – túléléssel 137
Körjárat 143
Egy fura doktor 149
A betegekről 153
Egy szolgálat a sok közül 162

ZÁRÓGONDOLATOK

Otthon 169
Beszélgetés a gondolataimmal 174
Gyémántdiploma ürügyén 177

Furka István eddig megjelent orvostörténeti, szépirodalmi kötetei 185
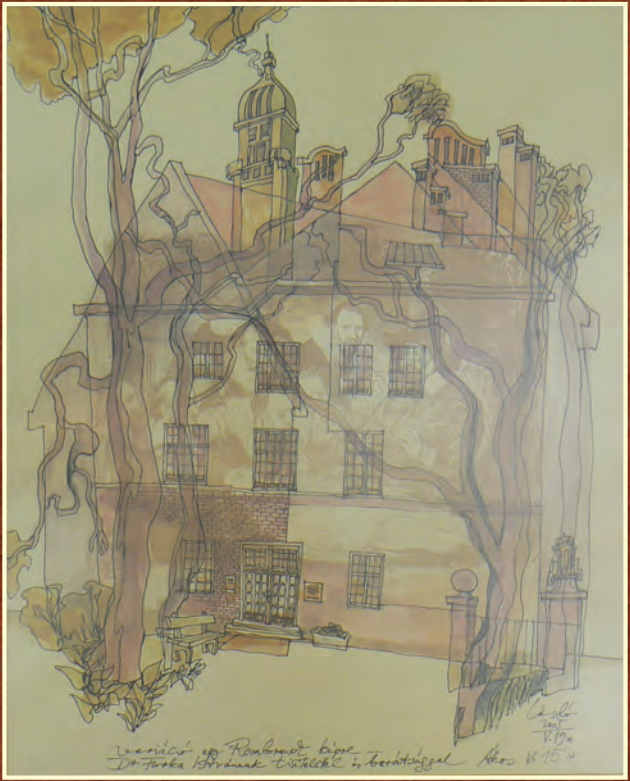
Ajánlások 187